AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

Yıl
içinde
Yarım
Milyon
AĞUSTOSTA: ZENGİN PARA EKİMDE: EV-PARA ARALIKTA: İRATLI APARTMAN 200.000
LİRA AĞUSTOSTA: ZENGİN PARA EKİMDE: EV-PARA
EKİMDE: EV-PARA ARALIKTA: İRATLI APARTMAN 200.000 LİRA
AKBANK

AKİS

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Sene: 2, Cilt: IV, Sayı: 67

Denizciler Caddesi
Teni Matbaa • Ankara
P. K. **582** — *Tel:* 18992

Fiatı: 60 **Kuruş**

●

İmtiyaz Sahibi:
Metin TOKER

●

Umumî Neşriyat Müdürü
Cüneyt ARCAYÜREK

●

Bu nüshada Yazı işlerini fiilen idare eden mes'ul Müdür :
Yusuf Ziya ADEMHAN

•

Teknik Sekreteri
M. Nevzat ÜNLÜ

*

Ressam r
İzzet ÇETİN

•

Karikatür:
TURHAN

Fotoğraf:
ASSOCIATED PRESS —
Hüseyin EZER

●

Klişe:
Doğan TORUNOĞLU
Haşmet EGEMEN

Abone Şartları:

3 aylık (12 nüsha) : 6 lira
6 aylık (25 nüsha) : 12 lira
1 senelik (52 nüsha) : 24 lira

•

İlân Şartlan :
4 Renkli arka kapak (Tam sayfa) : **350** lira
Kapak, içi **300** lira ve metin sayfaları Santimi 4 Lira

●

Dizildiği ve Basıldığı Yer :
Yeni Matbaa — Ankara

Kapak Resmimiz

Nihat Erim

Müflis bir politika

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları

Şu mecmuanın tam bir buçuk yıldan beri, siyasî edebiyatımıza artık "etraf" adıyla geçmiş bulunan bir zümreyle nasıl ve çok zaman ne pahasına uğraşmış olduğu hemen hiç kimsenin meçhulü değildir. Bu yolda karşımıza çıkarılan müşkülat, başımıza getirilmek istenilen dertler de aşağı yukarı bir senedir gazetelerde tefrika edilip durmaktadır. "AKİS Dâvası" başlığı, basının beylik başlıklarından biri haline gelme yolundadır.

Mücadelemizin memleket ve rejim hayrına olduğundan bir an şüphe etseydik sesimizi derhal keser, yahut bir dönüş yapıp başka saflar arasına, katılırdık. Bunun pek görülmeyen bir hadise teşkil etmediğinden şüphe olunamaz. Ama her şeye rağmen işin en başında bulunan kimseyi "etraf" m zararlı tesirinden çekip kurtarmak için ikaz vazifemizi yapmaktan bir an geri kalmadık. "Etraf" ı teşkil edenlerden bazılarının hakiki hüviyetini gözler önüne serdik, milletin büyükçe bir kısmının - münevverlerin - fikirlerine çok zaman tercüman olduk, bahis mevzuu zümrenin kendini kurtarmak için mütemadiyen yaptığı "biz kim oluyoruz, asıl uğraştıkları biz değiliz, istedikleri sizin kellenizdir, bir an zaaf gösterseniz, biz en sadık dostlarınızı feda etseniz derhal sizi devireceklerdir, bunlara karşı şiddet, daha çok şiddet lâzım, aradıkları kalede bir gediktir" yolundaki telkinlere kulakların kapalı tutulması için en hürmetkar şekilde istirhamda bulunduk. Zira işin en başındakine karşı belki muhalefet yıllarından kalma, belki onun sevindi tavırları neticesi, belki politikadan bahsetmediği zamanlardaki hoş sohbetinden doğan bir sevgimiz, bir sempatimiz vardı. Üstelik vatana hizmet için Türkiyeyi bir mâmur, müreffeh memleket haline getirmek, uğrunda nasıl çırpındığını, nasıl didindiğini ve nihayet siyaset yoluna beraber âtıldığı arkadaşlarının hepsinden ne kadar üstün olduğunu görüyor, takdir ediyor, muvaffak olmasını yürekten arzuluyorduk. Onun önündeki hakiki mani bu "etraf" tı. Kendisine en çok zarar verenleri karşısında değil, yanında arasa çok daha kolaylıkla bulurdu. Bu sadece bizim kanaatimiz değil, sevgisini her zaman izhar ve çok zaman ispat etmiş olan ivazsız, menfaat beklemeyen dostlarının da kanaatiydi.

Şimdi lütfen şu satırları beraberce okuyalım:

Daha üç gün evvel, Ankarada, etrafı tarafından maalesef, ama nasıl maalesef, yanlış yollara saptırılan ve bunların fena tesiri altında kalarak en samimi dostları hakkında bile hatalı fikirlere kapılan sayın Adnan Menderesin yanındaydık.

Bu satırların muharriri Doğan Nadl'dir. "Etraf" ın tesirini gözleriyle görmüş, bizzat hissetmiş, fenalığını ifadeden çekinmemiştir. Yaptığı dostça bir ikazdan başka nedir, başka hangi mânaya alınabilir lütfen söyler misiniz? Ama Ankaradan gelen haberlere göre Cumhuriyet'e karşı reaksiyon şudur: derin bir hiddet!

AKİS'i takip edenler elbette müşahede etmişlerdir ki en samimi, en iyi niyetli ikazlarımızın para etmediğini anlamış ve boşuna didinmekten vaz geçmiş bulunuyoruz. Şüphesiz Adnan Menderesi severiz, ama ondan mukayese dahi kabul etmiyecek kadar fazla sevdiğimiz memleketimizdir, bağlı bulunduğumuz rejimimizdir. Adnan Menderes "etraf" ından ayrılmak istemediğine göre temenni edilecek bir tek şey kalıyor: "etraf" iyle birlikte hükümetten ayrılması ve yerini milletin serbest iradesiyle 1958 e kadar Türkiyenin mukadderatını elinde tutacak olan Demokrat Parti içinden başka birine bırakması. Bundan başka çıkar bir yol kalmamış bulunuyor. Zira, işte Doğan Nadi bile "fena tesir" in nasıl hatalı fikirlere sebebiyet verdiğini bir defa daha güzlerin önüne seriyor. Ders almamak, ibret almamak imkânsızdır.

Yaptıkları en candan ikazların kötüye alındığını, alınmakta devam olunduğunu görenlerin değişik bir neticeye varmaları kabil değildir. Demokrat Parti içinden başka bir kimsenin hükümetin başına getirilmesi Anayasa gereğince her zaman için mümkündür. Milletler seçimlerde partilere rey verirler, hükümeti şu şahsın veya bu şahsın kurmasına değil. Nitekim bunun son misali Pakistanda görülmüştür. İktidar Partisinin başkanlığım kaybeden başbakan derhal kabinesinin istifasını Genel Valiye takdim etmiştir. Bizde de o yola gidilmesi temennisine AKİS'ten sonra bütün Doğan Nadiler de kısa zamanda geleceklerdir. Zira bizim ikazlarımız gibi onların ikazları da ikazları yapanların üzerine şimşekleri çekmekten başka bir işe yaramıyacak, başka netice vermiyecektir. Bunun acı ve hüzün verici tecrübesini biz de, Demokrat Parti içindeki bir avuç idealist de geçirmiş bulunuyoruz.

Saygılarımızla

AKİS

YURTTA OLUP BİTENLER

Demokrasi

Son perde başlıyor

Bu haftanın başında Salı akşamı geç vakit İsmet İnönü'nün Taşlıktaki evinin önünde otomobil kornaları çaldı. Evde bulunanlar, başta İsmet İnönü kapıya seğirttiler. Zira bekledikleri bir ziyaretçi vardı, öndeki otomobilin kapısı açıldı, içinden kahverengi elbise giymiş, beyaz gömleğinin yakası açık, gözlüklü bir zat indi. İsmet İnönü kendisini dış merdivenlerde karşıladı, büyük bir heyecan içinde boynuna sarılıp kucakladı. Yanaklarından öptü. Arkadaki arabadan çıkan gazete fotoğrafçıları "bir daha, bir daha..." diyorlardı. C.H.P. Genel Başkanı, C.H.P. Genel Sekreterini koluna girerek içeri aldı. Fotoğrafçılar kapıdan girdiler, iki politikacının heyecanlı oldukları hissediliyordu. Yeşil renkli bir kanepeye oturdular. Orada İsmet İnönü Kasım Gülek'i bir defa daha muhabbetle kucakladı. Doğrusu istenilirse Genel Sekreter bunu hak etmişti. Zira ondan tam iki gün evvel, dakikası dakikasına aynı saatte başka bir yerde başka bir manzara cereyan ediyordu.

Pazar akşamı Üsküdarda, Paşakapısı Ceza ve Tevkif Evinin önündeki bahçe oldukça büyük bir kalabalıkla doluydu. Boyunlarında fotoğraf makineleri asılı genç adamlar bahçenin ortasındaki palmiyenin altında duruyorlar, açık havada yatakları kurulmuş olan askerler orada burada dolaşıyorlardı. Bir kaç otomobil tevkifhanenin kırmızı renkli arabasının etrafını çevirmişti, Küçük kalabalığın içinde bir de genç kus vardı. Saat sekizi geçiyordu.

Bu sırada Ceza ve Tevkif Evinin tam yanında bulunan Adliyeden bej renk elbise giymiş, aynı renkte papiyon kravat takmış, koltuğunun altında bir çanta bulunan beyaz saçlı bir zat çıktı. Kalabalığı teşkil eden genç kız ve genç erkekler ona doğru seğirttiler. Aynı esnada fotoğraf makinelerinin flaşları çaktı. Papiyonlu adam Cumhuriyet Halk Partisinin İstanbul İl Başkanı Muhlis Sırmalı, gençler gazete muhabirleriydi. Biraz evvel Partinin Genel Sekreteri ve 2 numaralı lideri tevkif edildiği Sinoptan mevcutlu olarak getirilmiş ve Cezaevine tıkılmıştı. Demokratik hayata girdiğimiz şu son on yıl içinde ilk defadır ki bu çapta bir hadise cereyan ediyordu. Tuhaftır, bu hadise cereyan ederken memlekette iktidarda bulunan partinin adı da Demokrat Partiydi.

Kasım Gülek tevkif ediliyor
Son perdenin başı

Sanki bir komedi

Hadiseler Kasım Güleğin İstanbuldan ayrıldığı *gün* başlamıştı. C. H. P. nin Genel Sekreteri Erzurum vapuruyla Karadenizde bir seyahate çıkıyordu. Doğrusu istenilirse böyle bir niyeti olan muhalefet liderinin hangi vapura bineceğini evvelden ilân etmesi artık "demokratik" bir kaide sayılmalıydı. Ona göre Karadeniz yolcuları o vapurla seyahat etmezlerdi. Herkesin işi gücü vardı. Erzurum'a binenler Kasım Güleğin bu ihmalinin cezasını iki gün çektiler, zira iki gün içinde başlarına gelmeyen macera kalmadı. Sanki Türkiyede Şarlonun bir filmi çekiliyordu.

jç Vapur, tarifesine göre 14 te kalkacaktı. Tam iskeleler alındı, düdük çalmıyordu ki bir emir geldi, geminin dört saat rötarla hareket edeceği bildirildi. İskeleler tekrar konuldu. Herkes "Allah, Allah! Harekette de rötar olur muymuş?" diye hayretler içinde kaldı.

*Vapur normal olarak kömürünü Zonguldaktan alacaktı. Fakat Ereğliye gelindiğinde kaptan, aldığı bir emir mucibince kömür ikmalini oradan yapacağını bildirdi. Nitekim hamallar sırtlarında teker teker çuvalla kömür taşımaya başladılar, ikmal işi o hızla saatlerce bitmezdi. Buna mukabil gemi, Zonguldak'a şöylece bir uğrayıp geçecekti. Halbuki Kasım Gülek, hazırlanan programa göre orada konuşacaktı.

*Ar Ereğlide Kasım Gülek konuşmasını yapmıştı ki civar evlerden birinin damına çıkmış olan Demokrat bir belediye başkanı kendisine:

"— Milli münafık!" diye bağırdı.

Kasım Gülek, Cyrano de Bergerac'ı hatırlatan bir edayla eğilip mukabele etti:

"— Teşerrüf ettim, efendim.."

* Halk Partili gurup, vapurun yürümiyeceğini anlayınca bir taka buldular. Niyetleri Zonguldak'a onunla gitmekti. Vapurdan karaya yolcuları bu takalar taşıyordu. Fakat kaymakam bununla seyahate müsaade edilmiyeceğini bildirdi. Kendisine "neden?" diye soruldu. "Balıkçı teknesidir, yolcu taşıyamaz" cevabını verdi.

* Bu sefer bir motor bulundu. Kaymakam gene itiraz etti: Kasım Güleğin ancak vapura gitmesine müsaade edebilirdi. Ama o defa, mucip sebep bulamadığından bir itiraf yapmaya mecbur kaldı: Validen emir almıştı. Valiye emri kimin verdiğini de açıklamakta mahzur görmedi. Emir, C.H.P. Genel Sekreterinin Ereğlide tutulmasını amirdi.

* Kasım Gülek Zonguldakta konuşmasını yaptı, bir otomobille seylâp bölgesine gidiyordu ki polis jipi yolunu kesti, içinden inen Emniyet müdürü kendisini karakola davet etti, emir sorulunca da tabancasını çekip "yürü, yoksa vururum" dedi. Sonra Kasım Güleğin ellerini iple bağladı, müdüriyete götürdü. Ertesi gün Zafer gazetesinde bildirildiğine göre halk C.H.P. lideri aleyhinde öyle nümayiş yapmıştı ki Kasım Gülek korkup müdüriyete sığınmıştı!

* Bu hadise cereyan ederken ortalık karışınca polisler coplarla halka hücum ettiler. Arada asıl dövülen gazeteciler oldu. En fazla hiddetin, C H P Genel Sekreterine refakat eden gazetecilere karşı duyulduğu hissediliyordu. Dayak yiyen, muhabirler can acısıyla Başbakana

şikâyet telgrafı çektiler. Bu' telgrafın sonunda şöyle diyorlardı: "Durumu ehemmiyetle arzeder, meslek itibarımızın, çalışma hürriyetimizin, can emniyetimizin ve şahsî ilişmezliğimizin korunmasını haber alma, haber verme hürriyeti adına istediğimizi bildiririz."

Telgraflarının cevabını bir iskele sonra almakta gecikmediler: Başbakanın hususi kalem müdürü Muzaffer, Ersü telefon ediyor ve telgrafın sonuna bir kaç saygı cümlesinin eklenmesini istiyordu. Muhabirler reddettiler. Telgrafın şikâyet konusu yaptığı hususa ise aldıran olmadı.

* Kasım Gülek Sinopta tevkif olundu ve Adliyeye götürüldü. Onunla beraber Parti Meclisi azalarından Nizamettin Nazif de Adliyeye geldi. Bir ara, odadaki masaya arkasını dönerek Kasım Güleğin kulağına:

"— Beyfendi, sizi derhal mi götürmek istiyorlar?" diye sordu.

Bunun üzerine bir genç adam, Nizamettin Nazife şöyle bitap etti:

"— Süt kimsiniz?"

"— Ya siz kimsiniz?"

"— Vay, beni tahkir ha? Ben savcıyım. Sizin adınız nedir?"

"— Nizamettin Nazif! Gazeteciyim.."

Savcı çekmecesindeki bir listeye baktı, sonra:

"— Sizi tevkif ediyorum" dedi.

Herkes şaşırdı. Savcı derhal bir zabıt yazdı. Bunda Nizamettin Nazifin "kıç"ını çevirmek suretiyle makama hakaret ettiği bildiriliyordu. Fakat jandarma komutanı dahil, odadakilerin hiç biri bu zaptı imzalamak istemediklerinden savcı zabıt kâtibine imzalattı. Sonra, aslen Malatyalı olduğu anlaşıldığında heyete dahil bulunan bir Malatya milletvekili "Demek Malatyalısınız da.." deyince bir köşeye çekilip ağlamaya başladı.

* Kasım Gülek otomobille İstanbula getirilirken arkadaşları kendisini takip ediyorlardı. İstanbul yakınında bir trafik ekibi onların arabasını çevirdi ve şoförden ehliyetini sordu. Şoför vesikalarını gösterdi, fakat ekip bu vesikaları alıkoyacağını bildirdi. Arabaya da yoluna devam edebileceği söylendi. On dakika sonra otomobili başka bir ekip durdurdu, o da şoförden ehliyet sordu. Şoför vesikalarını bir evvelki ekibin aldığını söyledi. Fakat ekip, şoför ehliyetsiz diye otomobile müsaade etmedi.

* Muhlis Sırmalı avukat sıfatiyle görüşme müsaadesi istedi. Müsaade verilmedi. Bunun üzerine bir pusulayla hatır sordu. Kasım Gülek cevabî pusulasında şöyle diyordu: "Muhlis beyfendi, şimdilik hiç bir şeye ihtiyacım yok. Yalnız çok yorgun ve açım; Yirmi bir saattir yoldayız, ağzımıza lokma almadık. Zahmetinize teşekkürler.. Hürmetler, muhabbetler - Kasım Gülek".

* Salı günü Kasım Gülek'in avukatları tevkif kararına itiraz ettiler. İtirazı tetkik eden Asliye Ceza hâkimi, sulh ceza hâkiminin vermiş olduğu kararın usulsüz olduğunu beyanla C.H.P. Genel Sekreterini tahliye etti. Genel Sekreterin Yardımcısı Turgut Göle ayni gün Ankara'deki teşkilâtı ile temas etmişti. Kasım Gülek'in tevkifi D.P. nin beklemediği kadar geniş tesir uyandırmıştı. Bütün ricalara rağmen D.P. yi' tutan gazeteler dahi hadiseyi, lâyık olduğu veçhile büyük başlıklarla vermişlerdi. Muhalefet liderinin her an tahliyesine intizar olunuyordu.

Pazar akşamı bütün dünya radyoları Türkiyede Muhalefet partisinin Genel Sekreterinin tevkif edildiğini haber veriyorlardı. İstanbul Savcılığından Sinoba gönderilen yazıda bildirildiğine göre Kasım Gülek, Erzurum vapurunun gecikmesi üzerine yaptığı basın toplantısında söylediği şu cümleden dolayı suçlu tutuluyor ve muhakemesinden evvel tevkif olunuyordu: "1954 seçimlerinin ne şekilde cereyan ettiğini onlar bizden daha iyi bilirler. Bunun üzerinde söz söylememeyi tercih ediyoruz."

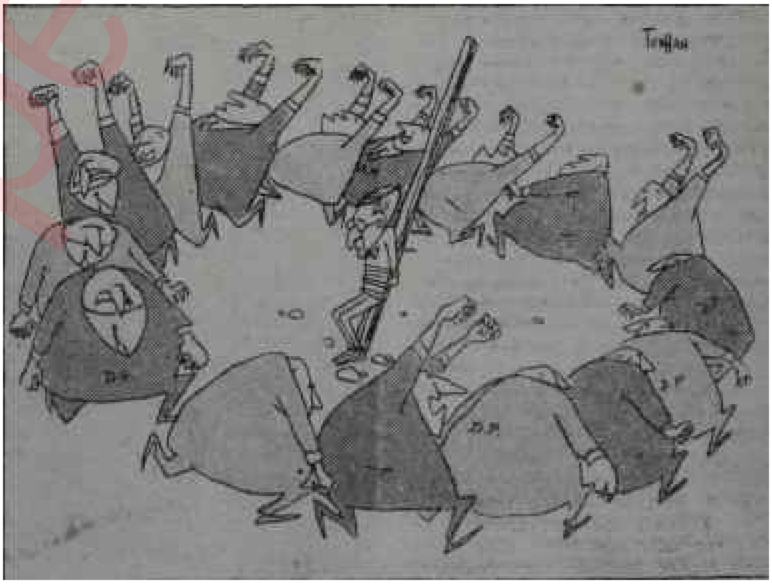
D.P. deki toplantı

Kasım Gülek hakkında tevkif müzekkeresinin kesildiği günün akşamı Ankaradaki *gazete* muhabirleri Demokrat Partinin Genel Merkezine davet ediliyorlardı. Binanın en üst katına çıktılar, bir koridorun sağ tarafında bulunan büyük toplantı salonuna alındılar. Masanın tam ortasında Fuad Köprülü oturuyordu. Sol gerisinde Dr. Mükerrem Sarol vardı. Bu simalar hayret uyandırmadı. Fakat D.P. nin Genel Başkan Vekili iki tarafına iktidar partisinin" - bilhassa bakanlıklarından evvel - hakikaten münevver vs itidal unsuru sayılan iki liderini almıştı: Emin Kalafat ve Sıtkı Yırcalı. Pek çok gazetecinin işte onları görünce yüreği sızladı. Bu bir. basın toplantısıydı. Prof. Fuad Köprülü muhalefeti vatana hiyanetle itham ediyordu. Daha

Dr. Sarol ve Antalya

Antalya, (Hususî) — Demokrat Parti Genel Başkanı Adnan Menderesin en yakın mesai ve ideal arkadaşı Dr. Mükerrem Sarol vatandaşları tenvir için yurdun bazı köşelerini dolaşıyor ve bu vesileyle yaptığı nezih, zarif, nükte dolu konuşmalarını biz akşamları radyolarımızdan zevkle dinliyoruz. Ama bir çok vatan parçası maalesef onun ziyaretinden mahrum kalıyor. Bu vatan parçalarından biri de Antalyadır. Devlet Bakanının çocukluk ve gençlik çağlarının en güzel yıllarını geçirdiği Antalyanın sakinleri kendisini heyecan içinde bekliyorlar. Dr. Mükerrem Sarol bir çok Antalyalıda son derece tatlı-ve unutulmaz hatıralar bırakmıştır.

Hiç kimsenin arzusunu kırmak itiyadında olmayan ve vatandaşlarını memnun etmek için kendisini paralayan Devlet Bakanının en yakın zamanda Antalyayı da ziyaret edip oraları da tenvir edeceği burada umumi bir ümid halindedir.

BU KASIMI NE YAPMALI?.. ASMALI KESMELİ.

doğrusu, böyle bir ithamı bir defa daha tekrarlıyordu!

Beyanat çok fena karşılandı. C. H. P. bu sözleri düpedüz suç saydığından adli makamlara başvurmayı kararlaştırdı. D.P. Başkan Vekilinin sözlerinin topuna da C.H.P. Genel Sekreter Yardımcısı bir cevap verdi. Hadiselerin bu kadar kızıştığı bir sırada laf düellolarına kimsenin aldırdığa yoktu.

Eğer başlayan perde evvelâ memleket, sonra iktidar için acıklı bir sonun habercisi olmasaydı belki de ilk sahnelerin komikliğine gülmek mümkün sayılırdı. Ama işin lâtife kaldırır yeri kalmamıştı.

Gaye : Muhalefeti susturmak

Hadise, bazı kimselerin göstermek istedikleri gibi bir tehevvür anının neticesi değildi. En büyük muhalefet partisinin Genel Sekreterini tevkif etmek bir tehevvür ânının neticesi sayılamazdı.' Öyle bir hareketin içte ve dıştaki tesirleri hesaba katılmış ve göze alınmış demekti. Mesele şuydu: Demokrat Parti, muhalefetin mücadelesinden yılmıştı. Bu durum karşısında üç şey yapılabilirdi: yeniden seçimlere gidilebilirdi, hükümeti aynı parti içinde bir başkası kurabilirdi, muhalefet zorla susturulabilirdi. Demokrat Partinin Genel Kurmayı üçüncü şıkkı tercih etti. Halbuki ilk iki şık kendisi için en az zararlı şıklardı.

Demokrat Parti, muhalefetin mücadelesinden niçin yılmıştı? Bunun sebebi basitti. Eğer iktidar maruz kaklığı hücumlar karşısında kendisini "işte, hürriyeti gerçekleştirdim, basın tamamiyle serbesttir, Üniversite hocaları fikirlerinden dolayı hiç bir takibata maruz bulunmuyorlar. hâkimlerin teminatı daha da sağlamlaştırılmıştır, büyük bir kalkınmanın içinde olduğumuz halkımızın daha rahat, daha ucuza yaşadığından bellidir, nüfus tacirleriyle amansız şekilde mücadele ediyoruz, işte basına ispat hakkı, bize bu mevzuda o da yardıma olsun" diye müdafaa edebilşeydi yılmasına sebep kalmazdı. Ama bunları gerçekleştirmek, memleketin üzerinde artık hür bir havanın esmesini temin etmek vaadiyle iş başına geldiği halde hürriyeti, başlanılan "hamle" ler için ayak bağı sayıyordu.

Elbette ki Kasım Güleğin, nihayet bir felâket mıntakası olan Zonguldakta müşfik bir kaç söz söyliyeceğine kaba politika yapması beğenilmemişti, elbette ki onun abası, çarığı, kavalı ciddi muhalefet bekliyenler için alay mevzuuydu, elbette ki kendisini bir türlü toplamayan C.H. P. itirazlara uğruyordu. Ama takdir hakkı sadece ve sadece milletindi. İşte, Genel Sekreter tevkif olunmakla bütün kusurlarını unutturmak bir yana, kendisine ve partisine dünyanın en büyük faydasını temin etmişti.

Prof. Fuad Köprülü basın toplantısında Prof, Şabri Eşad Siyavuşgilin

Emin Kalafat
Sürpriz

Avrupa intihalarına ait bir yazısını misal diye göstermişti. Siyavuşgil orada ne parti toplantısının, ne ocakların, ne bucakların, ne mitinglerin havayı bulandırdığını, vatandaşların seçim aralarında politikacıların tahriklerinden uzak, sakin yaşadıklarını söylüyor, sonra bizdeki manzaraya bakarak "Demokrasi bu ma?" diye örüyordu. D.P. nin Genel Başkan Vekili, kendi partisini mahkûm ettiğini dahi farketmeksizin bu sözlere hak verdi. O da Türkiyede, politikacıların seçim aralarında milleti heyecana sevketmemelerini istiyordu. Ama unutuyordu ki eğer oralarda siyasi toplantılar yapılmıyorsa bu, siyasi toplantı sebeplerinin mevcut ol-

Sıtkı Yırcalı
Beklenen değil, bulunan

mamasındandır. Orada da iktidar partisi muhakemelerinden evvel siyasi parti liderlerini, gazetecileri tevkif ettirecek kanunların himayesinde iş görse, orada da Millî Eğitim Bakanları Osman Okyarları fikirlerini açıkladılar diye bakanlık emrine alıverse, orada da Temyiz azaları Adalet Bakanının bir emriyle tekaüde sevkedilse, orada da muhalefete rey veren,bir vilâyet kaza haline getirilirse, orada da basma ispat hakkı tanımamak için türlü tazyik yapılsa, orada da 6334 sayılı kanunlar tatbik edilse, orada da iktidar liderleri "hürriyeti ne yapacaksınız, azot fabrikası kuruyoruz" deseler, miting, siyasi toplantı ne demek, yer yerinden oynar, hükümetler devrilirdi. Demokrat Parti ise açık hava toplantılarının sebebini ortadan kaldıracak yerde o sebepler ortadayken toplantıları zor kullanarak, kanunlarda değişiklik yaparak imkânsız hale getirmek arzusundaydı. Buna imkân olmadığını anlamak istemiyordu. Bazı kimselerin sevdikleri tabirle bir "Adil diktatorya" nın bu memlekette sökmiyeceğini görmemek için kör olmak lâzımdı. Bir Kasım Gülek susturulursa bin Kasım Gülek konuşmaya başlardı, bir gazetecinin kalemi kırılırsa kalemi daha da keskin bin gazeteci çıkardı. İktidar için tek yol vardı: huzursuzluğun sebeplerini ortadan kaldırmak. Ancak sükûnet öyle teessüs edebilirdi. Buna mukabil en sert tedbirler herkesten çok iktidarı ve onun başındakileri rahatsız edecekti.

"Etraf" m bütün derdi, "muhalefet partilerinin başındaki bir avuç muhteris" te göstermek istemeye çalışmalarının gülünç olmayan bir tarafı yoktu. Dertler ortadayken muhalefetin başına kim geçerse geçsin aynı şekilde çalışacaktı. Dert, iktidarın zihniyetindeydi. Bugün muhalefeti idare edenler bu vazifelerinden Borla uzaklaştırılsalar onların yerlerini alacak olanlar iktidara rahat, huzur verecekler miydi? Bilâkis bir defa zorun kullanılması başladı mı, onu iki taraf da son haddine kadar istimal eder. Mücadelenin mahiyeti değişmez, metodlar değişir. İktidar buna mı teşvik edilmek isteniliyor? Halbuki yapılacak iş basittir: huzursuzluğun sebebini ortadan kaldırmak, hürriyetleri iade etmek.

Kasım Güleğin tevkifinden iki gün sonra Washington'da gazeteciler Dış İşleri Bakanlığının sözcüsüne bu mevzuda sual soruyorlar, fakat bir tefsir yapmıyacağını söylüyordu. Bir demokrasi sanılan Türkiyede böyle bir tevkif Türkiyenin bütün dostlarını dehşete düşürmüştü. Hadise memleketin içinde de derin akisler uyandırmıştı. Binlerce vatandaş sadece bu hareket dolayısiyle sırtını Demokrat Partiye çeviriyordu. Muhalefet "İktidar rahat etsin" diye susturuluyordu. Halbuki o yoldaki ilk adım, iktidarı hiç bir zaman olmadığı kadar rahatsız etmişti. Aynı istikametteki her adım rahatsızlığı biraz daha art-

tıracak ve en sonda tahammül fersa bir hale getirecektir.

Yaşasın *demokrasi*

Belki de bütün bu mülâhazalar neticesidir ki, Kasım Gülek'in ,iki gün mevkuf kaldıktan sonra tahliyesi Ankarada rahat bir nefes alınmasına yol açtı. Fakat iktidar bir defa daha muhalefetin ekmeğine yağ sürmüş, onu inanılmıyacak kadar kuvvetlendirmişti. CHP. on yıl uğraşsa bu neticeyi alamazdı. Gerçi mevkufiyetin devamı - tevkif kararının usulsüzlüğü mahkemece sabit olduktan sonra bunu söylemekte mahzur yoktur - D.P. için çok daha vahim tehlikeler doğuracaktı. Ama bunu evvelden hesaplamak ve ona göre hareket etmek gerekmez miydi? Hükümet, bir defa daha öyle bir kahraman yaratmıştı ki, D.P. nin karşısına üç sene müddetle heyula gibi dikilecekti. Sadece bu bile, 15 Ekimde toplanacak D.P. Genel Kongresini mühim bir vazifenin beklediğini gösteriyordu. Kira bugünkü idare altında kaldığı tekdirde iktidar partisi üç sene sonraki seçimleri mutlaka kaybedecekti. Bir partinin politikası ancak bu kadar fena idare edilebilirdi. Düşününüz ki, icraatı Ahmet Emin Yalman'dan başka metheden kalmamıştı.

Yarabbi, Kasım Gülek'i tevkif etmek... Bu, C.H.P. ye "önümüzdeki ilk seçimlerde iktidarı sen al" demekle birdi. İktidarı muhafaza etmenin tek yolu ise bir hürriyet ve murakabe rejimi kurmaktan İbaretti. Bu ise, her şeyden evvel, sağlam sihir istiyordu.

Bogotalı Kadınlar ve Babıâli

Geçen haftanın sonunda Kolombiyanın Bogota şehrinden meşkur Associated Press havadis ajansı tarafından verilen bir havadisi okuduklarında, bazı gazetecilerimizin yüzlerinin kızarıp kızarmadığı hakikaten meraka değer. Ajansın bildirdiğine göre basın hürriyeti isteyen El Tiempo gazetesinin hükümet tarafından kapatılmasını protesto maksadiyle 500 kadın nümayiş yapmış ve polis nümayişçileri dağıtmak için göz yaşartıcı bombalar kullanmak zorunda kalmıştır. Kolombiyada hadiseden bir hafta evvel bütün basın susturulmuş bulunuyordu. Askeri kuvvetlerin de müdahalesi, üzerine dağılmak zorunda kalan kadınlar ertesi gün tekrar toplanmaya karar vermişlerdir.

Rejimimiz Allaha şükür henüz, kadınlarımızın toplanıp basın hürriyeti istemek için nümayiş yapmalarını icap ettirecek hale gelmemiştir. Ama bu hürriyetin, o hürriyetten en ziyade istifade etmeleri gereken gazetecilerimiz tarafından kuvvetle, sadece kuvvetle değil aynı zamanda cesaretle müdafaa olunmaya ihtiyacı vardır. Babıâli'de hakikaten inandığını, inandığı şekilde yazmak cesaretini hâlâ kendinde bulan kaç gazete kalmıştır, gazetecilerimiz lütfen şöyle bir düşünürler mi? Gazetecilerimiz gazetelerinin neşriyatını ayarlarken kâğıt stoklarını, mürekkep stoklarını, çinko stoklarını nazarı dikkate alıp almadıklarını lütfen söylerler mi? Buna rağmen, bu kadar ihtiyatlı lisana ve hareket tarzına rağmen hükümetin müstakil - mümkün olduğu kadar müstakil gazetelerin, Cumhuriyetlerin, Hürriyet'lerin neşriyatından hiç, ama hiç memnun olmadığı, bazı ağızların onların sahiplerini muhalefetin ajanlığiyle itham ettiği bilinen hakikatlerdendir.

Bunun sebebi son derece basittir. Tenkidin zerresinden hoşlanmayan kimseleri, tenkidi hafifletmekle tatmin etmenin imkâm yoktur. Tenkid ortadan tamamen kaldırıldığı gün de bunlar "kâfi" demiyeceklerdir. O zaman gazeteleri kendilerini methetmeye zorlıyacaklar, en fazla methedene en çok lûtufta bulunacaklardır. Kâğıt kontrolunu elinde tutmak suretiyle basını tesir altında bulundurma siyasetinin kâşifi Demokrat Parti değildir. Bu siyasetin başka memleketlerdeki tatbikatı yukardaki sözlerin bir tahmin değil, bir teşhis olduğunu görmeye kâfi gelir. Istırabın büyüklüğünü anlamak için ıstırap çekmeyi beklemiyelim.

Yapdacak iş basittir. Babıâli, tazyik gelen tarafa yanaşmaktadır. Tazyik yapana cüret veren işte budur. Halbuki tazyik geldiğinde Babıâli cesaret gösterip öteki tarafa kaysa tazyiki yapan eski hale dönmek için bundan vaz geçecektir. Bu tecrübe edilmiş, ezeli bir kaidedir. Eğer Türkiye ikinci Dünya harbinde tarafsızlığına hürmet ettirebildiyse sebebi Almanlardan tazyik geldiği zaman Müttefiklere, Müttefiklerden tazyik geldiği zaman Almanlara yaklaşmasını bilmesidir. Aksini yapsaydık ya Rus peyki, ya Alman peyki olurduk.

Ne var ki Türkiyenin tazyike her ne pahasına olursa olsun karşı koyacağından iki taraf da emindi. Mesele bunu göze almaktan ibarettir. Ama insaf buyrulsun, bir hürriyetin elbetteki ödenecek bir bedeli almalı. Kolombiyalı kadınların ödedikleri işte budur. Babıâli, kadınlarımıza muhtaç hale düşmemek için kendini şimdiden toplasa o kadar iyi eder ki.. Zira tutulan yolun sonu yoktur.

D. P.

Nihayet Kongre

Geçen haftanın sonunda Cumartesi akşamı, o gün Cumhuriyet Halk Partisinin Genel Sekreteri Kasım Gülek'in tevkifi için müzekkere çıktığını ve Demokrat Partinin Genel Başkan Vekili Prof. Fuad Köprülünün Ankarada bir basın toplantısı tertiplediğini öğrenenler etraflı malûmat almak için radyolarının son havadis bültenini dinlediklerinde kendi kendilerine bir "Aa!" çektiler. Bu "Aa!" da kısmen hayret, kısmen memnunluk gizliydi. Spiker Kasım Gülek'in başına gedenlerden, Fuad Köprülü'nün sözlerinden bahsetmedi ama Demokrat Parti Genel Merkezinden tebliğ edildiği bildirilen bir haberi okudu. İktidar Partisinin Büyük Kongresi 15 Ekimde Ankarada toplanacaktı.

Haberi radyoya Anadolu Ajansı, Anadolu Ajansına D. P. Genel idare Kurulu vermişti. Hakikaten o gün sabahleyin bu kurul Genel Başkan Adnan Menderes'in başkanlığında ve Ankaradaki muayyen azalarının iştirakiyle toplanmış, böyle bir kasar almıştı. Ama gene de AKİS Demokrat Partinin Büyük Kongresinin bildirilen tarihte toplanacağı hususunda elini, ateşe sokmaz. Genel Başkan Adnan Menderes o gün Büyük Kongrenin 15 Ekimde toplanmasını muvafık bulmuştur. Bu demek değildir ki yarın aynı tarihi muvafık bulmakta devam edecektir. O takdirde Genel İdare Kurulu, hiç kimsenin şüphesi olmasın, başkanın fikrine uyacak ve "görülen lüzum üzerine" kongrenin tehir edildiğini aynı yollardan umumi efkâra ilân edecektir. Fakat şimdilik iktidar partisi içinde her şey, sanki Büyük Kongre 15 Skimde toplanacakmış gibi hazırlanmaktadır. Zaten yukarıda zikredilen husus bir ihtimalden ibarettir, daha doğrusu iktidar partisi içinde, sevkü idaresindeki "hususiyet" dolayısiyle bu gibi ihtimallerin daima varid olacağına dair bir müşahededir.

Ama şüphe götürmeyen başka bir icraat vardır: Genel İdare Kurulunun toplantısının ertesi günü hususi bir celse akteden Yüksek Haysiyet Divanı - Başkam, Hakim Celâl diye şöhret yapmış olan İstanbul Milletvekili Celâl Fuad Türkgeldi'dir ve Celâl Fuad Türkgeldi Genel Başkan Vekili' Fuad Köprülü'nün yakınıdır t Urfa milletvekili Feridun Ergin'i partiden ihraç etmiştir.

Kaynayan bir kazan

Şu son bir *sene* içinde cereyan eden hadiseler Demokrat Parti i-

çinde büyük akisler uyandırmıştı. İktidar partisinde hiç bir zaman Adnan Menderes'in başkanlığındaki hükümetin icraatına karşı bu derece geniş bir muhalif zümre belirmemişti. Hâlbuki şimdi bu zümreye mütemadiyen yeni ve kıymetli simalar katılıyordu. Genel Başkanın evvelâ münakaşa edilmiyen şahsı, etrafını teşkil eden bazı zevatı bütün şikâyetlere ve sebep olduğu ademi memnuniyete rağmen sıkı atkıya tutması neticesi hücumlara ve sert tenkidlere maruz kalmaya başlamıştı. Bir iktidar partisinde Genel Başkanı açıkça tenkid etmek bu işi bir muhalefet partisinde yapmaktan daha zor olduğundan memnuniyetsizlik kendini başka şekillerde gösteriyordu. İspat hakkı taraftarlarına parti içinde yönelen sempati bunun bir deliliydi. Hükümetin ekonomik politikası Üzerinde de şüpheler belirmişti ve parti dahilinde pek çok kimse bütçe müzakereleri sırasında Feridun Ergin'lerin komisyonda yaptıkları tenkidlerin haklı olduğunu anlamaya başlıyordu. Bütçe müzakerelerinden bu yana geçen bir kaç ay, kaale alınmayan ikazların haklı ikazlar sayılması gerektiğini ispat etmişti. Hele demokrasimizin gidişi hakikaten endişe uyandırmaya başlamıştı.

Demokrat Parti içinde gidişe itirazlar sadece küçük kademelerden gelmiyordu. Genel idare Kurulunun bazı azaları bu kurulun toplantılarını boykot etmekteydiler. Meselâ Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu, meselâ Fethi Çelikbaş, meselâ Rıfkı Salim Burçak eğer Ankaraya gelmiyorlarsa, bu Genel İdare Kurulunun çalışmalarına katılmamak içindi. Zira Demokrat Partinin bu değerli rükünleri tasvip etmedikleri bir politikanın sorumluluğunu taşımak niyetinde değildiler.

Hattâ o sorumluluğa iştirakte mahzur görmiyenlerin arasında bile ihtilâflar vardı. Fuad Köprülü, Dr. Mükerrem Sarolu İstanbul teşkilâtından sokmuştu. Hem yeni il idare kurulu, hem de Büyük Kongreye gidecek delegeler Köprülünün taraftarlarıydı. Sarolistler iki seçimde de

D. P. ye LÂZIM OLAN
Başman'lar ve Ergin'lerdir

Bir milletin sadece "iyi" lerden müteşekkil bulunduğunu iddia etmek doğru olmıyacağı gibi bir partinin de kendi sinesinde yalnız "iyi" leri barındırdığını söylemenin elbette ki akıl ve mantıkla alâkası yoktur. Siyaset pek çok arı çeken bir çiçektir, balı tatlı olduğundan gördüğü rağbet fazladır. Bunların arasında hakiki vatanseverlerin, ideallerini tahakkuk ettirmek emelinde bulunanların sayısı ne kadar yüksek olursa o siyasi partinin seviyesi aynı nisbette yüksek sayılır. Ama bırakınız şarkı emselâ İngiltere gibi Demokrasinin vatanı sayılan memleketlerde de idealleri keselerini doldurmak olan, siyaseti nüfuz ticareti diye alan bir takım kimseler partilerin kademelerini işgal etmektedir. Bunun önüne geçmeye imkan yoktur. Aynı şekilde bir menfaati gözönünde tutarak mensup oldukları teşekküllerin prensiplerine veya tüzüklerine aykırı hareketi kendilerine şiar edinmiş kimseler de daima bulunabilir ve bunlar partinin tesanüdünü bozmak için ellerinden geleni yaparlar. Nihayet bir muayyen noktadan itibaren fikir ve kanaatleri o siyasi teşekkülün mukadderatını eline almak için seçimle iş başına gelmiş liderlerin, politikalariyle bağdaşa mıyan temiz insanlar kendi düşüncelerini partiye hakim kılmak için mücadele edebilirler, bu mücadeleleri bazen disiplini ihlâl edici mahiyette görülebilir. Zira her hangi bir teşekkülde disiplinin lüzumlu olmadığını iddia etmenin yirminci asrın ikinci yarısında yeri yoktur. Bütün bu sebeplerden dolayıdır ki "Haysiyet Divanları" kurulmuştur ve bu divanlara iyi ile kötüyü, faydalı ile zararlıyı ayırmak vazifesi verilmiştir.

Yalnız yanlış anlaşılmasın! İyi ile kötüyü, faydalı ila zararlıyı ayırmak vazifesinden maksad iyiyi, faydalıyı, muhafaza; kötüyü, zararlıyı atma manasınadır. Bir Haysiyet Divanı türlü sebeplerden dolayı bunun aksi bir faaliyet gösterirse kendisinden beklenileni yapmamış olur. Hele bahis mevzuu Haysiyet Divanı bu neviden kararlarını partinin idare organından veya doğrudan doğruya liderinden aldığı emri yerine getirmek için veriyorsa, iyiler ve faydalılar bir sinirlilik ânının cezasını ödüyorlarsa topyekün o partinin yanlış yolda olduğunu söylemek ve samimi partililerin dikkatini çekmek vazife haline gelir. Hele bu parti, bir iktidar partisiyse. Hele bu parti memleketin mukadderatına hâkim partiyse...'

•

Demokrat Parti iktidarının ilk Milli Eğitim Bakanı Ayni Başman AKİS'te neşredilen bir makalesi, Demokrat Partinin en kıymetli iktisatçılarından Feridun Ergin Cumhuriyet'te çıkan bir başyazısı dolayısiyle mensup oldukları siyasî teşekkülün gazabını üzerlerine çekmiş bulunuyorlar. Bu iki zatın suçu nedir?

Avni Başman son derece edibane, son derece zarif makalesinde partisi için hayati bir meselenin üzerine parmağını koyuyor: Hayat pahalılığı mevcuttur, çarşıya çıkan halk bunu her gün görüp hissetmektedir, hükümet bu realiteyi kabul edip gerekli tedbirleri almalıdır, bunu yapacak yerde pahalılığı terennüm eden muhalefete hücumlarda bulunmak ancak muhalefetin İşine yarar, onu kuvvetlendirir. İşler böyle giderse, Demokrat Parti 1958 seçimlerini kaybedebilir; önümüzde üç yıl vardır; şimdiden tedbirimizi alalım, realist olalım.

Bu satırları okuyan bir Demokrat Partilinin memnuniyetten başka bir his duymasına imkân var mıdır? Bu satırları iyi niyetle yapılmış bir ikazdan başka mânaya almak kabil midir? Eğer Avni Başman mensup olduğu partinin ilk seçimleri kaybetmek tehlikesiyle karşı karşıya bulunduğunu hissetmese âdeta gözleriyle görmene tehlike çanlarını çalar mıydı? O Avni Başman ki, politikadan tamamen çekilmiştir. Ve sadece AKİS onun düşüncelerini arada sırada memlekete aksettirmekten fayda gördüğü için yazılarını rica etmektedir. Hangi ihtiras, hangi gizli maksat, lütfen söyler misiniz?

Fikirlerin doğru olup olmadığını münakaşa etmek herkesin hakkıdır. Demokrat Parti içinde hayat pahalılığının bulunmadığı yolunda samimî bir kanaat sahibi olanlar belki vardır. Onlar fikirlerini söylediklerinde nasıl gazaba uğramıyorlarsa, her gün artan fiyatlardan inkarı gayrı kabil şekilde kendini belli eden pahalılığın mevcudiyetim* kabul ve partisini ona göre tedbir almaya davet eden bir şahsın da hiddet uyandırmaması gerekirdi. Bilâkis, eğer Demokrat iktidarın ilk Millî Eğitim Bakam partisinin seçimleri kaybetmek tehlikesiyle karşı karşıya bulunduğunu görüp de sesini çıkarmasaydı, gözünü yumsaydı Haysiyet divanına verilmeyi ve şüphesiz partiden ihraç olunmayı hak etmiş duruma düşerdi.

Ya Feridun Ergin başka türlü mü hareket etmiştir? Bu genç münevver de şiddet ve tazyikin iktidar partilerine faydadan ziyade zarar verdiğini hatırlatmaktadır. Muhalefet partilerinin seçimlerden çekilme kararı, muharrire göre umumî efkâr tarafından iyi karşılanmamıştır. Memlekette, muhalefetin! gayrı müsaid şartlar altında çalıştığım düşünerek sempati besleyenkimseler hiç bîr hakkın zahmetsiz: ve mücadelesiz kazanılamıyacağr kanaatindedirler. Muhalefet, seçimlerden kaçınmakla onların serapa-

kaybetmişlerdi. O yüzdendir ki Dr. Sarol İstanbul teşkilatındaki kendi taraftarlarına Büyük Kongrenin bu yıl yapılmasına mani olacağını söylüyordu. Halbuki Fuad Köprülü Büyük Kongrenin yapılmasına taraftardı ve en çok delegeye sahip İstanbulu eline geçirmiş bulunması kendisine büyük kuvvet veriyordu.

D.P. öyle bir manzara gösteriyordu ki içindeki kombinezonları bile anlamak kabil değildi. Bu kombinezonlar günün şartlarına göre dağılıp bozuluyordu. Her halde iki kuvvetli gurup vardı: Adnan Menderes ve muhalifleri. Adnan Menderes'in muhalifleri partinin Genel, başkanlığını başka birine vermeyi düşünüyorlardi. Yalnız bu "başka biri" üzerinde mutabakata varılmış değildi. Adnan Menderes'ciler i s e k i ötekileri yenecek kudrete malik, görünüyorlardı- "Fuad Küprülü'lü Menderes'ciler" ve "Dr. Sarol'lu Menderes'ciler" olarak tasnife tabi tutulabilirlerdi. Son zamanlara kadar Genel Başkanın birinci zümreyi desteklediği görülüyordu. Ancak yeni şartlar muvacehesinde bir anlaşmaya varılması ve Menderes'in başkanlığında muhtelit bir Genel idare Kurulu listesiyle Kongreye çıkılması beklenilebilirdi. O takdirde Genel Başkanlığa Adnan Menderesten başka birini getirmek isteyenlerin muvaffakiyetleri daha güçleşirdi.

Tabii kombinezonların bu şekilde belirtilmesi tamaraile nazaridir, sadece iki ana fikir etrafında bir işaret mahiyeti taşımaktadır.

Müsamaha yok!

Büyük Kongreye karar verildikten sonra parti içinde çatlak ses çıkaranlara karşı sert bir tavır takınmakta fayda görülmüştü. İktisad doktoru Feridun' Ergin'e, iktisat mevzuunda ilme pek kıymet vermeyen Adnan Menderes uzun zamandan beri kızmaktaydı. " Kitabi"ler derken kasdettiklerinden biri oydu. Bütçe komisyonunda, hem de kendisinin iştirak ettiği celselerde Ergin'in tenkidlerde bulunmasından hoşlanmamıştı. Onunla istihzaya teşebbüs ettiği olmuştu. Ticaret bütçesi raportörü olarak dört

tisini kaybetmektedir. Şimdi hükümet partiler arasındaki havayı güneşli bir hava haline sokarak muhaliflerini büsbütün perişan edebilir. Bunun yerine iktidar kuvvete dayanarak siyaset hayatını felce uğratırsa sadece muhalefete hizmet eder, sonunda kendisi zarar görür.

Feridun Erginin bu satırları yazarken memleketinin ve partisinin iyiliğinden başka bir şey istediği nasıl söylenilebilir? Tıpkı Avni Başman gibi o da muhalefete hücumun kendi partisine fayda sağlamadığı, onu zayıflattığı kanaatindedir. Liderlerin dikkatini bu noktaya çekmekte fayda görmektedir. Bu bir kabahat sayılabilir mi? Bir partili mensup olduğu partinin prestijinin her gün bu neviden yanlış, adımlar yüzünden sarsıldığını görür de ses çıkarmaz olur mu? Partisinin iyiliğini isteyen, memleketin kendi partisinin idaresinde daha mesut olacağına inanan insanlar elbette ki seçimleri kazanmayı düşünecekler, seçimlerde zaferi tehlikeye sokacak bir politikayı tenkid edecekler, samimi surette İnandıkları doğru yolu göstereceklerdir.

●

Zira her şeyden şüphe edilebilir ama, Avni Başman veya Feridun Ergin gibilerin samimiyetinden asla ve asla şüphe edilemez. Bu iki insanın politika hayatları ortadadır. Birincisi dünyada herkesin o kadar iştiyakla arzuladığı ve elde edince pek çok kimsenin terketmemek için şerefinden fedakârlığı göze alabildiği bakanlık iskemlesini inançlarına sadık kalabilmek uğrunda elinin ucuyla şöyle itivermekten çekinmemiştin ikincisi ise 1955 bütçesinin müzakeresinde iktisadi ve mali politikamız hakkındaki fikirlerini komisyonda açıkça ifadeden geri kalmamış, bir ilim adamından beklenilen şekilde hareket etmiştir. Bir takım tazyiklere ise muvaffakiyetle karşı koymuş ve bazı kimseler gibi imzasını geri almaya yanaşmamıştır.

Halbuki Avni Başman'ın veya Feridun Ergin'in iktidardan isteyip de alamayacakları o kadar az şey vardır ki... Eğer düşündükleri menfaat olsaydı, bunu öylesine kolaylıkla tatmin edebilirlerdi ki.. Fikirlerini açıkça ve cesaretle ifadenin ise bugünkü zihniyet karşısında kendilerine bir takım zararlar vereceğini her halde evvelden kestirmişlerdir. Buna rağmen susmayı, partilerinin iyiliği bildikleri hususu kendilerine saklamayı vicdanlarına kabul ettirememişlerdir. Partiler arasındaki gergin havada yazılarının muhalefet tarafından istismar edilmesi tehlikesini de göze almış olduklarını tahmin kolaydır, öyle bir devirde yaşıyoruz ki en samimî kanaatler partizan görüşlere âlet edilebilmektedir. Nitekim muhalefet de bu fırsatı kaçırmamıştır. Ama susmak, D. P. için bütün bunlardan daha zararlıdır, daha tehlikelidir.

Avni Başman ve Feridun Ergin vazifelerini yapmayı tercih etmişlerdir. Muhalefete gelince, onun asıl istismar ettiği bu yazılar karşısında iktidar büyüklerinin reaksiyonudur. Hiç bir şey bu muhalefeti bu reaksiyon kadar kuvvetlendiremezdi.

Bir parti için Avni Başmanları ve Feridun Erginleri susturmak, susturamayınca da kapı dışarı etmek zor bir şey değildir. Ama bu hareket Avni Başmanları ve Feridun Erginleri küçültmez. Bilâkis Avni Başmanlara ve Feridun Erginlere sahip olmak bir parti için asıl şereftir. Bu, medenî cesaret sahibi kimselere o partide rağbet edilmediği mânasından başka bir şey ifade etmez.

Yarın veya öbür gün Fethi Çelikbaş'lar, Kasım Küfrevi'ler, Turan Güneşler ve onlar gibi düşünenler imzalarını geri almaya mecbur edilseler veya almadıklarından dolayı partilerinden ihraç edilseler sadece ve sadece rejim mahkûm edilmiş olur, yoksa ötekiler değil. Böyle bir durum karşısında insanın aklına tek bir düşünce gelir: son karakter kırıntıları da ortadan yok edilmiştir.

Parti demek ne kadar disiplin demekse, o kadar da fikir hürriyeti demektir. Bizim bildiğimiz ve milletin serbest reyiyle iş başına getirilen Demokrat Parti Avni Başman demektir, Feridun Ergin demektir, Fethi Çelikbaş demektir, Kasım Küfrevi, Turan Güneş, Enver Güreli demektir. Yani, onların temsil ettikleri zihniyet.. Bize vadedilen oydu, bize gerçekleşeceği bildirilen o zihniyetti. Şimdi onun temsilcilerini, fikir hürriyetini kendi saflarından atan Demokrat Parti dünyanın en tehlikeli işini yapmakla meşguldür: Kendi kendisini inkâr etmek!

Hiç kimse bu partiye kurucularının adı Adnan Menderes veya Fuad Köprülü diye rey vermemiştir. İnsanların isimlerinden bu millete ne? Adnan Menderesler ve Fuad Köprülüler'bir zihniyetin şampiyonluğunu yaptıkları lebidir ki iltifatımıza mazhar olmuşlardır. Şimdi Haysiyet Divanı partinin ruhunu teşkil eden bu zihniyeti bir takım kimselerin şahsında kapının dışına bırakırsa emin olunabilir ki kapının içindekiler ne yaparlarsa yapsınlar, ne kadar sert tedbirler alırlarsa alsınlar ilk seçimde iktidarı kaybedecekler ve devrileceklerdir.

Başka bir akıbeti düşünmek bile muhaldir.

kişinin hazırladığı tenkid dolu rapordan, bazıları imzalarını almaya muvafakat ettikleri halde Feridun Ergin böyle bir şey yapmamıştı. Şimdi onu, bir fırsat bularak partiden ihraç etmek Büyük kongrede mücadele açmaya hazırlananlara da ibret yerine geçebilirdi. Lider, partisinde sadece disiplin istiyordu, başka bir desteğe ihtiyacı yoktu. Üst tarafını tek başına başarabileceği kanaatindeydi. Bu sıralarda Demokrat Partinin bazı çevrelerinde "münevver mutlakıyet" rejiminin faydalarını terennüme başlayanlar görülüyordu. Adnan Menderes giriştiği büyük kalkınma hamlesini gerçekleştirebilmek için "rahat bırakılmalı" idi. Halbuki kalkınma hamlesi denilen iktisadî hareketin sakat temel üzerine bina edilmiş olduğu yalnız Kasım Gülek gibi muhaliflerin, yalnız Osman Okyar gibi tarafsız ilim adamlarının değil Feridun Ergin gibi iktisaddan anlayan' demokratların da kanaatiydi. Eğer fikirlerinin delili sözlerinden ibaret bulunsaydı, aldırılmayabilirdi. Ama fiiliyat da onları haklı çıkarıyordu.

önümüzdeki, günlerde parti içi faaliyetin kızışacağı şüphesizdir. Bu arada Demokrat Partiden yeni bazı ihraçlar hiç kimseyi şaşırtmamalıdır-

Kapaktaki politikacı

Nihat Erim

1945 yılında bir gün, Ankara Hukuk Fakültesi Profesörlerinden birinin kaderi, yapmakta olduğu imtihana o devrin Cumhurbaşkanı ve Millî Şefi İsmet İnönünün girmesiyle değişiyordu. Bu Kandıralı genç adam, eğer İsmet İnönü Fakülteyi o gün değil, bir gün sonra ziyaret etseydi ihtimal ki bugün memleketin tanınmış ilim adamlarından biri olacaktı. Fakat Nihad Erim, imtihanda ve onu takip eden görüşmede Millî Şefin dikkatini celbetti. Kültürlü, bilgili, terbiyeli ve iyi yetişmişti. Memleket kendisinden büyük faydalar sağlayabilirdi. İsmet İnönü daha o tarihte memlekette demokratik idareyi ciddi şekilde katmayı kafasında tasarlamış, hattâ ilk adımlarını atmıştı. Millet ve ikinci partiyi kuracak müstakbel muhalifler henüz çekingendiler. Demokrasinin bir macera olduğuna inanıyorlar, eğer İsmet İnönü İstemezse rejimin değişmiyeceğini kabul ediyorlardı. Ama İsmet İnönü samimî surette istiyordu ve demokrasi memlekete geldiğinde Fakültede gördüğü genç ilim adamı gibi kimselere muhtaç bulunacağımızı biliyordu. Demokratik idare, onun temennisine göre bilgili, iyi yetişmiş ellerde gelişecekti. Nihad Erim o yıl San Francisco'ya giden heyete müşavir olarak katıldı, orada iken memlekette yapılan ara seçimlere bağımsız milletvekili seçildiğini öğrendi. Döndüğünde C.H.P. gurubuna katıldı, partinin organı olan Ulus'a yazılar yazmağa başladı, 1946 seçimlerinde de C.H.P. den seçildi.

Nihad Erim o tarikte 33 yaşndaydı. Kandırada doğmuş, tahsilini Galatasaray Lisesinde ve İstanbul Hukuk Fakültesinde yapmış, doktorasını Paris Hukuk Fakültesinde vererek "Institut des Hautes Etudes International" den diplomasını almıştı. 1946-1950 arası, onun hayatının altın sayfalarıdır. İsmet İnönü kendisini elinden tutuyor ve genç İzmit mebusu bunu etrafına hissettiriyordu. Sözlerinde, hareketlerinde hep İsmet İnönüye yakınlığının verdiği kudret göze çarpıyordu. Onun namına konuşuyor, onun fikirlerine tercüman oluyor gibi bir havası vardı ve bu hava kısmen hakikatlara tekabül -ediyordu. 1948 Haziranında kurulan kabinede, Kasım Güleği atlatarak kendisini en ziyade gösterebileceği bakanlık olan Bayındırlık Bakanlığım aldı, bir yıl sonra da Günaltay kabinesinde Başbakan Yardımcılığınla getirildi.

Fakat partisi 1950 seçimlerini hezimete uğrayarak 'kaybetti. O zaman İnönü, İstikbal için güvendiği genç ilim adamını Ulus gazetesinin başına getirdi. 1950-1954 arası ile Nihad Erimin ilk dört senede kendisine temin ettiği haklı şöhreti yediği, beslenilen ümidleri heba ettiği devredir. Muhalefet vazifesini lâyıkıyle yapamadı. Partilerarasındaki havayı daima bozmaya uğraştı. Genç yaşında Başbakan Yardımcılığı vazifesine yükselmiş, fakat oradan milletvekili dahi seçilemiyerek düşmüştü. Bunun yarası derine benziyordu. Sonra 1954 seçimleri ve onun hezimeti geldi. Genel Sekreterliği eski rakibi Kasım Göleğe kaptırdığı için onun vazifelerini güçleştirmekte tehalük gösteriyordu. Bu ise partiyi bir kaç kısma ayırıyordu. Sonra Ulus'un kapanması, sonra Halkçı macerası, sonra Halkçı'nın kapanması..

Şimdi Nihad Erim, CHP. Haysiyet Divanının kendisi hakkındaki kararına intizar eden bir politikacı durumundadır.

Cumhurbaşkanlığı

Savarona İzmir yolunda

Şu satırlar yazıldığı sırada dünyanın en lüks vb en pahalı yatlarından biri, belki de birincisi olan Savarona Irakın kıraliyet ve Türkiyenin Cumhurbaşkanlığı bayraklarını çekmiş olarak Marmaranın sakin sularında seyretmektedir. Vaktiyle Celâl Bayar hükümeti tarafından satın alman bu gemi Temmuz ve Ağustos içinde uzun müddet Dolmabahçe sarayının karşısında kaldıktan ve boya istiyen yerleri boyandıktan sonra Amerikan filosunun geldiği sırada Haydarpaşa açıklarına gitmiş, bu haftanın basında tekrar eski yerine avdet etmiştir. Yata bu müddet zarfında iki devlet başkanının ihtiyacını karşılamak üzere çok mutena kumanya ve bu arada havyar, şampanya, viski yüklenmiş, gemi seyahate hazır hale getirilmiştir.

Yalnız gemiye kahve temininde müşkülâtla karşılaşılmıştı. Gerçi Başbakan Adnan Menderes "inşirah verici" nutuklarında bu milletin artık bir takım şeylerin sıkıntısını ebediyen çekmiyeceğini vaad etmişti ama kahve bunların haricinde kalmalıydı. Zira Savarona için kahve pek güç temin edilebilmişti.

Bu sırada Amerikan bahriyelilerinin inip çıkmalarına tahsis edilen Dolmabahçe rıhtımına da Türk ve Irak bayraklarıyla süslü taklar yapılmaktaydı. Cumhurbaşkanımız Celal Bayar ve onun şahsi misafiri Irak kralı ikinci Faysal hazretleri salı sabahı bu zafer takının altından geçerek muhteşem bir merasimle İstanbul'dan ayrılmışlar ve Savarona yatına geçmişlerdir. Cumhurbaşkanımız Celâl Bayar bu parlak tören için Floryada ikamet etmekte olduğu Deniz köşkünden, Irak kralı da Bebekteki kendi yatından gelmiş bulunuyorlardı, iki devlet başkam fahrin ileri gelenleri tarafından hararetle uğurlanmışlar, bütün erkân Dolmabahçe rıhtımında yer almıştır. Savarona top ateşleri arasında adeta süzülerek Adalar istikametinde ayrılmıştı.

Cumhurbaşkanımızın mümtaz misafirinin her arzusunun yerine getirilmesine büyük bir dikkat sarfediliyordu. İki devlet başkanı Çeşmede de kalacaklar ve orada görülmemiş balık avı partileri tertiplenecekti. Yalnız mehtabın bulunmaması bu partiler münasebetile verilecek parlak ziyafetlerde bir eksiklik teşkil edecekti. Ama iki Devlet başkanının da meşguliyetleri pek fazla olduğundan İzmir seyahatinin. Fuarın açılışına tesadüf ettirilmesi zarureti hasıl olmuştu. Cumhurbaşkanımızın mümtaz misafiri İzmirden sonra memleketine ayrılacaktı. Gerçi bazı gazeteler ikinci Faysal hazretlerinin Savarona yatıyla Akdenizde bir gezintiye çıkacağını yazmışlarsa da yatın - tahsisatının Deniz Kuvvetleri bütçesinden alınabilmesi için - arada sırada Mektep gemisi olarak da vazife görmesi gerektiğinden bunun bir rivayetten ibaret olması ihtimali daha fazladır.

Bilindiği gibi Mektep Gemileri bilhassa yaz aylarında genç denizciler için faydalı olabilir. Yazın ise sonu görünmüştür.

B A S I N

Gazeteler

Dünya'nın dedikodusu

Geçen hafta içinde Dünya gazetesinin sahip ve başyazarı Falih Rıfkı Atayı Ankarada, Ankara Palasın bahçesinde dostu Doğan Nadi ile aynı masada görenler şaşırdılar. Gerçi o sırada başkent bir gazeteci furyasına uğramıştı. İstanbulun iktidara muhalif olmayan - veya olduğunu pek belli etmeyen - hemen bütün gazetelerinin sahip ve başyazarları Ankaraya çağırılmışlardı. Başbakan Adnan Menderes üç günlük bir basın toplantısı yapıyordu. Ama Falih Rıfkı Atayın ne işi vardı? Dünya gazetesinin başyazarı geçen defaki toplantıya davet edilmemiş ve doğrusu istenilirse hakikaten üzülmüştü. Rum ve ermeni gazetelerin temsilcilerinin bulunduğu görüşmeye Falih Rıfkı Atay gibi bir gazetecinin çağırılmamış olmasına üzülmemek kabil değildi. Bu üzüntünün nişanesi olarak - biraz da Adnan Menderesin ne söyliyeceğini tahmin ettiğinden - Dünya gazetesinin başyazarı son toplantıya çağrıldığı halde itizar beyan etmişti. O halde Ankarada ne işi' vardı?

Falih Rıfkı Atay bu yaz sıcağında Modadaki güzel, püfür püfür evini bırakıp küçük çapta bir fırını andıran Ankaraya elbette ki gönül rızasiyle gelmezdi. Seyahatinin çok mühim bir sebebi vardı: kâğıt. Dünya gazetesinin kâğıtlarının dibi görünmüştü, fakat hükümet tarafından verilen lisanslar bir türlü transfer edilmiyordu. Muhalefet partisinin Genel Sekreteri elinde tevzi edilecek kâğıdı bulunmadığından basın toplantısını kâğıt helvalı yapabilirdi. Ama Falih Rıfkı Atayın başmakalelerini kâğıt helvasına basmanın imkanı yoktu. Dünya gazetesinin başyazarı Ankaraya kâğıt meselesini görüşmek üzere gelmişti.

Bu ziyaret derhal bir takım dedikodulara yol açtı. Falih- Rıfkı Atay, hükümetin basın işlerini tedvire memur bakanı sıfatiyle Dr. Mükerrem Sarolla görüşmüştü. Dr. Mükerrem Sarolun ise Dünya gazetesinin öteki sahibi Bedîî Faik'e karşı en ufak muhabbet beslemediği biliniyordu. Bu iki nokta arasında bir hat çekilmekte gecikilmedi: Bedîî Faik, Dünya gazetesinden uzaklaştırılacaktı. Hakikaten Ankaranın bazı çevrelerinde Dünya gazetesinin sıkı sıkıya muhalefette kalmasının sebebi olarak bu genç yazar biliniyordu. Bu çevrelerin kanaatince Bedii Faik Dünya'dan ayrılırsa Falih Rıfkı Atayla temas imkânı olabilirdi. Gerçi en nikbin kimseler bile Dünya gazetesinin başyazarını bir takım nimetler vererek satın alabileceklerini ümid etmiyorlardı. Böyle bir düşünce Falih Rıfkı Atayı hiç tanımamak demekti. Ama Dünya'nın politikasında yumuşama olabilirdi, şahısların ipliklerinin pazara dökülmeye çalışılmasından vazgeçilebilirdi, gazetenin "seviye" si yükselirdi. Hükümet ağır başlı bir muhalefete katlanmaya hazırdı. Ama, ah bu Bedîî Faik! Onun yazıları bir çok kimseyi çileden çıkarıyordu.

Hem sonra Bedîî Faik, Falih Rıfkı Atay gibi değildi. Başyazar, daima Halk Partili olarak biliniyordu. Sıkı bir polemikte onun "memleketin 27 sene kanını, iliğini emen bir partinin başyazarı" olduğu söylenebilirdi, o iktidardan gördüğü iddia edilen nimetler piyasaya tekrar sürülürdü, eski yazılarından parçalar verilebilirdi. Halbuki Bedîî Faik'e ne kusur bulunabilirdi ki? Demokrat lardan bir kısmının davalarında samimi olduklarına iman etmiş bulunmaktan başka? Bedîî Faik'in hangi yazısı "Dün ne söylüyordu, bugün ne

Bedîî Faik
Dünya onsuz olamaz

söylüyor" diye gösterilebilirdi? Genç yazar dün hangi zihniyetle mücadele etmişse, bugün de onun yakasına yapışmış vaziyetteydi. Halk Partisine onun kadar şiddetle hücum etmiş az yazar vardı. Kabahat olarak bunlar mı bulunacaktı? Evet, Bedîî Faik Dünya'dan ayrıldığı takdirde çok iyi olacaktı. Bu husus Falih Beye hissettirildi. Başyazarın Bedîî Faik'in tevkifi hadisesi vesilesiyle bir takım kombinezonlar neticesi yazmağa mecbur bırakıldığı mektup ta bazı çevrelere ümit veriyordu.

Nitekim dedikodular kulaktan kulağa süratle yayıldı. Ankarada herkes Bedîî Faik'in hissesini de Falih Rıfkı Atayın satın alacağını söylüyordu. Bedii Faik'in "tatilde olduğu bahanesiyle" gazeteye yazı yazmaması rivayetlerin doğru olduğu zehabını uyandırıyordu. Genç yazar gazeteden ayrıldığı takdirde Dünyaya kâğıt da verilecekti, mürekkep de, çinko da.. Bunları başka lûtufların takip etmemesi için de hiç bir sebep yoktu.

Nihayet Doğan Nadi o gün Ankara Palasta dayanamadı ve Falih Rıfki Ataya bu dedikoduların mahiyetini sordu. Dünya başyazarı da bunlardan haberdardı. Uzun zamandan beri iki ortağın arasını açabilmek için uğraşanlar vardı. Bir zamanlar Bedîî Faik'in Falih Rıfkı Atay'ı Dünya'dan "atlatacağı" ve gazeteye tek başına sahip olacağı rivayetleri dolaştırılmış, sonradan bu para etmeyince neşriyatı tek başına Bedii Faik'in idare ettiği, Falih Rıfkı Atayın sözünün kaale bile alınmadığı söylenmişti. Şimdi de aksi yolda lâflar çıkarılıyordu. Dünya gazetesinin başyazarı Doğan Nadi'ye şu cevabı verdi:

"— Sen Nadiri - Cumhuriyet'ten ayırabilir misin?

Bu cevaba hiç kimse Bedîî Faikin yakın arkadaşı Doğan Nadi kadar memnun olamazdı. Bu suretle bir takım maksadlı dedikodular daha suya düşüyordu. Dünya Falih Rıfkı Atayın ve Bedîî Faik'in çizdiği yolda yürümekte devam edecekti.

Gazeteciler

Firariler

Vali Kemal Aygün etrafına bakındı. Biraz evvel Başbakanlıkta Bakanlar Kurulunun toplantı odasında gördüğü gazetecilerin hemen hepsi peşindeydiler, yalnız Doğan Nadi yoktu. Yanındakilere sordu, Cumhuriyet gazetesinin "afacan" yazarı ortada görünmüyordu. Adnan Menderes üç günlük basın toplantısının ilk günü, bir toplantı ikliminin hazırlanmasını temin için olacak gazetecilerin evvelâ kalkınmamızı göreceklerini söylediğinde Doğan Nadi yavaşça sıvışmayı tercih etmişti. Kalkınmamızın delillerini görmek için bu yaz sıcağında Ankaraya gelmeğe lüzum yoktu. Demokrat iktidar İstanbulda da bir takım imar hareketlerine giriştiği gibi şu son beş sene içinde süratle kalkınmış muteber zevatın da şehrin dört bucağında başlattıkları inşaat nasıl bir hamle yapmakta olduğumuzu göstermeğe yeterdi, öteki gazetecilerden bir çoğunun söylene söylene katıldıkları geziye Doğan Nadi hiç katılmamayı tercih etmişti. Zaten İstanbuldan çağrıldığı zaman İzmire gitmek üzereydi. Hem iktidara alınmıştı da. Başbakanın son basın toplantısına çağrılmasına lüzum görülmemişti. Bu sefer davet edildiğinde gitmeyi tercih etmişti.

Ama, sualli cevaplı bir basın toplantısına.. Bunun yerine henüz şantiyesi tamamlanmış baraj inşaatı gezmek teklifiyle karşı karşıya kaldığında Ankara Palası ve arkadan İzmiri tercih etmişti. Basın toplantısından'dönen pek çok yazar aynı şekilde tatmin olmamış dönüyorlardı.

İKTİSADİ VE MALİ SAHADA

İktisat

Basın konferansları

Geçen hafta Ankara'da, basın toplantısı diye isimlendirilen, iki toplantı yapıldı. Toplantıda bahis mevzuu edilen iktisadî ve mali meseleler üzerinde fikirlerimizi söylemeyi istiyoruz. Fakat daha evvel toplantının şekli ve mahiyeti üzerinde durulabilir. Bu toplantılara gezili, eğlenceli diye bir isim vermek yanlış olmayacak. Şimdiye kadar bu türlü basın toplantılarının demokrat batı memleketlerinde de yapılmakta olduğunu ne, okuduk ne de işittik. Bir basın toplantısı ki muhalifdir diye gazeteler çağrılmaz. Bir basın toplantısı ki toplantıyı tertipliyenden başkası ne konuşur, ne sual sorar. Bir basın toplantısı ki toplantıyı tertip eden toplantıya katılanlara minnet şükran, teşekkür duygularını ifadeden yorgun düşer. Nedir bir basın toplantısının gayesi? Muayyen bir . mesele veya meselelere dair basın yolu ile toplantıyı tertip edenin kamu oyunu aydınlatmak istemesi. Hükümet tarafından tertip olunursa, bu her şeyden evvel böyle olmak gerekir. Basın toplantısı tertip edip, basın yola ile milleti aydınlatmak, ona meseleleri izah etmek hükümetin vazifesi midir? Yüzde bin defa evet. Basının bu işi üzerine alıp yapması vazifesi midir? Yüzde bin defa evet, O halde, bütün basın mensuplarının katılacağı, katılması gerektiği bu türlü toplantılar yapmak hükümet için kaçınılması caiz olmıyan bir vazifedir. Basının da "tümüyle'" buna katılması hikmeti vücudu icabındadır. Öyleyse nedir o sadece "ise geleceklerin,, davet edilmesi, nedir o davet edilenlerin edilmiyenler için memnuniyetsizlik göstermeleri, nedir o tek istikametti sorusuz konuşmalar, nedir o teşebbüsler, minnetler, şükranlar? Vazife mi yapıyoruz yoksa karşılıklı lütuf ve ihsanda mı bulunuyoruz? Nedir bu şarklılık? Artık şu kendi kendimize benziyeceğimiz safsatasından kurtulsak, herkesin benzediğine benzemeye gayret etsek çok kazanacağız, hiç değilse pek çok şey kaybetmekten kurtulacağız.

Eğlenceli gezintiler

Bir iki kelimeyle de toplantılı gezilerden bahsetmek gerekiyor. Yeni çıkarılan bir moda da budur. İş başındaki partinin propagandasını yapmak, kendisine yöneltilen tenkidleri - güya - haksızlıkları göstermek için devlet kasasından bu türlü hareketlere kalkışmak demokrat ve muhalif partilerin mevcut olduğu bir memlekette caiz olacak bir iş değildir. Basının vazifesi, kendiliğinden, hiç bir davete, ve işarete lüzum kalmadan memlekette olup bitenleri' kamu oyuna bildirmek, haber vermektir. Bu onun hikmeti vücududur. Yapılan, yapılmakta plan işler bütün milletin, eseri ve varlığıymış! Kimin olacaktı? Bütün milletin müşterek eserleri oldukları için de milletçe hep birlikte muhafaza edilmiş.. Yıkmak isteyen kim? Böyle olduğu için de yapılanları basın bizzat görmeli, el birliğiyle muhafazaya gayrette yardımcı olmalıymış. Bu toplantıların, gezilerin mazeret sebebi burada saklı bulunuyor. Biz düşündüğümüzü açıkça söyliyelim: Bu memlekette kimse kalkınma gayretlerine muhalif değildir. Muhalif değildir, çünkü bunlar otuz küsur senelik gayretlerin - sadece müteşebbisleri değişmiş - devamıdır. Bu memlekette herkesin her bakımdan ilerlemek - yalnız iktisaden, hem de hürriyetler pahasına değil - başlıca arzusudur. Bunda hizmetleri geçenler sadece şükranla anılacaklardır. Bu gün iş başında bulunanlar, ellerine geçen müstesna fırsatta, ellerinden geldiği kadar memlekete hizmet etmek durumundadırlar. Nasıl ki kendilerinden evvel gelenler de ayni şeyi yapmışlardı; ve kendilerinden sonra gelecekler de ayni şeyi yapacaklardır. Yapılanların üstün zekâyla, dahilik veya deha ile de her hangi bir alâkası yoktur, olamaz. Bu türlü sıhhatleri bozuk fikir ve düşüncelerin düşünce sahibine fayda sağlıyacakları çok şüphelidir. Fert olarak, millet olarak kendini beğenen, methedenlerin sempati ile karşılanmadıkları ise açık bir gerçektir. Memleketimizde yapılmaya çalışılan işlere bakıp ustun zekâlardan, dehalardan bahsedecek olursak, bize hitaplarında iktisaden geri kalmış memleketler kategorisinde yer veren memleketlerin yaptıklarını vasıflandırabilmek için kelime bulanııyacağız. Uzağa gitmeye lüzum yok: küçücük İsrail meydanda! Çölün ortasında orman yeşertiyor! "Ne mutlu Türk'ün diyene" sözü bir maksatla söylenmişti. Kendimizi gülünç edecek iddia ve kuruntulardan kurtarmalıyız... Bu memlekette bazı vatandaşların, muhalif oldukları, tenkid ettikleri, beğenmedikleri, itiraz ettikleri şey bizatihi kalkınma değildir. Böyle bir şey olamaz. Bu memlekette her parti vazife başına bu gaye ile gelecektir. İtiraz olunan kalkınma için takip edilen yol, müracaat olunan politikalardır. Daha başka bir şey değil. Bu noktada anlaşmak lazımdır. Güdülen politikaları beğenip beğenmemek her vatandaşın kendi bileceği İŞ, tenkid etmek ise hem hak, hem de vazifesidir. Bunu böylece anlıyalun artık. Bu noktayı anlamak iş başındaki partinin nedense işine gelir gözükmüyor.

Eskilerin tekrarı

Şimdi basın toplantılarında temas edilen iktisadî meselelere dair söylenenlere geçebiliriz. Umumi bir hüküm vermek icap ederse iktisadi, malî meselelere dair bu iki toplantıda yeni hiç bir şey söylenmemiştir denilebilir. Bir zamandan beri dinliyen ve okuyanlarda artık bıkkınlık uyandırmaya başlamış iddialar ve sözler, bir iki yenisi ilâve olunarak, bir defa daha tekrar olunmuştur. Bunları kısaca şu şekilde hülâsa edebiliriz:

1 — Muhalefet her şeyi kötü görmekte ve göstermekte; iktidarı methetmemekte hâlâ ısrar ediyor.

2 — Kalkınma hamlelerinden mü-

Başbakan gazetecilere izahat veriyor
Sıfırı *bol sözler*

tevellit güçlükler geçicidir ve büyük mikyasta muhalefetin eseridir.

3 — Muhalefet en hayatî meselelerde bile milli menfaat kaygusunu unutmuştur. - Amerika dan kredi talebi meselesi; muhalefetin köylüyü Ziraat Bankasına olan borçlarını ödememeye teşvik etmesi ki - bu iddia tedavüle yeni sürülmektedir - memleketin bir felâkete doğru gitmekte olduğu v.s. -

4 — Dış borçlar için hiç bir **suretle** endişelenmiye lüzum ve mahal yoktur. - Bu noktada Başbakan temin etmekten bahsetmiştir. Burada Başbakanın daha evvelce de muayyen bazı meselelerde teminat verdiğini hatırlatma kabilinden kaydetmek isteriz. -

Biz bu iddialar üzerinde, biri müstesna, daha evvelki sayılarımızda durmuş ve varit olamıyacaklarını da, kendimize göre, göstermeğe çalışmıştık. Yenisi de yine bize varit gözükmemektedir. Bir kimsenin vadesi gelince borcunu ödemesi evvelâ kanun icabıdır. Sözle, tahrikle alâkası olamaz. Borcun ödenmemesi halinde de zorla ödetileceği yine kanun icabıdır. Bu kadar sıkı sıkıya hüküm altına alınmış bir meselede tahrik ve sair enin rolü ve tesiri olabileceğini düşünmek, krediyi alan vatandaşları çok fazla basitlikle telâkki etmek olabileceği gibi, en basit mantık ve muhakeme icaplarına da aykırı düşer. Alman borçlar bir tek halde ödenmez, daha doğrusu ödenemez: Borç alanın aciz hali. Bütün mesele bu halin olup olmadığındadır.

Ve nihayet yeni söz

Hemen hemen hiç bir şey söylenmiyen bizim için yeni ve oldukça dikkate değer bir nokta su sözlerdir: ".....bir iktisadî felâketin pek yakın olduğunu ve bunun tutulan yoldan neş'et ettiğini anlatmak istiyen bedbin iddialar,...." İktidar nihayet muhalefetin kendisini kalkınma gayretlerinden değil de, bu kalkınmanın başarılması için "tutulan yoldan" dolayı tenkid ve muaheze ettiğini anlamaya mı başlıyor acaba ? Bu bir dil sürçmesi değilse - çok konuşulduğu zaman bu herkesin başına gelebilir - söz sahibini daha evvelki veya sonraki ifadeleriyle tezada düşürmek tehlikesini gösterir. "Tutulan yolu" tenkid muhalif parti veya vatandaşların her zaman, her yerde haklarıdır, vazifeleridir. Bunu yapma demek, ben muhalefeti istemiyorum, demekten farksızdır. Hem bu yoldaki tenkidler hiç bir zaman tehlikeli ve zararlı da olmazlar. Bilâkis doğru ve iyi yolun daha kolaylıkla ve daha çabuk bulunmasına yararlar. Ama bir de aynı toplantıda söylenen su sözleri okuyalım: "Bugün bazı tenkidler o derece ileri gitmektedir ki âdeta eseri toptan tehlikeye sokacak vaziyetler hasıl olmaktadır. Gürültüler, İktisadi ve malî vaziyete fiilen tesir yapacak ve bu vaziyetler üzerinde neticeler alacak derecelere kadar ileri götürülmüştür.." Bu sözler bir

Ve deliller gösteriliyor

Hürriyetlerimiz pahasına

Başbakan tarafından söylenmemiş olsa, kimse üzerinde durmak için lüzumlu ciddiyeti kâfi bulamazdı. Gürültüler iktisadî ve malî vaziyete tesir edebiliyor. Demek ki iktisadî ve malî vaziyet bu kadar pamuk ipliğine bağlı. Demek ki "eser" bu kadar nazik ve dayanıksız temeller üzerine kurulu. Bu sözler eseri bizzat kötülemekle birdir. Şahsen bizim gönlümüz buna razı değildir ve meselelerin bu derece pamuk ipliğine bağlı olabileceklerine ihtimal veremiyoruz. Ancak güçlüklerin ciddî ve ağır olduklarını her zamanki gibi zannediyorum.

Bir iktisadi ders

İkinci toplantıda Başbakan dinleyenlerine kredi ve itibar üzerine küçük bir iktisat dersi vermeyi lüzumlu görmüş ve hemen arkasından İtibarımızın - iç olsun, dış olsun - yerinde olduğunu belirtmiştir. Yatırımlar elbette dış borçlanmayı gerektirmiştir. Fakat bunun endişeye"yer bırakacak hiç bir tarafı yoktur. Başbakan bunları iddia etmiştir. Sözleri aynen şunlardır: "Yapılmakta olan eserlerin verimi, yalnız- dış" taksitlerini ödemekle kalmayacak, ayrıca bize muazzam döviz tasarrufları da Bağlıyacaktır. Matbuata ve memlekete, vaziyetin hiç bir surette ve hiç bir noktadan endişeye götürecek bir mahiyette olmadığını temin ederim" Bize kalırsa bu sözlerle de yeni bir şey şöylenmemekte'dir. Yapılan işler elbette ki döviz tasarrufu sağliyacaklârı ümit ve hesabıyla, yapılmaktadır. Yoksa yapılmazdı. Burada herkesin açıklıkla bilmek istediği iki husus var. Bunlar bilinmedikçe yatırımlar, ve dış borçların amortismanı?/" üzerinde fikir yürütebilmek, müsbet veya menfi bir kanaat sahibi olmak zordur. Hattâ en selâhiyetli ağzın verdiği teminata rağmen. Çünkü başbakan da herkes gibi yanılabilir. Herkes gibi hesaplarında, fazla iyimser olabilir. Bunlar her faninin başına gelebilecek şeylerdir. Başbakan teminat yerine veya daha iyisi teminatın yanında, kendi iddiasını dayandırdığı delilleri ve mutaları da bildirseydi herkesin çoktan beri beklediği, kafalarda bir berraklık, kanaatlerde bir doğruluk imkânını sağlıyan bir iş yapmış olacaktı. Filhakika üzerinde durduğumuz iki husus şunlardır:'

1 — Dış borçların miktarı, doğuş bakımından hususiyetleri - ne miktarı ihtiyarî, ne miktarı mecburi - vade bakımından hususiyetleri - **uzun** vadeliler, kısa vadeliler - nedir? Amortismanları nasıl bir plâna bağlanmıştır, yahut bağlanacaktır.?

2 — Yapılmakta olan ve yapılması düşünülen - imkân olabilirse - yatırımların müstakbel verim ve hasılalarına dair yapılan rasyonel hesap ve tahminler nelerdir ? Dediğimiz gibi, bu iki nokta bilinmeden, verilen teminata rağmen, vatandasın kafasındaki endişeler silinemez. Ancak toplantıya çağrılan gazeteler yoluyla girişileceği zannedilen propagandalar bir kısım vatandaşların dikkatlerini dağıtmaya veya başka noktalara yöneltmeye yarayabilir, daha fazlasına değil. Ama hakikatlerin,: vakıaların şu veya bu yolda olmasına en küçük bir tesirde bulunamaz.

Veriniz hakiki rakam ve mutaları, kabul ediniz hata ve noksanlarını mukayese işini vatandaşa bırakınız. Sırlar, ve redler ortadan kalkınca her-

kes daha salim, daha emin düşünmek bir neticeye varmak imkânını bulacak, eğer siz dava ve iddialarınızda haklı iseniz, akü için yol bir olduğundan, bunun size sağlıyacağı faydalar, Ahmed Eminlerden umduklarınızdan daha çok, ama pek çok fazla olacaktır. Davasına güvenen bunu yapabilmelidir...

Çalışma

Hayat pahalılığı ve işçilerimiz

Hayat pahalılığının sebebi istihsalin yeter miktarda olmayışı, yahut kalitesinin düşük oluğudur. İstihsalin kemiyet ve keyfiyetçe düşüklüğü ise pek çok faktörlerle ilgili olabilir. Tabiî kaynaklar, sermaye zenginliği, teknik bilgi ve teçhizat, kalifiye emek bunlar arasındadır. Hayat •takip olunan iktisadî politikanın neticesi olarak da pahalılaşabilir. Tatili kaynakları bol, iklim şartları genel . olarak müsait, istihsalin her İM bakımdan da gelişip artmasının imkânsız olmadığı bazı memleketlerde de hayat pahalılığı hüküm sürebilmektedir. Bugün memleketimizin durumu buna uygun gözükmektedir. Diğer taraftan hayat pahalılığının, daha tok, iktisaden geri kalmış memleketlerde görülmesi de sebepsiz değildir. İktisaden az gelişmiş olmak bir takım şartların bir araya gelmesinin neticesidir. Bunlar arasında kültür, zihniyet gibi mânevi faktörlerin önemi çok büyüktür. Bugün memleketliniz henüz iktisaden geri kalmış memleketlerden sayılıyorsa, bunun sebebi hiç bir zaman ikliminde, tabii servetlerinin azlığında, topraklarının yetersizliğinde yahut verimsizliğinde aranmamalıdır. Bizim başlıca gerilik sebebimiz, zihniyet ve kültür noksanlığımız ve bunlarla yakından ilgili olan teknik yetersizliğimizdir. Şüphesiz bu durumun mesulleri, tarihi sebepleri gözden kaçırmamak gerekmekle beraber, yine kendimizindir. Az gelişmiş olmanın sebepleri belli olunca, bundan kurtulmak isteniyorsa, yapılması gereken iş en süratli şekilde bunları birer birer ortadan kaldırmak olmalıdır. İşte bu. noktada gereği kadar sür'atli gidememekteyiz. Geriliğimizin devamında bu sür'at noksanlığının rolü büyük olmaktadır.

- İlerleme, insana kıymet vermekle olur. Yer yüzünde her türlü faaliyetin, her türlü gayretin gayesi insandır. İnsanları daha hür, daha emin, daha rahat yaşatmak gayelerine yönelmemiş gayretlerin hiçbir manası ve kıymeti yoktur;

Kültür, zihniyet ve teknik-genliğimiz bize şok pahalıya mal olmaktadır. Bundan kurtulmak istiyoruz. Kurtulma için de yüz elli. yıldır gayret halindeyiz. Gayretlerimizin sür'ati ve neticesi Cumhuriyetle birlikte artmıştır. Alınan yol hiç de az olmamakla beraber, bazı meselelerde yapabildiklerimiz ne yazık ki çok az olmuştur. Maksadımız bunları burada bi-

Banka İkramiyeleri

Dr. Kemal BEKATA

Şunu kabul etmek lâzımdır ki, ne devletin zengin müesseseleri, enerjik faaliyetleri, zengin programı ve ne de hususi teşebbüslerin gıpta edilecek gayretleri büyük sermaye plasmanları, halk bunları desteklemedikçe hiç biri büyük bir mâna ifade etmez., Şekil ne olursa olsun halkın şu veya bu şartlarla İştiraki sağlanmadıkça meselâ bir sosyal sigorta mevzubahis olamaz.

O halde sosyal bir davanın halinde bu dâvanın mahiyet ve şümulüne uygun vasatın, yani halkın buna müzaheretinin temin edilmesi meselesidir. Sosyal Ur kalkınma plânı mı mevzubahistir. O halde bu plâna milletçe iştiraki temin edecek vasatı hazırlamak lâzımdır. Bu vasat yani halkın müzahereti onan plâna inandırılması ile mümkündür. O plâna inanacak, o plânı cazip görecek ve ona bilerek, istiyerek katılacaktır. Bir çok memleketlerde, demokrasi kurulamıyor, veya yürütülemiyorsa bunun sebebini halkın bu inancının, bilgisinin olgunlaşmamış ve binaenaleyh müzaheretin tam temin edilememiş olmasında aramak lâzımdır.

Bunun gibi para biriktirmek, biriktirilen parayı bankalarda biriktirerek bunu millî iktisadın inkişafında kullandırmak da muayyen bir kültür, muayyen bir İktisadî seviye meselesidir. Bu plâna halkın müzahereti ancak bu seviyenin temini ile mümkündür. Uzun zaman ihmal edilmesi, servetlerinin kıymetlendirilememesi yüzünden hayat seviyesi yükselememiş, pazar ekonomisi gelişememiş, memleketimizde tasarruf terbiyesi maalesef çok kısır kalmıştır. İktisadi hayatımızdaki bu durgunluk Banka, ve emsali müesseselerin memleketimize İntikalini de geciktirmiş, faiz hakkındaki dinî telâkkiler para İşletmesini sekteye uğratmıştır.

Memleketimizde ilk banka 1845 te tesis edilmiş olmakla beraber, ancak millî bankaların kuruluşundan sonradır ki, bankalarımız mevduat toplamak için halkımızın ihtiyaçlarım, heveslerini tetkik imkânım bulmuşlar ve halen mevduat celbi için tertiplenen İkramiye plânları bu bakımdan büyük faydalar sağlamıştır.

Mahdut da olsa halkın muayyen bir ihtiyacına bitap edilerek onun müzaheretinin teminine çalışılan bu plânların bugün para maliyetine müessir olmadığını iddia etmek güçtür. Ancak diğer taraftan, bugün bankalarda toplanmış mevduat yekûnu ile ikramiye plânlarından önce mevcud mevduat göz önüne alınırsa ve mevcut mevduatın bugün iktisadi hayatımızda oynadığı rol kıymetlendiril irse, para maliyetindeki yükselmeyi ehveni şer olarak kabul etmek lâzımdır. Unutmamak gerekir ki bu, halkımız da biraz geç kalmış bir tasarruf terbiyesinin de önderliğini etmiş ve etmektedir.

Aşağıdaki cetvel mevduattaki gelişmeyi vuzuhla göstermektedir:

	Mevduat	
1940	286	milyon
1941	402	
1942	475	"
1943	463	"
1944	556	"
1945	579	"
1946	736	"
1947	827	
1948	996	"
1949	986	"
1950	1.230	"
1951	1723	t
1952	2.252	
195S	2.960	
1954	2.365	99

Bu muazzam artmada halkın müzaheretini temin eden ikramiye plânlarının büyük çapta rol oynadığına inanmamak bizce safdillik olur. Memleketimizde Bankalarda para biriktirme terbiyesinin henüz tam teessüs etmediği göz önüne alınır ve bu arada para piyasasındaki gelişmeye mukabil banka faizlerinin kanunen tahdit edilmiş bulunması ve nihayet bir çoklarımız nezdindeki faiz aleyhindeki dini terbiye buna ilâve edilirse bankalara para çekebilmek için hem millî sosyal bir dâvanın tahakkukunu temin edecek ve hem de halkın temasıma müzaheretini sağlı - yacak, halkı seve seve tasarrufa sevkedecek usullere plânlara baş vurulması zarureti kendini gösterir.

Halen bankaların ikramiye plânlarını ve ona verilecek yeni şekli tetkik ve tesbite uğraşmakta olan Bankalar arası bir komisyon gerek hükümetin milli bir dâva olarak ele aldığı ve gerekse sosyal gelişmenin birinci şartı olarak tine sürülüp Birleşmiş Mületler Statüsünde hükümleştirilerek öne sürdüğü mesken davası üzerinde durmaktadır.

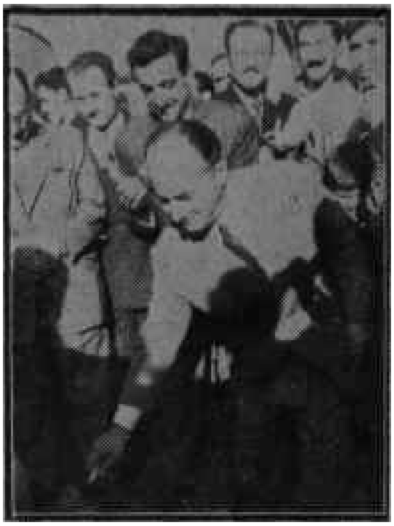
Memleketimiz için bu gibi plânların hazırlanırken göz önüne alınması gereken hususlar pek tabii olarak şunlar olacaktır. İkramiye:

1 — Para maliyetine müessir olmasın;

rer birer saymak değildir; Bunlardan bir tanesine dikkati çekmek istiyoruz: İş ve işçi meseleleri.

Bugün medenî dünya iş ve işçilik meselelerinin bütün memleketlerin, bütün insanlığın bir ana davası olduğunu çoktan kavramış ve meseleyi böylece ele almış bulunmaktadır. Çocuk ve kadınların çalışmaları, çalıştırılabilecekleri iş ve zamanlar, gece ve yer altı çalışmaları, herkes için çalışma yaşlarının sınırlandırılması ve kontrol altına alınması, çalışma saatlerinin tahdidi, ücretli tatiller, mesleki eğitim meseleleri, her türlü sigortalarla işçinin bu gününün ve yarınının emniyete alınması, kollektif iş mukaveleleri yapmak hakkı, grev hakkı ve nihayet çok geliştirilmiş sendikalar ve işçi organizasyonları sayesinde ücretlerin ve gelirlerin hayatın her günkü icaplarına uydurulabilmesi imkânı... Bunlar medenî âlemin mesleğe verdiği ehemmiyeti göstermeğe kâfidir. Bu söylediklerimize ilâve olarak, iş ve işçi meselelerinin oldukça uzun bir zamandan beri milletlerarası bir mahiyet aldıklarını da belirtebiliriz.

İstihsal ameliyesi, bilindiği gibi, üç unsura dayanır: Tabiat, sermaye ve emek. Emek olmaksızın istihsalde bulunabilmeğe imkân yoktur. Emeğin kaynağı da, en geniş manasiyle, işçidir. İşçi istihsale emek vermek suretiyle katılır. Şu halde işçisiz istihsal yapılamaz. Bütün mesele bununla da bitmiyor. İşçi ayni zamanda emeğin, emek kaynağının amorti vasıtasıdır. İstisnalar bir tarafa bırakılarak, genel olarak denilebilir ki, yarının işçi ordusu bu günün işçilerinin mahsulü olacaktır. Bunun başka türlü olduğu, olabildiği, serbest rekabet ve hürriyet esasına dayanan cemiyetlerde görülmemiştir. Görülüyor ki işçi meselesi, bugün kadar yarını da ilgilendiren bir meseledir. Bugünün sıhhatli, neşeli, hayata ve işine bağlı işçisi nasıl bu günkü istihsalin serak kemiyet ve gerekse keyfiyet bakımından gelişmesinde başlıca âmillerden biriyse, yarının işçi ordusunun âmili de o olacaktır. Bütün bunların yanında şunu da ehemmiyetle belirtelim ki, bütün mülâhazalar bir tarafa, işçi de her şeyden evvel insandır. Onun da herkes gibi insan şeref ve haysiyetine uygun bir hayat sürmesi en ilk ve en tabiî hakkıdır. Hiç bir düşünce, hiç bir mülâhaza ona bundan vaz geçme zorunu yüklememelidir, yükleyememelidir. Bugünün devletinin vazifeleri arasında bu da vardır.

Hayretin Erkmen
Pahalılık yoktur!

Türkiye'de durum

Yukarıda temas ettiğimiz işçi meselelerinin pek çoğu bugün henüz memleketimizde bir hal yoluna girmiş olmaktan uzaktır. İşçinin ne bu günü, ne yarını emniyet altına alınmış değildir. Ve bunun zararını her şeyden evvel yine memleket çekmektedir.

Bugün memleketimizdeki durum nedir? Gazetelere şöylece bir göz atılacak olursa, hemen her gün bir yerde bir işçi teşekkülünün hayat pahasından, iş şartlarından şikâyet etmekte olduğu görülür. Bilindiği gibi, bizde işçi teşekküllerinin politikayla doğrudan doğruya bir alâkaları yoktur. İşçileri tahrik etmek, kışkırtmak diye bir şey bahis mevzuu değildir, işçileri feryada sevkeden bizzat hayatın kendisi, hayatın pahasıdır. İşçiler, şimdilik, hayat pahasına karşı koyabilmekten başka bir şey de istemiyorlar. Halletmek istedikleri biricik mesele "canlarım tende tutabilmek" tir. Başka medeni diyarlarda çoktan çözülmüş bulunan problemlerin hallinin kendileri için henüz bir hayal olduğunu onlar da anlamış bulunuyorlar.

Şimdi gelin şu haberleri birlikte okuyalım:

"Yaprak Tütün Bakım ve İşleme Evleri işçileri Sendikası, ücret zammı, çocuk zammı, yetmek zammı istiyor..."

"Millî Savunma Bakanlığı İşçileri Sendikası, ücretlere zam için, ihtilâf çıkarmaya karar verdi..."

"Müskirat İşçileri Federasyonunun, ücretlere zam için, çıkardığı ihtilaf devam ediyor..."

"Ücretlerine, zam yapılması için Cibali Nakliyat işçileri Sendikası İhtilâf çıkardı;.."

"Çay malzemesi işçileri; hayat pahasından şikâyetçi oldukları için; baskıya maruz Maldılar..."

"İstanbul İnşaat İşçileri, Fen işleri Müdürlüğünün kendilerini istismar etmesinden şikâyet ediyorlar..."

"Ege İşçi Sendikaları Federasyon nuna bağlı sendikalar yaptıkları müşterek bir toplantıda Bölge Çalışma Müdürlüğünü şiddetle tenkid ve itham ettiler..."

"İstanbul Kara Ambarlama İşçileri Sendikasının yıllık toplantısında Denizcilik Bankası (işveren) şiddetle tenkid, hayat pahalılığından şikâyet edildi..."

"Türkiye işçi Sendikaları Konfederasyonu asgari ücretlerin yeniden tanzimini istiyor. Bütün işçi teşekküllerini hararetle destekliyor..."

Bunlar, bir hafta veya on günü geçmiyen bir zaman içinde cereyan eden işçi sendikaları ve teşekküllerinin toplantı ve faaliyetlerinde yükselen şikâyetlerdir. Her türlü resmi beyana, resmî gayri propagandaya rağmen şikâyetlerin ardı arkası kesilmiyor. Nasihatler ortadadır. Eline geçen gelirle artık "canımı tende tutabilmek,, imkânlarının bile günbegün kaybolduğunu gören işçi', canına tak ettiği yerde, kanunun yasaklamasına rağmen, grev yapıyor; bu kadar ileriye gidemediği hallerde de mütemadi iş ihtilâfları çıkarıyor ve şikâyetlerini, bir neticeye varmaya kadar, durduracağa benzemiyor. Nasıl durdursun ki, her şeyden evvel yaşamak zorundadır.

Asgari ücret

Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonunun yayınladığı bir beyannamede - 9 Ağustos • memleketimizde işçi ücretleri asgarilerinin '2-5 lira arasında olduğu bildirilmektedir. Bu ücretlerin azamî haddi olan S lira alınsa ve işçinin otuz gün dinlenmeksizin' çalıştığı farzolunsa eline geçecek para ancak 150 liradır. 2800 lira bunun 20 mislidir.

Ücretlerin, tesbit edildikleri zamanki şartlara nazaran, hayatın bir kaç misli pahalılaştığı bir zamanda aynı seviyede tutulması, aşikâr bir haksızlığın devam etmesine göz yummaktan başka bir şey değildir. Son zamlar- zaten bütün yükünü dar ve mahdut gelirli sınıfların çekmekte olduğu hayat pahalılığı ızdırabını daha da şiddetlendirmiştir. Fakir sınıflar üzerine bu kadar yüklenerek yapılmak istenilen bir iktisadî kalkınma gayreti makûl ve haklı bir şey olamaz, olmamalıdır. Kalkınmanın kendisi için yapıldığı insanın her şeyden avvel yaşaması, yaşatılması lâzımdır. Aksi halde iddianın mesnedi kalmaz.

"Etin kilosu dört lira, ayağımızda

2 — Halkı severek şuurlu bir tasarrufa teşvik etsin;

3 — Terbiyevî vasfı olsun;

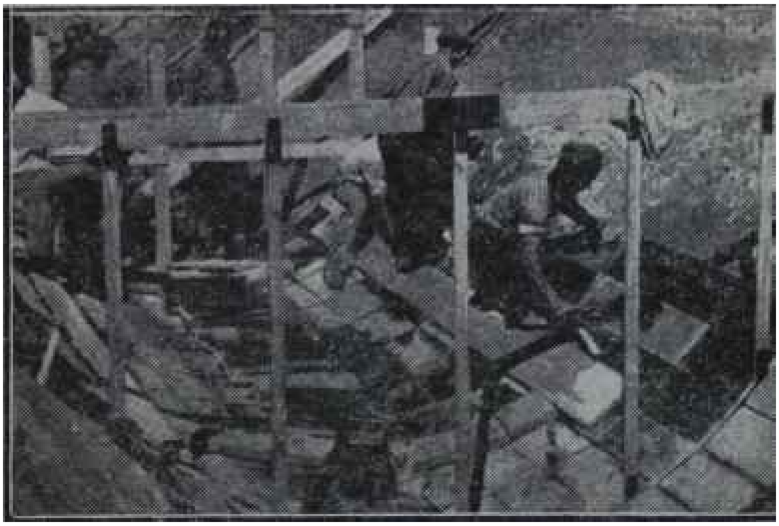
4 — Sosyal bir davaya hizmet etsin, binaenaleyh onu kur'acılıktan kurtarsın.

Hiç şüphe yok ki bu yolda önderliği henüz tam tekemmül ettirilememiş de olsa Vakıflar Bankası atmış bulunuyor. Ancak yukanki vasıfları haiz bir plânı tatbik etmek şerefi herhalde Muhabank'a nasip olmuş bulunmaktadır.

don kalmadı", "Asgarî ücret azamî ücret haline geliyor. Günden güne sefalet artıyor." Bu sözler muhalefetin iddiası, ne yalan, ne iftira, ne hakikatlerin tahrifi,ye ne de muhalefete hak vermek ve iktidarı sırf tenkid etmiş olmak için söylenmiş sözlerdir. Bunlar günlük emeği karşılığı eline ancak 4-5 lira geçen bir insanın, etin 4, şekerin 2, yağın 3,5-8 -zeytin ve tereyağlar - peynirin 3,5-7 liradan satıldığı bir zamanda, eline geçenden bir kısmını, de ev kirası olarak ayırmak zorunda kaldığı zaman çaresizlik ve ümitsizlik içindeki haklı şikâyetlerini gösteren sözlerdir. Böyle bir insanın "ne zaman var ki meyvelerin tadını unuttuk" demesi ancak ve ancak realiteleri dile getirmek olur. Buradaki acı hakikati kavramak için uzun boylu akla ve zekâya ihtiyaç yoktur. Bir parça insafın, bir nebze iz'anın anlamakta zorluk çekeceği şeyler değildir bunlar.

Yukarıki sözlerden ikincisi, İstanbul'da Çalışma Bakanının da hazır bulunduğu bir işçi toplantısında söylenmiştir. Bu sözler üzerine bakan müdahale etmiş ve "Hayır böyle tavsif etmeyin, Sefalet artıyor ne demek? Nerede sefalet? Menfi elemanları besliyecek tarzda konuşmaktan herkes sakınmalı." demiştir. Sayın bakanın da söylediklerinin sadece sözden ibaret olduğunu bilmemesine acaba-imkân var mı? Çarşı pazarın fiyatları meydanda. İşçinin eline *geçen* ücret ortada! İnsanların asgari fizyolojik ihtiyaçları da bilinmedik şeyler değil. Realitenin devam edip gitmesine göz yumulurken, asıl bunun tehlikeli telakki olunması lâzım gelirken, sadece bunun dile getirilmesi, sözle ifade edilmesi üzerinde durulmasının hiçbir faydası yoktur. Beslenmek için fırsat kollayan menfi unsurların işine hadise ve vakalar herhalde sözlerden daha iyi yarar. Yapılacak iş herhalde yaranın olmadığım iddia etmek değil, fakat üzerine parmak basmak olmalıdır.

Ücret meseleleri, işaret ettiğimiz gibi, çözüm bekliyen pek çok meselenin ancak bir tanesidir. Bunun yanında hemen hal ve işlah edilmesi gereken bir husus iş saatleridir; İş kazalarının bizdeki kadar çok sık olduğu, bizdeki kadar can kaybına sebebiyet verdiği başka memleketler var mıdır bilmiyoruz. Bildiğimiz kendimizinkilerin anormal derecede sık ve çok kayıplı olduğudur. Ege İşçi Sendikaları Konfederasyonunun hazırladığı bir raporda bu durum acı acı tenkid edilmektedir. Raporun bazı' kısımlarını okuyabiliriz: "...Son yıllarda iş yerlerinin yıllık teftişleri yapılmamakta, isçi sağlığı ve iş emniyetile ilgili hususlar kontrol edilmemektedir. Bu yüzden, gün yoktur ki işçinin kolu kopmasın, ayağı kırılmasın.... kazaen ölen işçi adedi Türkiye'de; rekor kırmıştır... İhmal yüzünden ölenlerin hesabını kim verecektir? İşten atılan, hakkı yenen işçinin sayısını artık unuttuk... bir tek

Bir işçi grupunun faaliyeti
Şikâyetleri pahalılıktan

yazı ile halledilebilecek işleri iş mahkemesine vermek zorunda kalıyoruz. Lohavt yapan iş yeri adedi günden güne kabarmaktadır." Bu şikâyetlerin muhatabı hükümetten başkası değildir. Gelin şimdi bir de onun bu meselelerdeki durum ve zihniyetini görelim. Yukarıda bakanın da hazır bulunduğunu söylediğimiz bir işçi toplantısında grev hakkının bahis mevzuu edilmesi üzerine bakan şöyle demiştir:"—Grev, esasen bizim ötedenberi kabul ettiğimiz bir haktır. Buna hiç bir zaman hayır demedik, ve demiyeceğiz. Ama, kanun ne zaman çıkar, orasını ben bilmem. Yarın (ni çin grev hakkı verildi?) dedirtmiyecek, yadırgatmıyacak bir halde ve şekilde, kanunu tatbik mevkiine koymak lâzımdır."

Bir masal

Bakan altına imzasını koyarak, elini kaldırarak iki günde hazırlanıp çıkarılıveren kanunları unutmuşa benziyor. Demokrat Parti 5 sene muhalefet ve 5 sene de iktidarda olmak üzere 10 yıldır bu memleketin meselelerini kendisine dava edinmiş olmak gerekir. Halâ "biz grev hakkını tanıyacağız demedikleri" gibi sözlerle on sene evvel vaad ettiklerini savsaklaması samimiyet ve ciddiyetle alâkaları zayıf hareketler olmaktan ileri gidemez. Bir gün gelip "niçin grev hakkı verildi?" sözünü kim edecektir? Bu gün Türkiye'nin belli başlı partileri grev hakkını tanımış durumdadırlar, işçilere gelince, sendikalarımızın zayıflığı yüzünden, grev sonunda katlanacakları zorluklar şimdiden göze aldıklarını kabul etmek yerinde olur. Kaldı ki dünyanın hiçbir yerinde "niçin grev hakkı kabul edildi?" diye şikâyet edildiği görülmemiştir. Demokrat Parti, maalesef, bu meselede de kendi kendisini inkâr yolunda görülüyor. Bir bakanın hem de Çalışma Bakanı, partisinin programında kabul edilen, hükümetlerinin programında teyid olunan, bizzat kendisinin lüzumuna kani bulunduğu bir meseleye dair çıkarılacak kanundan bahsederken" ama ne zaman çıkar, orasını ben bilmem" diyebilmesi cidden aklın zor alacağı bir şeydir. Her türlü tetkik, incelemenin şimdiye kadar bitirilip kanunun çoktan çıkarılmış olması gerekirdi. Samimiyetin, söze bağlılığın eseri ancak bu olabilirdi.

Bir memleketin ilerlemesi insanın ilerlemesi ile birlikte olabilir. Bu ise herşeyden evvel insanca - her bakımdan - yaşayabilmeyi icap ettirir. Bu gün Türk işçisi, maalesef bu durumda bulunamamaktadır. Hükümetin hayatı ucuzlatma, veya hayatın pahalılaşmasına mani olabilme imkânının uzağında bulunduğu anlaşıldığına göre, işçi vatandaşların dertlerine çare olmak üzere, ilk iş olarak ne yapıp yapıp ücretlerini yükseltmeye çalışması lâzımdır. Bu iktidarın yapmak istediği iktisadi kalkınmanın bir ayrılmaz unsurudur da zaten. Kaldı- ki bu gün işçi teşekküllerinin istedikleri ücretler, aylık olarak, 2800 ün onda birini bile bulmamaktadır...

DÜNYADA OLUP BİTENLER

İsviçre

Alimlerin toplantısı

Güneşli bir Ağustos sabahı yataklarından henüz kalkan Hiroşimalılar saat sekize doğru alarm verildiğini duyunca hiç istiflerini bozmadan sığınaklara girdiler. Bütün şehir halkı, harbin başlangıcından beri sık-sık Amerikan uçakları tarafından ziyaret edildiklerinden bu işi çoktan kanıksamışlardı. Bu seferki alarm da o hücumlardan birinin başlıyacağını bildiriyordu ve uçaklar, en fazla yarım saat içinde, bombalarını attıktan ve arkalarında birkaç yüz ölü bıraktıktan sonra çekilip, gideceklerdi.

Fakat işler Japonların beklediği gibi çıkmadı. Hiroşimalılara sığmaktan çıkmalarını işaret edecek ikinci alarm hâlâ çalmamıştır. O gün sığınaklara girenler hâlâ oradadırlar. Zira 6 Ağustos 1945 sabahı Japonya üzerine en kısa akınlarını yapan Amerikan tayyareleri bütün tahminler hilâfına bir tek bomba atmakla iktifa etmişlerdi ama, bu bir tek bomba o günden beri bütün milletlerarası münasebetlerin mihverini teşkil eden atom silâhlarının ilkiydi.

Bu ilk - ve bugünkülere nisbetle - iptidaî atom silâhı bile bütün dünyaya yeni bir tahrip vasıtasiyle karşı karşıya bulunduğunu anlatmaya kâfi gelmişti. Ertesi sabah çıkan gazeteler Hiroşima şehrinin yerle bir olduğunu, bir bombanın bütün şehri harabeye çevirmeye kâfi geldiğini yazıyorlardı. Sonradan sayıldığına göre, ilk atom bombası iki yüz kırk bin kişiyi öldürmüş ve yüzelli bin kişinin de yaralanmasına sebebiyet vermişti. Bu rakamlar, o zaman, ancak yüzlerce normal bombanın verebileceği hasarın kat kat üzerindeydi.

On sene evvel güzel bir Ağustos sabahı sığmaklarına koşan Japonların bir daha oradan çıkmaları nasib olmamıştı.

On sene sonra...

İlk atom bombasının Hiroşimada patlamasından aşağı yukarı tam on sene sonra, dünyanın en büyük atom âlimleri, son günlerin en mühim beynelmilel faaliyetlerine sahne olan Cenevre'de toplandılar. Gayeleri insan neslini daha kolay ve daha çabuk ortadan kaldırmaya yarıyacak yeni ve tesirli atom silâhları imali değil, fakat "atom enerjisi keşfinden insanlığın hayrına neticeler temin edebilmek yolunu aramak" tı. Bu gaye, Eisenhower'in bir teklifini müteakip, geçen sene sonunda Birleşmiş Milletler Asamblesi tarafından alınan bir kararın gerekçesinde tesbit edilmişti.

Birleşmiş Milletleri bu yolda bir karar almaya sevkeden âmiller nelerdi? Atom bombasının dünya düzeni ve insan nesli için arzettiği tehlikeyi çok yakından hisseden bir çağın insanları olan bizler için, bu amillerin artık birer muamma olmaması gerektir. Küçük bir çekirdeğin içinde saklı muazzam enerji ye bu muazzam enerjinin, kötü ellerde, dünya yüzünden insanlığı silecek yıkıcı mahiyeti, artık hiç birimizin meçhulü değildir. Fakat şu noktanın da ibretle belirtilmesi gerektir "ki, ellerine dünya mukadderatı tevdi edilenler bu hakikati herkesten geç anlamışlardır.

Hatırlardadır ki harbi takip eden yıllar içinde atom inhisarı Amerikanın elinde bulunuyordu. Fakat 1949 yılından itibaren. Sovyet Rusya da atom silâhları imaline başladı. O günden itibaren de bu muazzam enerji, iki büyük devletin elinde, sadece birbirleri için değil bütün insanlık için bir tehdit kaynağı olan bir "atomik silâhlanma" ya konu oldu. Bu "atomik silâhlanma" yarışı diğer dünya devletleri tarafından endişe ile takip ediliyordu. Tecrübeler sonunda alman neticeler atomik silâhların şakaya gelir cinsten olmadıklarını göstermekteydi. İyi ellerde insan dertlerinin bir çoğuna şifa olabilecek bir enerjinin kötü ellerde doğurabileceği felâketler bütün dünyayı korkuya salmıştı.

Atom enerjisinin insanlık için tehlikeli yolda kullanılmasındaki felâketi ilk gören devlet adamı, ihtiyar İngiliz politika kurdu Winston Churchill olmuştu. Fakat Amerikan ve Rus devlet adamlarını ihtiyatlı bir yol tutmaya sevkeden amil eski İngiliz Başbakanının sözleri değil, atom enerjisinin babası sayılan büyük âlim Einstein'in ikazları olmuştur, ölümünden birkaç sene önce yaptığı bir konuşmada ihtiyar ilim adamı "insanlığın bekası isteniyorsa bugünkü zihniyeti değiştirmek gerektir" demişti. Bir harp tehdidini bertaraf etmek, günümüzün en çabuk ele alınması gereken meselesidir. Zamanı gelince - ki bu zamanın gelmesini bekliyorum - insanlığı içinde bulunduğu tehlikeden haberdar etmek - için ciğerlerimde kalan bütün kuvvetle haykıracağım".

Einstein insanlığı tehlikeden haberdar edemeden ölmüştü. Fakat İngiliz filozoflarından ve aslimizin en büyük düşünürü Bertrand Russell, geçenlerde, artık zamanın geldiğini düşünerek Einstein'in ölmeden evvel kaleme aldığı bir beyannameyi yayınlamıştır. Bu beyanname, Einstein'den başka, dünyaca tanınmış sekiz âlimin de imzasını taşımakta ve harbi ilga etmek çağının gelmiş olduğunu bildirmekteydi.

Amerika Birleşik Devletleri Başkanının, birkaç yıl önce, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu önünde, atom enerjisinin tahripkâr değil barışçı gayelerle kullanılmasını temin için milletlerarası bir işbirliği yapılmasını istemesi üzerine kararlaştırılan bu konferans, Einstein'in vasiyetinin neşrinden bir buçuk ay kadar sonra toplanıyordu. Zaman diğer bakımlardan da iyi seçilmişti. Bir kere, büyük Cenevre konferansından sonra, hava milletlerarası bir işbirliğinin kurulmasına müsaitti. Sonra, bütün ileri memleketler, şu günlerde, atom enerjisinden tahripkâr olmayan gayelerle istifadeye başladıklarını bildiriyorlardı. Rusya ilk atom , enerji santralını geçen sene işletmeye açtığını açıklamıştı. Amerika Birleşik Devletleri, Kanada ve Büyük Britanya atom enerjisi ile çalışacak endüstri merkezlerini en kısa zamanda faaliyete geçirmek üzere hazırlandıklarını, söylüyorlardı.

Gündeme gelince, buraya siyasî

Cenevre'den görünüş
Bir sert sulh gayreti

meseleler alınmamıştı. Zaten konferansın mahiyeti siy asi değil ilmiydi. önce atomdan yeni bir enerji kaynağı olarak istifade meselesi görüşülecek, sonra da bazı teknik hususlar ve atom enerjisinin muhtelif sahalardaki tatbikatı bahis konusu edilecekti. Fakat, Birleşmiş Milletler genel sekreteri Dag Hammerskjoeld'ün de işaret ettiği gibi, bir âlimler toplantısı insan faaliyetinin her cephesini ilgilendirdiği cihetle, bu konferansın siyasi -bir manası olmadığı da ileri sürülemezdi. Her devletin atom çalışmalarını gizliyen esrar perdesi aralandıktan sonra, ilmî alanda da olsa, varılacak bir işbirliğinin dünya gerginliğini azaltmaya yardım edeceği aşikârdı.

Bu satırların yazıldığı dakikaya kadar gelen haberler, bütün dünya devletlerinin iştirak ettiği bu konferansta - Türkiye de bir temsilci ile katılmıştır. - muhtelif bloklara bağlı alimler arasındaki buzların çözülmeye başladığını gösteriyordu. Gerek Sovyet Rusya temsilcileri, gerekse de Birleşik Devletlere mensup alimler memleketlerindeki atom tesisleri hakkında karşı tarafa açıkça malûmat veriyorlardı. Ancak bu açıklamaların hakikate uygunluk dereceleri bugün sarahatle kestirilemez. Fakat herhalde teati edilen ilmi neticeler âlimler tarafından değerlendirildikten sonra konferanstaki ekspozelerin ne kadar samimi olduğu meydana çıkacaktır.

Muhakkak olan nokta, atom âlimleri konferansının atom enerjisinin kullanılmasında yeni bir çığır açacağıdır. Bu kadar alimin bir arada toplanması, bir çekirdeğin içindeki muazzam enerjiyi keşfeden insanların, sırf bu keşiflerinden dolayı gelecek nesiller tarafından lanetle anılmak istemediklerini göstermeye kâfi sayılmalıdır.

Onlar ve biz

Cenevre... Ağustos... (Aydemir BALKAN YAZIYOR)

Jura'larla Mont Blanc'ın eteğinde, yüz yirmi metreye yükselen fıskiyesi, Leman gölünün mavi sulariyle, Cenevre, on senedir devam eden soğuk harbin mütarekesini dünyaya müjdeledi. Şu anda Çin diplomatları ile Amerikalı diplomatlar bu güzel dekor içinde ve bambaşka hislerle karşıkarşıya gelmişlerdir. Dik yakalı sade, siyah elbiseleri, çekik gözleri uçuk benizleriyle Çinliler, parlak gabardinli, pembe yüzlü Pasifik ötesi meslekdaşlariyle pürüzlerini, anlaşmazlıklarını, tazyik şiddet ve tehditten başka yollarla halletmeğe çalışıyorlar. Bir sene evvel Hindiçininin, Formoza meselesinin Pasifiği oradan da bütün dünyayı tutuşturmasına ramak kaldığı günlerde böyle bir karşılaşma tahayyül edilebilir iniydi? Çine karşı taktik atom silâhlarının kullanılabileceğini Foster Dulles ilân edeli daha ne kadar olmuştu ?

Birleşmiş Milletler sarayı - Eski Cemiyeti Akvam - Cenevrenin kuzeyinde Leman gölüne ve Mont Blanc'a bakan yeşil sırtların üzerinde harikulade bir dekor içinde inşa edilmiş. Dört büyüklerden sonra, Birleşmiş Milletlerin Sosyal ve Ekonomik işler konseyi, atom bilginlerinin konferansı Çin - Amerika görüşmeleri tamamen yeni bir zihniyet ve iyimserlik hisleri içinde bu binada devam ediyor. Milletler arası işbirliği, beraber ölmektense beraber yaşama prensiplerinin kabul edilmesi mecburiyeti ile kurulup gidecek. Peki hakikaten barış geldi mi, soğuk harp son buldu mu ? Bu suallere şimdiden kesin müsbet cevaplar verilemezse de büyük adımların atılmış olduğunu kabul etmek gerektir. Düne kadar birbirlerine tehditler savuran devletler bugün karşıkarşıya bir masanın başına oturmuşlardır. Yeni bir harbin müşterek bir intihar olduğunu her iki taraf ta teslim etmek mecburiyetinde kalmışlardır. İnsanlar ihtilâflarını artık savaştan başka metodlarla halletmek zorundadırlar. Cenevrede beşer için vardan en hayırlı sonuç mutlaka budur. Dörtler konferansının diğer neticeleri de gayet çabuk alınmağa başlanmıştır. Çin Amerika görüşmeleri, Sovyet idarecilerinin Londrayı, Fransız hükümet şefinin ve bakanlarının Moskova'yı ziyaret projeleri, Rusya ve Amerika arasında kültür ve sanat "mübadeleleri bu yeni devrin ilk adımlarıdır. Bunların daha da gelişeceğini ummak ve beklemek fazla bir iyimserlik değildir. Şer kuvvetleri her tarafta mağlûp olmuştur ve olmaktadırlar, önemi olan iki tarafın da konuşmak ve anlaşmak üzere birbirlerine yaklaşmayı kabul etmeleridir. Bu bakımdan Cenevre'de dört büyüklerin sadece karşıkarşıya, yanyana oturup görüşmeleri dahi, senelerde yeni bir dünya savaşını hemen yanından iki defa geçtiğimiz düşünülecek olursa .küçümsenmiyecek bir başarıdır.

Adenauer

Beşinci..

Yeni bir Eisenhower

Cenevre'den bize bu yeni havayı, bu yeni zihniyeti getiren "Dörtler" konferasının simalarının üzerinde biraz duralım. Beşer kaderine şekil veren bu baş aktörler içinde muhakkak en büyüğü Eisenhower olmuştur. Cenevre'nin keşfi Eisenhower'dir

Birçoklarınca mahdut kapasiteli bir insan olarak farzedilen Eisenhower Cenevre'de liderlik vasıflarını ispat etmiştir. Bir sayfadan uzun raporları okumamakla, günde yedi saatten fazla çalışmamakla, golfa kendisini ziyadesiyle vermekle itham olunan "İke" aslında memleketinin en güç ve karışık bir siyasi devresinde büyük basiret ve sağduyu göstermiştir. En zıt kuvvetli cereyanların ortasında müfrit "eksper'lere kapılmamıştır. Sabırlı ve itidalli bir politikayla Mac Carthysme'e en müessir darbeyi vurmuştur. Kore savaşında, Hindiçini'de kongreye ve Amerikan dış politikasına hakim olmak istidadını gösteren Çin ve sanayi "lobby" lerini, kuvvet gruplarını, ağır ve zahmetli mücadelelerden sonra nötralize etmeye muvaffak olmuştur, önleyici harbe ve Hindiçini savaşına müdaheleye taraftar, Pentagon generalleri ve ' Knowland gibi senatörler sonunda karşılarında daima Eisenhower'i bulmuşlardır. Sadece bu faaliyetiyle dahi Eisenhower beşere en büyük hizmeti yapmıştır. Prestiji memleketinin hudutlarının çok ötesine gitmiş, hatta Wilson'un şerefli yerine erişmiştir.

Cenevre konferansı ise tamamen Eisenhower'in şahsi bir başarısı olmuştur. Milletler arası anlaşma ve işbirliği bir gün tam manasıyle tahakkuk ederse bunda en büyük pay Eisenhower'indir. Cenevre'de bloklar arasındaki şüphe ve gerginliği bertaraf etmede en önemli hisse yine Amerika Devlet başkanına aittir. Sovyet idarecilerine en çok tesir eden Sözler Eisenhower'in NATO, silâhsızlanma ve Amerika'nın dış politikası hakkında basit ve tabii ifadelerle canlandırdığı, sunilikten ve profesyonel tekniğin samimiyetsizliğinden uzak konuşmalara olmuştur. Eisenhower, cesareti, sebatı ve idealizmi ile hakiki manada aydın bir insan misalini vermiştir. Milletler arası münasebetlerin inkişafında alıştığımız klâsik teknisyenlerden ve profesyonel politikacılardan ziyade, bu çeşit insanların beşer kederini ışığa götüreceği kanaati, geç te olsa, yerleşmeğe başlamıştır. Dulles, Eden, Molotof, Faure tipleri devirlerini yaşamışlardır.

— "Sizleri ikna için kafamda ve kalbimde günlerce kelimeler aradım." diye söze başlayan Eisenhower bir haftalık temasların sonunda Rus kompleksinin buzlarını eritmeğe muvaffak olmuştu. İki taraf ta menfi

ve çekimser durumlarım terketmek sorunda kaldılar. Dulles ve Molotof bu yeni havaya uymakta güçlük çektilerse de çarnaçar bu yeni müşterek mekâna gelmek mecburiyetindeydiler, Eisenhower konferans esnasında partönerlerini dahi şaşırtan bir çabukluk ve serbestiyle hareket etti. Silâhsızlanma hakkındaki heyecan verici projesinden Dulles ancak yarım saat evvel haberdar olmuştu. Eden ve Faure ise Başkanın nutku esnasında öğrenmişlerdir. Bu bakımdan Eisenhower Dörtler konferansının "3 + 1" görüşmeleri haline gelmesini de önlemiş ve evvelden yapılan menfi propagandaları da çürütmüştür.

Sovyet Rusya

Piknik

Moskovada bulunan kordiplomatik mensupları ve yabancı basın müntesipleri geçen haftanın başlarında kendilerine birer davetiye geldiğini öğrenince şaşırdılar. Davetiyelere birer de harita eklenmişti ve haritada, bir zamanlar Çariçe Katerinanın gözdelerinden Orlov Kontuna ait olan ve Moskovanın 100 km. kadar güneyinde bulunan bir malikânenin yeri ve yolu gösteriliyordu. Bu malikânenin şimdi Sovyet Konseyi Başkanı Bulganin tarafından yazlık ikametgâh olarak kullanıldığını bilenlerin hayretleri ise iki katlı olmuştu.

N. S. Krutchev
Silâhlar onun elinde

Mesele anlaşıldığı zaman herkes rahat bir nefes aldı. Davetiye bizzat Bulganin'in imzasını taşıyordu ve kordiplomatik ile yabancı basın mensuplarını ilişik haritada gösterilen yazlıkta yapılacak bir pikniğe davet ediyordu. Bu, otuz yedi senelik komünist idaresi zarfında, bir kere daha görülmüş ve işitilmiş şey değildi.

Denilen gün ve saatte - öğleden sonra iki buçukta - davete icabet edenler bütün Sovyet erkânını orada buldular. Gelenleri Mareşal Bulganin ev sahibi sıfatiyle bizzat karşılıyor, Kruşef, Molotof, Malenkof, Mikoyan ve Kaganoviç de. kendisine yardım ediyordu. Uçsuz bucaksız bir çam ve meşe ormanı içinde kurulmuş bir masada ağırlanan misafirlere mavi eteklik ve beyaz bluz giymiş genç kızlar hizmet ediyorlardı.

Sofraya oturmadan önce misafirler gölde sandal gezintileri yapmışlar ve balık avlamışlardı. Sofrada ise, bir taraftan meşhur Kafkas şaraplarını içerken, diğer taraftan da ortadaki masanın başında oturan Bulganin'in konuşmasını dinlemek zorunda kalmışlardır. Nutkun en hoşa giden noktası bu gibi toplantıların sık sık yapılacağına dair Bulganin tarafından verilen söz olmuştur. Kruşef bu vaide "tabii işlerimizi aksatmamak şartiyle" diye ilâvede bulunmayı unutmamıştır.

Temekten sonra Malenkof İngiliz maslahatgüzarı ile karısı ve çocuklarını bir motor gezintisine davet etmiştir. Mikoyan ise, bu sırada Amerika Büyükelçisi Bohlen ile bir kürek yarışma girişmiş bulunuyordu. Yarış sonunda yenilen Mikoyana:

— Nasıl yenilirsin? diye soran Bulganine, Mikoyan şu cevabı vermiştir:

— Bu gerçi millî bir karşılaşmadır ama, tamamen dostanedir.

Kruşef, Jukof ve Köhief ise bir Amerikan muhabirinin küçük kızına çilek toplamayı tercih etmişlerdi. Kendisine takılan İngiliz Maslahatgüzarına Mareşal Jukof "eski mareşaller şimdi birer sulh askeri oldular" demiştir.

Piknikte bulunanların - ki bunların sayısı ikiyüz elliyi bulmaktaydı - söylediklerine göre toplantının en büyük özelliği hiç siyasetten söz açılmamasıdır. Yemekler yenmiş, şarkılar söylenmiş, gezintiler yapılmış, fakat siyasete temas edilmemiştir, öyle anlaşılıyor ki Ruslar, şu anda, büyük dünya meselelerini ede almadan önce, dünyanın yeniden itimat ve dostluğunu kazanmak arzusunu beslemektedirler. Ancak bu itimat ve sempati kazanıldıktan sonradır ki Ruslar, Batı ile, dünya gerginliğine sebebiyet veren konuları müzakereye girişeceklerdir.

Bu günlerde Sovyet hükümetinin esaslı bir sempati toplama kampanyasına giriştiği muhakkaktır. Rusyanın, bir anlaşmaya susamış dünya efkârından bu sempatiyi kazanacağı anlaşılıyor. Fakat ona lâyık olup olmadığını zaman gösterecektir.

Pakistan

Çudhurî Muhammed Ali
Zor meseleler

Değişenler

Dokuz aydan beri nisbî bir politik istikrar içinde bulunan Pakistan, istiklâline kavuşmasının sekizinci yıldönümüne bir kaç gün kala iki istifa ile karşı karşıya kaldı. Bu istifalar sonunda Pakistanın bir ve iki numaralı devlet adamları iş başından Çekiliyorlardı. Bu devlet adamlarından birincisi, Liyakat Ali Hanın ölümünden bu yana, Pakistanın "en kuvvetli adamı" olarak tanınan Umumi Vali Gulam Muhammed, İkincisi de Başbakan Muhammed Aliydi.

Bilindiği gibi, sekiz yıldır bir Anayasaya sahip olamayan Pakistanda iş başında bulunanlar, kuvvetlerini, ordudan ve Mecliste ekseriyeti elinde bulunduran Müslüman Birliğinden alırlar. Fakat dokuz ay önce patlak veren bir buhran sonunda General Gulam Muhammed, Anayasayı hazırlamakla görevlendirilmiş Kurucular Meclisini dağıtarak idareyi bizzat eline almış ve memleketi bir takım kararnameler ile idareye başlamıştı. O günden beri, en büyük yardımcısı Başbakan Muhammed Ali olmuştu. Bu durum ancak bir kaç ay önce yapılan seçimlerden sonra nihayete ermiş bulunmaktadır.

Fakat uzun müddet bütün bir devlet yükünü tek başına omuzlarında taşıyan Gulam Muhammed, geçen hafta içinde, bozulan sıhhatinin bu yükü daha fazla taşımasına mani olduğunu söyliyerek istifasını vermiştir. Hakikaten, son günlerde, Umumi Valinin sıhhî durumunun gittikçe bozulduğunu bildiren haberler sunmaktaydı. Bu bakımdan, Gulam Muhammedin istifasında başka manalar aranmamalıdır.

İskender Mirza
Umumî Vali vekili

Gulam Muhammedin çekilmesiyle boşalan Umum Valiliğe General İskender Mirzanın vekâlet etmesi kararlaştırılmıştır. Kendisinin selefinden farklı bir politika takip etmesi beklenemez. General İskender de öteden beri "sınırlı bir demokrasi" ye taraftar bulunuyordu. Fırsat düştükçe demokrasinin bir terbiye meselesi olduğunu, Pakistanın da henüz o terbiye seviyesine ulaşmadığını söylemistir.

İskender Mirza Kraliyet Askeri Kolejinde okuyarak orduya intisab etmiş ilk Hind askeridir. Orduya 1921 senesinde katılmış ve 1926 senesinde Hind hükümeti tarafından Kuzeybatı Hudut Eyaleti Vali Muavini seçilmişti. 1938 de Hayber siyasî temsilcisi tayin edilmiş ve 1940 yılında Peşaver Vali Muavinliğine terfi ettirilmişti. 1946 da da Hindistan Millî Müdaafa Vekâleti Sekreterliğine getirilmişti.

Pakistan devletinin kurulmasından sonra General İskender Mirza Pakistan hükümetinin ilk Milli Müdafaa sekreteri olmuş ve 1954 Ekim Ayında da merkezî hükümet içişleri Bakanlığına tayin edilmişti. Yeni Umumi Vali Vekilinin 1953 yılında General Eyüp Hanla beraber Türkiyeyi ziyaret ettiği de hatırlardadır.

Yeni kabine

General Mirza Umumi Valiliğe getirilince ilk iş olarak Başbakan Muhammed Alinin istifasını kabul etmiştir. Bu istifanın sıhhî sebeplerden [Seri gelmediği muhakkaktır. Nisan 1953 te iktidara gelen Muhammed Ali kendi partisinin - Müslüman Birliğinin - muhalefetiyle karşılaşıyordu. Müslüman Birliği, Umumi Valilikte vuku bulan değişiklikten sonra iktidarı, eski Maliye Bakanı Muhammed Ali Çudhuri'ye vermek istemişti.

Çudhuri yeni kabinesini kurabilmek için uzun müzakerelerde bulunmak zorunda kalmıştır. Başlangıçta yeni Başbakan, Uç merkez partisinin - Müslüman Birliği, Birleşmiş Cephe ve Avamî Partileri - iştiraki ile bir koalisyon kurmak istiyordu. Fakat Avamî Partisi, liderleri Sahravardînin Başbakan seçilmemesini bahane ederek koalisyona girmemiştir. Yeni kabine Müslüman Birliği ve Birleşmiş Cepheys mensup bakanlardan müteşekkldir.

Yeni vazifeler

Geçen hafta içinde Pakistan devlet mekanizmasının yüksek kademelerinde vuku bulan değişiklerden sonra iş başına geçen yeni idareciler ciddî meselelerle karşı-karşıya bulunuyorlar. Kendilerinin dış siyaset meselelerinde güçlükle karşılaşmaları beklenemez. Zira gerek General Mirza, gerekse., Çudhurî, Gulam Muhammed ve Muhammed Alinin takip ettikleri Batı ile işbirliği siyasetine bağlı kimselerdir. Güçlükler daha ziyade iç siyaset meselelerinde meydana çıkacaktır.

Bir kere Pakistan ciddî bir enflasyon tehlikesi geçirmektedir. Sonra memleket hâlâ bir Anayasaya sahip olamamıştır ve Doğu Pakistanla Batı Pakista narasındaki ayrılık devam ettikçe) de sahip olacağı yoktur. Bu iki Pakistanın bir an önce birleştirilmesi ilk halledilmesi gereken meseledir.

Bundan başka Keşmir meselesi de Pakistanla Hindistan arasında askıda durmaktadır. Yeni Başbakan, verdiği ilk demeçte, buna bir hal tarzı bulmaya çalışacağını söylemiştir.

Bütün bu güçlükler Muhammed Aliyi harcadıkları gibi Çudhuriyi de zor duruma düşürecek mahiyettedir. Herhalde yeni kabinenin de bunlar yüzünden kendini zor duruma düşmüş göreceği günler olacaktır.

Güney Kore

Yeni bir harp mi?

Geçen sene toplanan Cenevre konferansından sonra arka plâna atılan ve bir yıldan beri aşağı yukarı unutulmaya yüz tutan Kore meselesi, geçen haftanın sonlarına doğru, tekrar günün meselesi olmuştur.

Evvelki Cumartesi günü tarafsız mütareke komisyonunun komünist üyelerine - Polonya ve Çekoslovakya temsilcilerine - verdiği bir notada Güney Kore hükümeti, bunları 15 Hazirana kadar memleketi terke davet ediyordu. Bilindiği gibi, Güney Kore hükümeti, şimdiye kadar bir kaç defa daha tarafsız komisyonun dağılmasını istemiş, fakat bunun için bir mühlet vermeye kadar gitmemişti.

Bu seferki notada, casuslukla itham edilen komünist üyeler 15 hazirana kadar memleketi terke davet edildiği gibi, komisyonun komünist olmayan üyelerine - İsveç ve İsviçre delegelerine - bu tarihten sonra, Güney Kore hükümetinin, bu temsilcilerin muhafazalarından kendini sorumlu addetmiyeceği de bildiriliyordu.

Notanın verilmesinden önce ve sonra, Seul'de, hükümetin bu kararını destekleyen binlerce kişi tarafından nümayişler yapılmış ve tarafsız komisyonun bulunduğu bölgeyi müdafaa eden Amerikan askerlerinin üzerine ateş açılmıştı.

Gürültülerin sebebi

Güney Kore tarafından dağıtılması istenen tarafsız komisyon, Koredeki muhasemata son veren 28 Temmuz 1953 Pan-Mun-Jorn mütarekesi ile kurulmuştur. Uzun müzakereler sonunda ve güçlükle varılan bu anlaşmanın hükümlerine göre her iki taraf da ellerinde bulundurdukları harp esirlerini mübadele etmeyi ve mütarekenin imzalandığı sıradaki cephe hattını "ateş-kes" hattı olarak tanımayı kabul ediyordu. Bu hat, genel olarak, 38. arz dairesini takip ediyor, fakat bazı Güney Kore topraklarını Kuzey Koreye, Kuzey Kore topraklarını da Güney Koreye bırakıyordu. Esirler meselesi de şöyle bir hal tarzına bağlanmıştı: Taraflar ellerinde tuttukları esirleri karşılıklı olarak mübadele edecekler, iade edilmek istemeyen esirler ise ayrı bir muameleye tabi olacaklardı. Bunlara üç aylık bir düşünme müddeti bırakılıyordu. Bu üç ayı nezaret altında geçirecek esirler, fikirlerinden dönmedikleri takdirde istedikleri memlekete gitmek hakkına sahip olacaklardı.

Kurulan tarafsız komisyon, işte bu hükümlerin tatbikine nezaret etmekle görevlendirilmişti. Koreden

Syngman Rhee
Dosta ihanet mi ?

yabancı askerlerin çekilmesi Ve iki Korenin birleştirilmesi meselesi ise ilerde toplanacak bir siyasi konferansta halledilecekti.

Toplanması derpiş edilen siyasi konferans geçen sene Cenevrede yapılmış, fakat o sırada en . hararetli günlerini yaşamakta olan Hindiçini ihtilâfından Kore davasının görüşülmesine sıra gelmemişti. Geçen haftalar içinde yapılan yeni Cenevre toplantısında da bu konuya temas edilmemesi Güney Korede büyük bir hayal kırıklığı yaratmıştır. Seul hükümeti, Büyükler arasında meydana gelen nisbeten samimî havaya rağmen Eisenhower'in Bulganin ile Kore davasını görüşmemesinden, Amerikanın Asya meselelerini ele almak niyetinde olmadığı manasım çıkarıyordu. Bundan başka, Birleşik Amerika, son günlerde, Güney Korede bulunan kuvvetlerini de azaltmaktaydı. Bütün bunlar, Korenin, şimdilik ikiye ayrılmış olarak kalacağını gösteriyordu. Halbuki Güney Kore ve bilhassa Başkan Syngman Rhee, Pan-Mun-Jom mütarekesinde iki Korenin birleştirilmesi şartı ile yanaşmıştı.

Bu ihtimalin şimdilik suya düştüğünü, üstelik Amerikan kuvvetlerinin de Güney Koreden çekilmeye başladığını gören hükümet şimdi etrafa tehditler yağdırmaya başlamıştır. Yukarda söylediğimiz notadan önce, Syngman-Rhee, icap ettiği takdirde Kuzey Koreliler elinde bulunan Güney Kore topraklarını kuvvet kullanmak suretiyle almaktan çekinmiyeceğini söylemişti.

Bu hareketler Birleşik Amerikada iyi karşılanmamıştı. Nümayişlerin ertesinde yaptığı bir basın toplantısında Amerika Dışişleri Bakanı Foster Dulles, Amerikanın, her ne pahasına olursa olsun, Temmuz 1053 de Pan-Mun-Jom'da imzalanmış olan mütareke şartlarına riayet edeceğini ve bunların ihlâline mani olacağını söylemişti. Dulles, Birleşik Amerikanın Korenin birleşmesini görmekten memnun olacağını, fakat bu birleşmeye bir harp yoluyla varılmasını arzu etmediğini de söylemeyi unutmamıştı. Dışişleri Bakanı bundan başka tarafsız komisyon üyelerinin korunacağına dair teminat da veriyordu.

Bu gibi karışıklıkların geçen Cenevre konferansı sırasında da vuku bulduğu düşünülecek olursa hadiseyi olağanüstü karşılamamak gerekir. Ancak bu kere dikkat nazarını çeken nokta şudur ki, Güney Koreliler, gösterilerinde, kendilerini esaret ve açlıktan kurtaran Amerikalıların kanını dökecek kadar ileri gitmişlerdir. Her halde akan bu kanlar dünyanın gözlerini bir kere daha Kore üzerine çevirmeye kâfi gelmiştir.

T I B

Antibiyotikler

Onuncu yıl

İlk antibiyotiğin bulunması üzerinden on iki yıl geçti. Fleming elindeki kültürleri tetkik ederken bir noktada mikropların tamamen eridiğini ve kaybolduğunu gördü. Bu noktayı küfler istilâ etmişti. Dünyada binlerce hekimin görerek manalandıramadığı bu olay dikkatli bir insanın kafasında hemen lâyık olduğu ehemmiyeti kazandı. Her halde küfler mikroplarla savaşmışlar ve galip gelmişlerdi. Sonradan bu küfün Penicillium notatum olduğu ve bulunduğu vasata penicilin diye adlandırılan bir antibiyotik saldığı anlaşıldı. Yer yüzünde mevcut bütün küflerin esaslı bir tetkiki başladı. Bu küfleri laboratuvarda tetkik eden kızlara penicillin girls denildi. Bunlar âdeta havariyun gibi önem kazandılar. Yeni araştırmalar, yeni küfler, yeni antibiyotikler birbirini takip etti. Bugün yeryüzünde yazılan reçetelerin yarısında bir antibiyotik ilâç vardır. Her memleket bu ilâçlara yılda milyonlar harcamaktadır. Antibiyotikler bütün öbür ilâçların topundan fazla hayat kurtarmıştır.

Tehlikeler

Başlangıçta penicillin harika bir ilâç addedilmişti. Bu ilâç yılda milyonlarca insanın ölümüne sebep olan zatürrieyi nezle gibi basit bir hale getirmişti. Losa humması artık öldürmüyordu. Frengi ve bel soğukluğu ehemmiyetsiz birer hastalık olmuşlardı. Buna benzer daha yüzlerce hastalık, menenjit, yılancık, abseler, iltihaplar, ampiyemler adeta kolay tedavi edilir, sonuçları müsait hastalıklar haline gelmişlerdi. Tedavide büyük bir inkılâp başarılmıştı. Fakat ilâç suistimal ediliyor, dikkatsiz kullanılıyor, gripe, nezleye bile tereddütsüz tatbik ediliyordu. Hastalar hekime müracaata lüzum görmeden, hasta bakıcılara, ebelere, sağlık memurlarına, eczacı kalfalarına baş vuruyor, en küçük rahatsızlıkları için bir penicillin iğnesi yaptırıveriyorlardı. Bu lüzumsuz ve faydasız tedaviler, bu israf ve suistimaller zararlı da olmağa başlamıştı. Bir misafirlikte, bir baloda, bir çayda milyonlarca insan, Dior'dan tuvalet getirmiş, Fath'dan giyinmiş milyonlarca bayan bir köşeye çekilip etraftan görülmediklerine kanaat getirdikten sonra enselerini, sırtlarını ve vücutlarının görünür görünmez yerlerini karıştırıyor, kaşınıp duruyorlardı. Adeta yer yüzünde kaşınan, yeni bir insan nesli türemişti. Bunlar antibiyotiklerin kahrına uğramış, antibiyotikzede kimselerdi. Daha ilmi bir deyişle allerjik insanlardı, Yalnız Amerikada 15 milyon allerjik türemişti. Bu yüzden ölenler de vardı.

Tesirini kaybediyor

Bir yandan da antibiyotikler lüzumlu lüzumsuz kullanıldıkları için tesirlerini kaybettiler. Evvelce bir zatürrie vakasında 100 bin ünitelik ampulü 5-6 ya bölerek günün mutelif saatlerinde enjekte ederdik. Şimdi 400-800 bin hatta bazı hastalıklarda günde milyonlarca ünite penicillin kullandığımız halde netice alamamaktayız. Böyle hastalıklardan alınan mikropların çok yüksek penicillin dozlarına karşı koydukları da görülmektedir. İnsan organizmasının mutad misafiri olan bir çok mikroplar her fırsatta yapılan, yensiz, enjeksiyonlarla ilâca 'karşı daha mukavim ve dayanıklı bir hale gelmektedirler. Günün birinde bu mikropların artık penicilline'den veya benzeri antibiyotiklerden hiç müteessir olmaz bir duruma gelecekleri yani bu ilâçlara dayanıldı yeni mikrop suşları ortaya çıkacağı şüphesizdir. O zaman, bir kilo penicillin yapılsa bile hastalık yine ağır gidişine devam edecek ve önlenemiyecektir.

Yeni antibiyotikler

Bu mahzuru gidermek için hergün yeni yeni antibiyotikler ortaya, sürülmektedir. Tetracyeline gurubunun bu arada büyük önemi vardır. Bunların başta geleni Aureomycine'dir. Bu antibiyotik; sülfamid ve penicilinin bir işe yaramadığı vakalarda tesiri haizdir. Terramycine, için de ayni sözler söylenebilir. Tetracycline gurubu tesir bakımından penicilline'den ileri gitmiştir. Papağanlarda bir nevi zatürrie demek olan Psittacose'a, tifüse ve kayalık dağlar hummasına iyi gelmektedir. Bir çok idrar yolları enfeksiyonlariyle stafilokok intanlarına da müsaid tesiri vardır. Yalnız bu maddelerin de bazı zararları görülmektedir. Bazan zatürrieden tedavi edilen hastalar bu dertten kurtulurlar, fakat umumi bir stafilokok intanından ölürler. Bu hastalarda kusmalar, ishaller ve bir şok tablosu vardır. Sahneye stafilokok sepsisinin hâkim olduğunu düşünmek lâzımdır. Görülüyor ki bir zatürrieyi tedavi için tetracycline gurubundan aureomyecine veya terramycine gibi bir ilâç kullanılırken ihtiyatlı olmak lâzımdır. Çünkü, artık stafilokoklar bu ilâçların tesirinden kurtulmağa başlamışlardır.

Çare

Allah her derdin çaresini de halk etmiştir. İnsan kafası da durmadan işlemektedir. Son senelerde chloromycetine bulunmuştur. Bu ilâç bütün öbür antibiyotiklere dayanıklı olan stafilokok cinslerine karşı çok tesirlidir. Bundan başka her gün yeni yeni antibiyotikler bulunmakta, eski antibiyotiklere alışan ve dayanıklı hale gelen mikroplar bunlarla imha edilmeğe çalışılmaktadır. Bun-

lardan AKİS'in daha önceki sayılaJ rında bir kaç defa söz açmıştık. Tekrarlamıyacagız.

En büyük zorluk

Bu gün hekim bir fasid dairenin içine girmiş durumdadır. Elleri böğründe düşünüp durmaktadır: Hangi antibiyotiği hangi hastalıkta kullanması icap ediyor? Hangi mikroba ve mikrop susuna hangi antibiyotik en faydalıdır? Meselâ bir streptokok veya bir stafilokokun bir çok suşları olduğu gibi bunların çeşitli antibiyotikler karşısındaki durumları da başka başkadır. O halde bir antibiyotiği kullanmadan Önce, hastalığı doğuran mikrobu bilmek, onun bu antibiyotikten fayda görüp göremiyeceğini de incelemek lazımdır. Bunu tayin etmek için burada anlatılmasına imkân olmıyan bir çok karışık usuller varsa da biz konuyu pek kolaylaştırarak okuyucularımıza bir fikir verebiliriz: Antibiyotiklere dayanıklı bir mikropla bulaşmış bir hasta farzedelim. Bu hastalığı doğuran mikrop tecrid edilerek geniş bir kaptaki üretme vasatına ekilir. Sonra burada üreyen mikropların üzerine büyük rondeller halinde her biri bir antibiyotikle ıslatılmış kâğıt parçaları konur. Sonra hepsi etüve bırakılır. Ertesi gün bu disklerin herbirinin etrafında parlak sahalar belirdiği gör rülür. Buralarda mikrop üremememiştir. Bu sahalar ne kadar genişse o mikrop o antibiyotiğe o kadar hassastır.

Artık böyle bir metodla mikrop hassasiyetini arayarak antibiyotikleri ona göre kullanmanın zamanı gelmiştir. Hastanın hayatı bu araştırmaya bağlıdır.

Antibiyotikleri birleştirme

Bir yandan mukavemet kazanan mikrop çeşidine karşı yeni yeni antibiyotikler bulunurken bir yandan da elde mevcut antibiyotikleri müşterek kullanma yolları düşünülmüştür. Böylece herbirinden ayrı ayrı müteessir olmadıkları halde mikroplar gerekli şekilde birleştirilen karma antibiyotiklerle daha kolay imha edilebilirler. Bu şekilde hazırlanmış bir çok preparatlar vardır. Meselâ Combiotic, Dicrysticin böyle maddelerdir. Bugün idrar yolları hastalıkları, safra kesesi hastalıkları ve karın içinin bir çok enfeksiyonları bu şekilde tedavi edilmektedir.

Endocarditis lenta dediğimiz uzun ve sürükleyici bir hastalık vardır. Kalbin iç zarında iltihap yapar. Kanlı vasatları yeşile boyadığı için viridans adı verilen bir streptokoktan ileri gelen bir hastalıktır. Pek kötü gidişli bir hastalıktır, önceleri hastaların kurtarılması mümkün olmuyordu. İlk defa fazla miktarda penicilline şırınga etmek suretiyle iyi sonuçlar alındı. Bugün ise penicilline-streptomycine'in beraber kullanılması ile daha iyi neticeler alındığı ve hastalığın yüzde 80 iyi olduğu, yazılmaktadır.

Dr. E. E.

K İ T A P L A R

CEZA SÖMÜRGESİ

(Yazan: Franz Kafka. Türkçeye çeviren : A. Turan Oflazoğlu. İstanbul 1955 Yeni Matbaa 111 sayfa, fiyatı 100 kuruş.)

Franz Kafka, Türkiyede de; hakkında münakaşalara yol açabilecek fikirleri ileri sürülmüş bir yazardır. Çek aslından bir Yahudidir. Avusturya tabiiyetinde yaşamış, eserlerini Alman dilinde vermiş ve 41 yaşında veremden ölmüştür. Son günlerinde bir çok hikâyelerini kendi eliyle yakmış, kalanların da yakılmasını vasiyet etmiştir. Büyük yazar olduğu kabul edilen Kafka'nın muammalı hayatından eserlerinde izler vardır; çok defa zaman mefhumu yoktur, bazan kahramanlar mekân dışına çıkarlar ve bir masal havasına girerler. "Hikâye" nin klâsik usulleri dışına çıktığı anlarda bile, eserleri, "olan ve olabilir" kaidesini bozmazlar. Ve realite hiç bir zaman kaybolmaz. Bu tarz hikâyeciliğin bizde de örneklerini göstermek mümkündür. Ve tesir Kafka'dan gelmektedir.. Bu kitapta, seçilmiş 11 hikâye mevcuttur. İsimleri: Ceza Sömürgesi, Büyük Çin Şeddi, Kilisede Dua Eden Biriyle Konuşma, Köy Doktoru, Hüküm, Rüya, Avcı Gracchus, Kardeş Katili, Eski Bir Elyazısı, Teni Avukat, Açlık Şampiyonu.. Eser, Varlık yayınlarındandır.

ANNEMİ HATIRLIYORUM

(Yazan : John Van Druten. Türkçeye çeviren: Fikret Arıt. Kapak: Erdoğan Kopuz. Ankara 1955 Sonhavadis Matbaası. 115 sayfa, fiyatı 100 kuruş.)

Hollandalı bir baba ile İngiliz bir ananın oğlu olan J. V. Druten iyi bir piyes yazarı sayılmaktadır. Kathryn Forbes'in bir eserinden dramatik hale getirdiği bu iki perdelik oyun, New Yorkta uzun müddet temsil edilmişti. Bilhassa ışık düzeni çok mükemmel olan sahnelerde başarılı olabilecek bir eserdir. Shakespeare'in modern temsillerinde veya müzikli piyeslerde olduğu gibi kısa sahneler önde Ve uzunları da esas sahnede oynanmak üzere hazırlanmıştır. Eser, Seçilmiş Hikâyeler Dergisi yayınlarının, Cep Kitapları Serisinin 17 nci kitabıdır. (Muhabere ve sipariş için adres: P.K. 2045, Bakanlıklar, Ankara.

PARA VE KAMBİYO

(Yazan : Henri Gardel, çeviren Orhan Güven. Ankara 1955 Gürsoy Basımevi. 58 sayfa, fiyatı ...)

Maliye Vekâleti, Maliye Tetkik Kurulu yayınlarından olan bu eserin "para prensipleri, paranın değeri, 1946 da para meseleleri" 'baslıklarını taşıyan üç bölümünde islenen konularının başlıkları şunlardır: Mübadele zarureti, trampanın mahzurları, paranın vazifeleri ve vasıfları paranın iptidai şekilleri, modern para şekilleri, bir para tedavülünün bünyesi, para ihracı ve tedavülü, para sistemleri; paranın değerinden ne anlaşılmalıdır?, paranın dahilî kıymeti, mali vaziyetin ve hesap bilançosunun paranın değeri üzerindeki tesiri; altın mikyasını terketmenin sebepleri, kontrollü para, 1946 yılındaki para durumu...

*

KADIN RUHU VE KADINDA CİNSÎ HAYAT

(Yazan: Doç. Dr. Münir Türkent. İstanbul 1955 Nurgök Matbaası. 310 sayfa, fiyatı 10 lira.)

Öteden beri seksüel hayattan bahsetmek ayıp sayılmış; bu hayatın ruhi sosyal ve fikri tarafları da bulunduğu hesaba katılmamıştır. Böyle bir taassubun ve konuyu dar manasiyle ele alan bir zihniyetin neticesi olarak seksüel hayat, ilgili Dilimlerce de ihmal edilmiştir.

Son yıllarda, bütün dünyada olduğu gibi memleketimizde de, seksüel hayat hakkında yazılmış yazı, ve kitaplara fazlaca rastlanmaktadır.' Ve bunların çoğu ilmîdir. Bu çalışmaların "bahname" tarzından uzak oluşları ayrıca dikkate* ve takdire değer.

Münir Türkkent'in bu eseri, iki ay içinde bu konuda çıkan eserlerin beşincisidir. Prof. Rasim Adasal'ın kitaplarınıve Akısan Yayınevinin 'Seksüel Arızalar" adlı kitabı ile Halis Özgü'nün bir eserini daha önce tanıtmıştık.

Bu kitabın ayrı bir hususiyeti var: Yalnız kadınları konu edinmektedir. Ve kadınlara olduğu kadar, erkeklere de hitap eden bir tarafı vardır. Zira, erkekle, eşit haklara sahip kılınmış olan kadını, iyi anlıyabilmek için, onun ruhunu ve seksüel hayatının hususiyetlerini bilmekte fayda vardır. Basit geleneklere, batıl itikatlara, sağdan soldan işitilenlere göre kadını tanımanın ve onunla arkadaşlık etmenin zamanı geçmiştir.

Eserin yazılmasında faydalanılan 32 kaynaktan mühim bir kısmının tarihleri 1940 tan sonra basılmış eserlerdir. Ayrıca Viyana Seksoloji Enstitüsü tarafından yayınlanmış olan 8 ciltlik bir eserin 10.000 i aşan resimlerinin konu ile ilgili olanlarından faydalanılmıştır. (Bu eser Millî Kütüphanede mevcuttur.)

Kadının seksüel hayatının normal ve anormal taraflarını bütün incelikleriyle işliyen eserin üç ana bölümünün başlığı şunlardır: Kadında sevgi ve seksüel arzu, ruhî bakımdan çeşitli kadın tipleri; karı koca anlaşmazlığında rol oynayan diğer seksüel âmiller; anormal seksüel hayat...

K A D I N

Portre

Aşk güzelleştirir

Prenses Margaret, küçüklüğünden beri, İngiliz halkı tarafından çok sevilen şirin, zeki, afacan bir kızdı. Ufak tefek olmasına rağmen, güzel bir genç kız oldu, çünkü cildi ve renkleri fevkalâde hoştu. Ama o, asıl Townsend ile sevişmeğe başladıktan sonra, cidden güzel olmuştu. Gözleri parlıyor, mesut bir tebessüm dudaklarından hiç eksik olmuyordu. 1949 senesinde, Romaya yaptığı seyahat, bikini ile denize girişi bir çok dedikodulara sebebiyet vermişti. Fakat o devirlerde, Margaret, aslında hayata yeni atılan küçük bir kızdan başka bir şey değildi. Gözlerinde donuk, uzak bir ifade vardı, muayyen bir muhittte, kendisi için seçilecek erkeği bekliyor ve bol bol canı sıkılıyor, bu sıkıntı bütün resimlerine aksediyordu. Kendi tabiri ile, kavanozlardaki kırmızı balıklar gibi, seyredilmekten bıkmıştı.

*

1952 senesi idi.. Margaret'in fotoğrafları birden, büyük bir değişiklik göstermeğe başladı. Bu güzel fakat donuk kız fevkalâde sıcak, fevkalâde mesut, tatmin edilmiş bir ifade taşıyordu. Onu bir çok zengin ve aristokrat gençlerle nişanlı telâkki eden efkârı umumiye, karısından ayrılan Townsend'i o zamanlar, nazarı itibara bile almıyordu. Halbuki iki genç arasındaki aşk almış yürümüştü ve Townsendin saraydaki vazifesi Prensesin onu her gün görmesini imkân dahiline sokuyor, saadetine yardım ediyordu.

Prenses Margaret
Aşktan önce

Peter Townsend fakirdi. Aristokrat da değildi. Vakıa Alman bombardımanlarına karşı vazifelerini kahramanca yapmış, büyük şöhret kazanmıştı ama kimse güzel prensesi, onunla evlendirmeyi düşünemezdi. Çünkü o boşanmış bir adamdı ve bu hadise, onun aristokrat olmayışından da mühimdi..

Sırlarına ilk vâkıf olan şahıs, muhtemelen müteveffa Kral George idi: bir gece balo dönüşü, Townsend Margaret'e refakat ediyordu. Saat bir hayli ilerlemişti. Saray derin bir uykuya gömülmüş gibi idi. Margaret kapıda Townsend'den ayrılıp, kendi odasına çıkmalıydı. Fakat ondan ayrılamadı ve:

— Çok yorgunum, dedi. Lütfen beni odama kadar taşır mısınız?

Townsend yavaşça:

— Doğru olmaz, diye mırıldanıyordu.

O zaman genç kız, sesini sertleştirdi:

— Bu bir emirdir, dedi.

Townsend onu kucakladı. Merdivenleri çıktılar, fakat 6 ncı George merdivenin başında, kendilerini bekliyordu.

Rivayete göre o hiçbir şey söyliyememiş. Townsend kıpkırmızı olmuş, Margaret bir mazeret uydurmuş..

*

Halk bu büyük aşk macerasını ancak kral ailesinin gösterdiği telâştan sonra fark etmiş.. Kraliçe Townsend'i Brüksel'e göndermeğe karar vermişti. Halbuki Margaret o gün, hava alanında annesinin refakatinde yapacağı resmi bir seyahat için onun da gelmesini bekliyordu. Hareket saati geldi, çattı.. Townsend meydanda yoktu. Prenses Margaret onun yeni bir vazifeye tayin olduğunu duyunca, baygınlıklar geçirdi. Seyahat müddetince hasta oldu. Halkın karşısına, bu vaziyette çıkmak ve gülümsemek onun için muazzam bir azap oluyordu. Canlılığını, güzelliğini kısmen kaybetmişti. Sinirli idi. Durmadan sigara içiyordu.

*

Bir anlaşmaya varıldı. 21 Ağustos 1955 senesinde Margaret 25 yaşında, olacaktı. O zamana kadar Townsend'edn ayrı yaşamak, onu görmemek fedakârlığına katlanırsa, bu tarih gelince , istediğini yapmakta serbest olacak, tahttaki haklarından feragat etmek şartı ile, istediği adamla evlenebilecekti.

21 Ağustos yaklaşmaktadır. Bugünlerde bütün İngilizlerin gözleri Times gazetesindedir. Çünkü bu gazetede, her gün, saray bülteni neşrolunmaktadır. Ve 21 Ağustostan sonra, her hangi bir gün, bu bültende şu kuru sözlere tesadüf etmek kabil olacaktır: Prenses Margaret tahttaki haklarından feragat etmiştir. Bundan böyle adı . . . .dir.

Ve şimdi...
Aşık

VIII nci Edward, Windsor dükü adını almıştı. Bu tamamiyle tesadüfi bir isimdir. Kral ona bu ismi vermişti.

Prenses Margaret haklarından feragat ederse, Townsend de, muhtemelen, işinden istifa edecektir. Kral ailesine mensup bir kadının, en üst derecede olmıyan bir subayla evlenmesi de, bir mesele teşkil etmektedir

Margaret'in son resimleri, gene 1952 senesindeki kadar mesut ve güzel resimlerdir.

Eğer resimler yalancı değilse, güzel prenses nihayet aşkına kavuşacaktır. Ve bunun için kimse, kendisini ayıplamıyacaktır. Hattâ o Townsend ile evlenmediği takdirde İngiliz halkı, bir nevi hayal kırıklığına da uğrıyacaktır denebilir. İşte, efkârı umumiye, bu haleti ruhiye içindedir. Prenses Margaret gayet akıllıca hareket etmiş, sabır ve metanet göstererek, hak kazanmasını bilmiştir. Aslında, bunun bir danışıklı döğüş olması ihtimali de çok kuvvetlidir. Çünkü, bugün İngiliz halkı bu izdivacı nasıl istiyorsa, din adamları nasıl tasvibe hazırsa, Ana Kraliçe ve kraliçe daha ilk günden buna, hazırdılar.

Moda

Yenilik

Deniz hamamına kravatla gitmek ihtiyatsızlığını göstermişti. Vakıa kabahati yoktu, çünkü erkenden denize girip çıkacak ve şehre inecekti, Kumda oturan karısını ve çocuklarını bıraktı, giyinmek üzere kabin'e

Saçlarda yeni moda
Estağfurullah!

gitti. Her şeysi tamamdı, yalnız kravatını bir türlü bulamıyordu. Sinirlendi. İthimal onu aşırmışlardı. Derdini anlatmak için karısını arıyordu. Onu plajın üstündeki gazinoda gördü. Oturmuş dondurma yiyordu ve inanılmıyacak şey, saçlarını, o sapsarı at kuyruğunu, kaybolan kravatla bağlamıştı. Mazeret olarak:

— Kuyruğumu tutan toka kırılmıştı. Ama cidden, böyle daha şık oldu değil mi sevgilim? dedi.

Ertesi gün, birçok kadınlar kocalarının kravatını aşırdılar. Kimisi papiyyon kravatları kelebek gibi başlarına oturtmuşlardı. Kimisi uzun kravatı saçların içinden geçirerek fiyonk halinde aşağı sallandırmışlardı. Uzayan saçları tutmak için hem rahat oluyordu, hem de şık.. Hem de Paristo yeni bir moda çıkıyordu. Herkes memnundu. Yalnız bir erkek, içini çekti:

— Yazık, dedi, kravat seçme hürriyetim de sona erdi. Onları, bundan sonra, karımın elbiselerine uydurmak mecburiyetindeyim!..

Güzellik

Yenilikler

Artık saçlar, münakaşa götürmez şekilde uzamaktadır. **New** Yorkta çok uzun olmıyan saçlara şimdiden bir topuz manzarası verecek olan yeni bir filkete moda olmuştur. Enseye kadar düz inen ve ensede yukarıya doğru hafifçe dünen düz saçlar da, kadına tabii bir hal vermektedir. Pariste sotfakta yapılan bir anket, kadınların kısa saçtan bıktıklarını ve birkaç zamandır, ancak berberlerinin İsrarı ile saçlarını kestiklerini meydana çıkarmıştır. Bu kadınlar, uzun ile kısa arası saçlarını plastik bir yarım daire ile zaptetmekte veya kocalarının kravatları ile bağlamaktadırlar. Londrada uzayan saçlar, enseden yukarıya doğru bukleler halinde kaldırılmıştır.

Bir kaç senedir, uzama temayülleri gösteren saçlar berberlerin sebatı ile, muayyen bir ölçüyü geçmemişti. Yeryüzündeki bütün berberler uzun saçın bir numaralı düşmanıdır. Kadınlar da kısa saçı rahat olduğu için severler. Fakat ekseri erkekler uzun saçın kadınlara, hususi bir cazibe verdiği fikrindedirler. Ve kadınlar bunu hatırladıkça akan sular durur.

Havameydanlarında güzellik..

Londrada bir hava meydanında açılan güzellik enstitüsü büyük bir rağbet görmüştür. Güzel seyahat etmek isteyen kadınların miktarı bir haylidir ve bu enstitüde, kadınlara saçlarının tek teli kıpırdamadan dünyayı katetmek sanatı öğretilmektedir

Değişik tip meselesi..

Son zamanlarda parlamakta olan bir Fransız yıldızı Brigitte Bardot uzun sacın şart olduğunu çünkü uzun saçlı kadının, her hafta saç tualetini değiştirerek, değişik bir tipe sahip olabileceğini ileri sürüyor. Uzun saç topuz olur, at kuyruğu olur, örgü yapılır, buklelerle tepede toplanabilir, hattâ kısa imiş hissini bile verebilir, diyor.. Böylece bir kadın on kadın olur.

Yanmak yasak

İşte Helena Rubinstein'in kadınlara tavsiyesi. Bu sene yanmak geçen seneler kadar moda değildir. Çünkü kadınlar, nihayet fazla güneşin cildi bozduğunu ve çabuk kırışmasına sebebiyet verdiğini kabul etmiş vaziyettedirler. Buna mukabil kadınlar, istedikleri kadar denize girebilirler. Çünkü Helena Rubinstein'in bulduğu yeni bir makyaj usulü ile, suda ne rimelleri, ne dudak rujları ne de pudraları, zerre kadar zarar görmemektdir.

Helena Rubinstein'in bir tavsiyesi daha var ve bu tavsiye kadınlar kadar erkekleri de alâkalandırmaktadır:

Hiç bir rujunuzu ziyan etmeyin, hattâ tübün dibinde kalan artıkları bile, tecrübeler göstermiştir ki kadınlara en çok yakışan dudak rujları karmakarışık üst üste sürülen rujlardır. Siklamen zemin üzerine sürülen nar çiçeği bir ruj bambaşka bir renk olur ve dudaklara canlılık verir."

Meslek

İcabı

Her mesleğin muhakkak ki **zor** tarafları vardır. Sanatkâr olmak da kolay bir şey değildir. Meselâ kilolarının esiri olan artistler, istedikleri yemeği yiyemez, içemezler. Efkârı umumiyenin, propagandanın, gazetelerin arzusuna göre bazen istemedikleri şeyleri yapar, istediklerini ekseri yapamazlar. Her yeni rol, yeni bir şahsiyet, yeni bilgiler icab ettirir. Suyu sevmiyen bir artistin, rol icabı, beş saat denizde durup, kameraya gülümsediği çok vakidir. Aslan avına çıkmak, boğa ile güreşmek veya eskrim yapmak da hesapda vardır.

En sıcak yaz günlerinde, hem-

Brigitte **Bardot iddiasını ispat** ediyor
Bu, uzun saça dair atasözü değildir

Gina Lollohrigida
Eli kılıçlı kadın

cinsleri plajlarda serinlerken, Lollobrigida sıkı elbiseler içinde, eskrim öğreniyordu. Çünkü yeni rolü, icab ettiriyordu.

— Bana sorarsanız, mesleğimin en güzel tarafı budur, dedi, her gün yeni bir şey öğrenmek zarureti vardır.

Sıcağa rağmen neşeliydi ve halinden şikâyet etmiyordu.

Eskrim hocası da halinden şikâyetçiye benzemiyordu. Lollo'nun iyi bir talebe olup olmadığını soran gazeteciye:

--Cidden fevkalâde dedi.. Daha ilk derste, beni kalbimden vurdu!

Aile

Göz yaşlarınızı sevmeyiniz!

Ekseri kadınlar, hattâ bir çok erkekler, hayattaki mesuliyetlerinden, bazen saadetten korkmaktadırlar.

Korku, hayatımızda tasavvur edilemiyecek kadar büyük tahribatlar yapmaktadır. Çünkü bir fikri sabit haline giren korku, tahteşşuurda yerleşmekte ve bütün saadetimizi tehdit etmektedir. Düşüncenin yaratıcı bir kudrete Sahip olduğunu kabul edecek olursak, evhamlarımızı besledikçe korktuğumuz hadiseleri bilhassa yaratacağımızı anlamak kolay olur.

Hayattaki bir çok bedbahtlıkların çocukluğumuzdan beri tahteşuuruna yerleşen sebepsiz bir korkuya dayandığı bu. gün tesbit edilmiştir.

Tanınmış bir Amerikalı ruh mütehassısı, kendisine müracaat eden kadınların şikâyetini iyice tetkik ettikten sonra, ekserisinin müşterek dertlere sahip olduklarını ileri sürüyor. Bakın kadınlar en çok nelerden şikâyet ediyorlarmış.

1) Evlenmekten ve erkeklerden korkuyorum,

2) Evlenmemekten, evde kalmaktan korkuyorum,

3) Kocamın başka bir kadını sevmesinden korkuyorum.

4) Sevdiklerimi kaybetmekten korkuyorum: tayyareci olan kocam, uzakta mektebe giden oğlum, hiç dönmiyecekmiş gibi geliyor bana,

5) Parasız kalmaktan, borçlarımı ödeyememekten korkuyorum.

6) Karar vermeye korkuyorum.

Muhakkak ki hayat bir çok fena hadiseler, sukutu hayallar, bedbahtlıklarla doludur.. "Ateş düştüğü yeri yakar" derler ve kendi ıstıraplarımız, kendi mesuliyetlerimiz, kendi meselelerimiz karşısında, daima mantıklı, daima kuvvetli, daima çok cesur olamayız. Ancak, parmağımıza batan bir dikeni çıkarmak isteriz değil mi? Bir an, parmağımızın fevkalâde çok acıyacağını hesaba katarız. Çünkü bu bir ânın ıstırabı, parmak iltihabından, dolamadan ehveni serdir .Manevi ızdıraplar , da böyledir: yarayı deşmek, söküp atmak icap eder.

Yeni bir tıbbî hâdise: sancısız doğum, ruh sahasının insan vücudunda ne büyük değişiklikler yapabileceğini meydana koymuştur. Anneye öğretilen bir kaç hareket ve teneffüs şekli, bilhassa ona yapılan mânevi telkin doğum sancısını tamamiyle ortadan kaldırabilmektedir.

Hayat güçlüklerinin herbirini bir doğum hâdisesi gibi kabul edebiliriz. Onu korkusuzca, cesaretle karşılarsak ıstırapsız hallederiz.

Korku, faaliyet imkânlarımızı bal talar, intibak kabiliyetlerimizi yok eder. Korku her insanın içinde, tohum halinde mevcuttur. Fakat "saadet arzusu" da her insanın içinde yaşamaktadır. Korkularımızı ve evhamlarımızı besliyeceğimiz yerde, bu saadet arzusunu besliyebiliriz.

İnsanlığın gayesi mesut olmaktır. Fakat nedense, ekseri kadınlar bu gayeye fena yoldan yürürler: bedbahtlıklarını, göz yaşlarını, şikâyetlerini âdeta sever, onlara icab eden darbeyi vuramazlar.

Amerikalı ruh mütehassısı hastalarına şu tavsiyede bulunuyor:

— Cesur olun, insanları sevin, günde bir kaç kere, geniş geniş nefes alın ve nefes alırken daima sevinçli bir hadise düşünün. Yalnız müsbet yolda, müsbet şeyler düşünmek için kafanızı yorun. O zaman ne etrafınızdakilerden, ne de kendi kendinizden çekinirsiniz.! Saadet içinizdedir. Onu bulacaksınız.

Evlenmek istiyorum, fakat..

Otuz . yaşımdayım. Karımı rahatça geçindirecek kadar param, iyi bir mesleğim var.. Huysuz değilim, çirkin de sayılmam. . Evlenmek istiyomm. Ailem ve bilhassa arkadaşlarım benimle aynı fikirdeler.'. Hele evli arkadaşlarımın kararlar bugün yarın, beni başgöz etmek üzere harekete geçmiş vaziyetteler. Bana hayalimdeki kızı tarif etmemi söylüyorlar. Düşünüyorum, bulamıyorum.

Eskiden kadınları sarışın, kumral esmer, kızıl olarak birkaç guruba ayırırlarmış. Bazı erkek "balık eti" tipinden, bazıları da zayıfından veya şişmanından hoşlanırmış.. Zaman ve telâkkiler çok değişmiş olmalı. Sokakta esmerin, sarışının, kumralın veya kızılın o kadar çeşitli güzelleri var ki, evlenmek istiyeri bir erkek şöyle gözlerini kapayıp, hayal kurmak isterse, bütün bu değişik güzeller, hep birden hücuma geçiyorlar. Hattâ güzel değil de, yalnızca "hoş" yalnızca "göz alıcı", yalnızca "zarif", yalnızca, "değişik", yâlnızca "bir tuhaf" olanlar bile..

Manevî meziyetlere gelince, bunları izah etmek, büsbütün zor, âdeta imkânsız. Değişmiyen ruh güzelliklerine bugün, neler ve neler ilâve etmek icab ediyor. Doğrusu, evleneceğim kızın ey kadını olduğu kadar cemiyet kadını olmasını da isterim. Ev ekonomisinin bütün kaidelerini, fedakâr anneciğim kadar iyi bilmesi, muhakkak ki, şarttır. Fakat lokantada, gözü fiyat listesine takılmadan, istediğimiz yemeği ısmarlıyabilmeliyiz, zaman zaman, bir gün öleceğimizi hatırlamak da, faydalıdır. Tabiî sadık ve vefakâr bir kadın arzu ederim ama, benden başka talibi olmadığı için değil de, beni tercih ettiği için, benim olduğunu da bazen hissetmeliyim.

Cahil kadına tahammül edemem. Bu tip kadınlar hiç bir şey bilmedikleri gibi, susmasını da bilmezler! **Çok** bilen de tehlikelidir. Bilen fakat bildiğini, ekseriya susarak belli eden kadın var mıdır bilmem, ama işte benim idealim odur.

Bir arada bulunması imkânsız şeyler mi istiyorum? Halbuki emin olun, niyetim beni evlendirmek istiyenileri ümitsizliğe düşürmek değildir. Bu müşkülpesent adam evlenmez demeyiniz.

Evleneceğim, Hem de kiminle biliyor musunuz? İhtimal, saydığım meziyetlerin hiç birisine sahip olmayan, belki sizi sukutu hayale uğratacak olan fakat benim ne istediğimi ilk bakışta keşfedecek, beni benden iyi tanıyacak o şeytan kızla evleneceğim.

Amerika

Her yerde renk

Amerikanın hayranları olduğu gibi oradaki makineleşmiş hayattan nefret edenler de vardır. Fakat dost veya düşman, herkesin ittifak ettiği bir nokta varsa o da, meselâ New York sokaklarının herhangi bir Avrupa şehrinin sokakları ile kıyaslanamıyacak kadar neş'eli bir manzara arzettiğidir.

İstanbulda Hilton'un hemen giriş kapısındaki geniş salon, nasıl; insanın gözüne bir renk ziyafeti çekiyorsa, Amerikadâ, her yer, bu aynı renk senfonisi ile, yolcuyu cezbetmektedir. Sanki hayat sahnelerini canlan-

dıran film birdenbire' kopmuş ve renkli olarak devama başlamıştır. Otomobiller tahmin edilemiyecek kadar çeşitli makyajlarla dolaşırlar. **Sarının,** yeşilin, mavinin, pembenin, tirşenin en nefisleri mevcuttur. O kadar ki en muhafazakâr, en klâsik zevk sahibi insan bile Avrupadan Amerikaya gidince, kahverengi, karanlık yüzlü arabasını, siklamene boyatmak arzusunu duyar.

En yaşlı kadına kadar hepsi renklidir, hattâ erkek kıyafetleri bile, mümkün mertebe, bu renk neşesine katılır. Ev eşyalarında, vitrinlerde, büroda, lokantada ve tabağınızda aynı renk neş'esini bulursunuz..

İlk gün, biraz şaşırırsınız, hattâ pek de hoşlanmıyabilirsiniz, fakat ertesi gün bunu kamçılayıcı, zevk verici bulursunuz ve bizzat kendi alışverişlerinizde, farkında olmıyarak, neşe sembolünü ön plâna alırsınız.. Çünkü bu renk merakı, Amerikada gelişigüzel yerleşmiş bir zevk değildir: Halkın psikolojisi tetkik edilmiş ve ağırlaşan **hayat** şartları, hafif manzaralarla telâfi edilmek yoluna gidilmiştir. Siyah kâğıtla ambalajı yapılmış bir ağır yükü hamal büyük bir zorlukla kaldıracaktır. Aynı yük şirin bir açık yeşil kâğıtla ambalaj yapıldığı takdirde, hamal onu daha büyük bir enerji ve neşe ile kaldıracaktır, hem de yükün ağırlığını daha az duyacaktır. Bu bir hakikattir.

Arz ve talep meselesi

Amerikada her hangi bir maddeyi, bir eşyayı mükemmel surette yapıp piyasaya sürmenin onu satmak için kifayet etmediğini herkes artık öğrenmiştir.

Yeni bir şey yaratmak nasıl şartsa, bu yeni şeyin ihtiyacını hissettirmek ve talebi artırmak da o derece şarttır.

Bunun için, her hangi bir sanayi maddesinin tutunması için Amerikada fabrikalar, matbuat, büyük mağazalar ve çeşitli propaganda teşkilâtları aynı derecede çalışmaktadırlar. Yalnız bu propagandanın insanları aldatma prensibi üzerine kurulduğu katiyen zannedilmemelidir. Propaganda teşkilâtları ancak tecrübeleri yapılmış malların reklâmlarını üzerlerine alırlar. Her malın üzerinde etiketi vardır. Bu etiketler, yüzde yüz hakikati bildirirler. Aldatılan bir müşteri kaybedilmiş 100 müşteri demektir. Propagandanın esası iyi kaliteli mal ve doğru sözdür.

Hazır elbisecilik

Amerikan zihniyetinin ve Amerikan teşkilâtlanma kabiliyetinin en mükemmel misali muhakkak ki, hazır elbiseciliktir. Bugün Amerikalı kadınların yüzde doksan beşi hazır giyinmektedir. Hazır giyim kadının işini kolaylaştırmakta ve onu büyük bir meşgaleden kurtararak, boş saatlerini daha faydalı bir yere harcama imkânları sağlamaktadır. En basit ihtiyacını o, adım başında, türlü türlü çeşidi ile bulur. Meselâ mutfak önlüğünü misal alalım. Amerikada tip, tip önlük vardır, hepsi birbirinden Cazip, birbirinden şirindir. Ev kadınları önlüklerini sık sık değiştirir, daima en renklisini, en neşelisini seçerler ve o biraz eskimeye yüz tutar tutmaz derhal onu atıp yenisini alırlar. Sürümden çok kazanıldığı için bu gibi şeyler bedava denecek kadar ucuzdur. Kadın eski entarisini söküp önlük yapmayı düşünmez. O, bu zaman zarfında, on misli para getirecek bir işle meşgul olmayı tercih eder. Eskisini biriktirmez. Evindeki fazla ve fuzuli eşyadan mikroptan korkar gibi korkar.

Amerikalı kadının hayat seviyesi dünyadaki diğer kadınlara nisbeten çok yüksektir. Giyiminde çok şahsiyet gösteremez, çünkü, her şey önüne hazır gitmektedir. Meselâ leylâk rengi bir etek almak isteyen kadın mağazada bu eteğin leylâk rengine uygun çizgili, çiçekli veya düz bluzunu, orlon yün ceketini, kemerini, kıyafetine uyacak çantayı, pabucu, süs eşyalarını hattâ dudak boyasını hazır bulur. Her şey takım halinde mevcuttur. Bu kadar imkân ve kolaylık karşısında kadın, şahsiyetini kullanmak fırsatını tabiidir ki bulamaz.

Belki dünyanın en şık kadınları , Amerikalı değildir.. Çünkü cidden, bu meseleye, çok kafalarını yormazlar fakat dünyanın en temiz ve kütle halinde en iyi giyinen kadınları muhakkak ki Amerikanlardır. Amerikalı kadın biraz zahmet etse- hakikaten çok şık da olabilir. Çünkü onun kolaylıkla, ucuzca iyi giyinebilmesi için, binlerce insan çalışmaktadır. Aynı tip elbise, aynı biçim fakat değişik kumaşlarla aynı mağazada satılır. Fiyatlar, kumaşa göre ve her kadının bütçesine uyacak şekilde ayarlanmıştır. Herkes kendi yorganına göre ayağını uzatır ve üzüntüsüz giyinir. Herkes kendi ölçülerine göre, tıpa tıp uygun elbiseler bulur.

İşin en cazip tarafı, büyük şehir mağazalarındaki modeller, küçük şehirlerde aynen mevcuttur. Taşra kıyafeti ile büyük şehir kıyafeti, dünyanın hiç bir yerinde, Amerikadaki kadar az farklı değildir.

Herkes kendi ihtisası dahilinde, yalnızca kendi işinde çalışır, diğer mevzularda hazırı olduğu gibi kabul eder. Kütle halinde giyinir, kütle halinde gelişir. Bu sistemin mahzuru az, faydası çoktur.

***Rahat alış** veriş*

Mağazalar, mevsimine göre serin veya sıcaktır, fevkalâde şık döşenmiştir, her türlü konforu haizdir.

Meselâ Beverley Hill'de, Robinson'da pahalı elbiseler gayet şık bir salonda satılır. Deniz kıyafetlerine gelince **onlar,** müşterinin elinin altında, nefis bir dekorasyonla hazırlanmış ağaçlara, kuşlara asılı durmaktadır. Müşteri bu yüzlerce bluzun, etekliğin, pantalon ve şortların içinden hoşlandıklarını alır salonun ucundaki boş kabinelere gider, **giyinir** prova eder, seçer.. Aynı elbiseleri giyinmiş şık mankenler müşteriler arasında dolaşmaktadır. Mağazaların her katında dinlenme salonları, şık pastahaneler vardır.

Bütün enerjisini **"çalışma"** sınahasreden **Amerikalı** işi haricinde **rahat** etmek ister, bu **onun hakkıdır.**

Newyork'tan bir görünüş

Alaimsema memleket

Sanatkârlar

Besançon'a bir yolcu

Geçen hafta Ankara'da genç bir adam, günlerinin mühim bir kısmını Maarif ve Maliye vekâletleri arasında geçirdi. Kalan zamanında, orkestra partisyonları okudu; bir dostunun erine gidip plâk dinledi. Aynı plâğı üst üste.. Israrla dinlediği bu plâk, Debussy'nin "Küçük Süit'inden, "Cortege" kısmıydı. Bu gencin adı, Pertev Apaydın'dı. İstanbul Teknik Üniversite Asistanlarındandı. Aynı zamanda, son derece kabiliyetli, amatör bir musikişinasdı. Birkaç ay fince, Cumhurbaşkanlığı Filarmoni Orkestrasını idare etmiş, başarılı bir konser vermişti. Simdi, Eylül ayı başında, Fransa'nın Besançon şehrinde yapılacak olan "Genç Orkestra Şefleri Müsabakası"na, Türkiye'yi temsilen katılacaktı. Yıllardır tekrarlanan bu müsabakada, böylece Türkiye ilk defa temsil edilmiş olacaktı. Apaydın'ın kazanma şansı da çok büyüktü.

Debussy'nin Cortege'i üstünde bilhassa duruyordu. Çünkü bu eser, müsabakanın çetin safhalarından biriydi. Birçok müsabıkın, iş bu parçanın idaresine dayanınca, dökülecekleri muhakkak gibiydi. Müsabakanın Jüri heyeti, eserin orkestra azalarına dağıtılacak partilerini kasden hatalı olarak kopya ettirmişti. Böylece, jüri huzuruna çıkan genç şefin, hatalı bir icrayı fark edip edemiyeceği kontrol edilmek isteniyordu. Hataları derhal sezen, orkestraya doğruyu bildiren şef, muhakkak ki jüriye iyi tesir yapacak, final mücadelesin deki şansı artacaktı.

Gençlere fırsat

Besançon festivalini tertipleyenlerin böyle bir müsabaka ihdas etmekteki maksatları, dünyanın her köşesinde, orkestra idare etme arzusunu besleyen, fakat buna bir. türlü imkân bulamamış gençlere bu fırsatı vermektir. Müsabakaya katılacakların (kadın veya erkek otuz yaşından yukarı olmamaları, şimdiye kadar hiç bir orkestra şefliği mükâfatı kazanmış olmamaları, nihayet profesyonel olarak şeflik yapmamış bulunmaları gerekmektedir.

Pertev Apaydın'ın geçenlerde Ankara'da verdiği konser, profesyonellik sayılabilir miydi? Bu suale Devlet Tiyatrosu Müdüriyeti, Festival idaresine yazdığı bir mektupla cevap verdi. Pertev Apaydın'ın Ankara'da verdiği konser için, zaruri masraflarının dahi gerektiği gibi ödenememiş olduğunu bildirdi.

Bu yılki müsabakaya katılacak genç amatörler, şu eserleri idare edeceklerdir: önce, Weber'in Oberon Uvertürü. Bu eser, bir eleme mahiyetindedir. Ancak bu ilk safhada basarı gösteren müsabıklar, geri kalan "imtihan sualleri"ni cevaplandırma hakkını kazanacaklardır.

İkinci engel, yukarda bahsedildiği gibi, Debussy'nin parçasındaki hataları bulmaktır. Sonra, müsabaka için hususi surette bestelenmiş bir parça, kürsüye çıkmasından beş dakika önce müsabıka verilecektir. Bu zaman zarfında genç şef, esere ancak bir göz atma imkânını bulacaktır. Jürinin bu safhada anlamak' istediği, şefin, ilk defa karşılaştığı bir eseri kolayca deşifre edip edemiyeceğidir. Bunu, Liszt'in "Les Preludes" adlı senfonik poeminin çaldırılması takip edecektir.. Johann Strauss'un "İmparator Valsi" ile müsabaka sona erecektir. Her yılki müsabaka programı, böyle hafif bir eserle kapanmaktadır.

Müsabakayı hazırlayanlar, şefin, bir soliste refakat kabiliyetini anlama imkânını da ihmâl etmemişlerdir. Bu maksatla, bu yılki müsabaka programına, konsertant eser olarak, Saint - Saens'in keman ve orkestra için "Havanaise"i konmuştur.

Şefler, solistler, eserler

Eylülün 1' i ile 11 i arasında devam edecek olan Besançon Pestivali'nin alâka çeken tarafı, sadece- genç şefler müsabakası değildir. Paul van Kempen, Rafael Kubelik, Andre Cluytens, Ataulfo Argenta, Cârl Schuricht gibi şöhretli şeflerin idaresindeki iki Fransız orkestrası konserler vereceklerdir. Wilhelm Kempff, Pierre Sancan, Elizabeth Schwarzkopf, Macar Kuarteti. Fransız Milli Orkestrası Nefesli Sazlar Kenteti gibi solistler ve oda musikisi grupları da festivale katılacaklardır. Bundan başka, Henri Busser, Bohuslav Martinu, Pierra Sancan gibi bestekârların ilk defa icra edilecek eserleri yanında Brahmsın, Bartok'un Reger'in musikisi, ve bu ara Beethoven'in Dokuzuncu Senfonisi, programlarda yer almıştır. ;,

Besançon festivali bir taraftan, aynı zamanda bir bale festivali de olacaktır. Milano'nun Scala Tiyatrosu bale grubu, Fransa'da ilk defa olarak, bu festivalde temsiller verecektir.

MUSİKİ

Nihayet, festival esnasında, büyük bir resim ve heykel sergisi de **açılacaktı!'.**

Haberler

Haber bültenleri

Son haftalar zarfında, musiki dünyasının şu tanınmış şahsiyetlerinin isimleri, haber bültenlerine geçti:

' Paul Hindemith, günümüzün en büyük Alman bestekârı, Finlandiya' hm Wihuri Vakfı tarafından her yıl Verilen, bizim paramızla takriben 130 bin liralık Sibelius Mükâfatını kazandı.

Bath festivalinde, İngiliz orkestra şefi Sir Thomas Beecham - bir yazarın tabiriyle "şu ihtiyar ve sevimli aslan" - halkı, modern musikiyi, ne pahasına olursa olsun müdafaa edenlere karşı ayaklanmaya davet etti ve "eski musikide, çalınan her notanın doğru olması gerekir; halbuki modern musikide hiç kimse, ne kadar falso nota dinlediğinin farkına varmıyor dedi,

Londra'nın Philharmonia Orkestrası, Ekim ayından itibaren, Herbert von Karajan idaresinde, bir Amerika turnesine çıkma kararını verdi. Orkestra, Birleşik Amerika ve Kanada da, bu ara New York ve Şikago'da konserler verecektir. Bu seyahat, Karajan'ın bir yıl içinde ikinci Amerika turnesi olacaktır. İlk seyahatini, birkaç ay önce Berlin Filarmoni Orkestrasıyla yapmıştı.

Viyana Flârmoni Orkestrası her yıl, geçenlerde ölen büyük orkestra şefi Wilhelm Furttpaengler'in hatırasına, bir "Furtwaengler Konseri,, vermeyi kararlaştırdı. İlk konser Ekim ayında Carl Schuricht idaresinde verilecek ve program, müteveffa şefin idare ettiği son abonman konserinin **aynı** olacaktır.

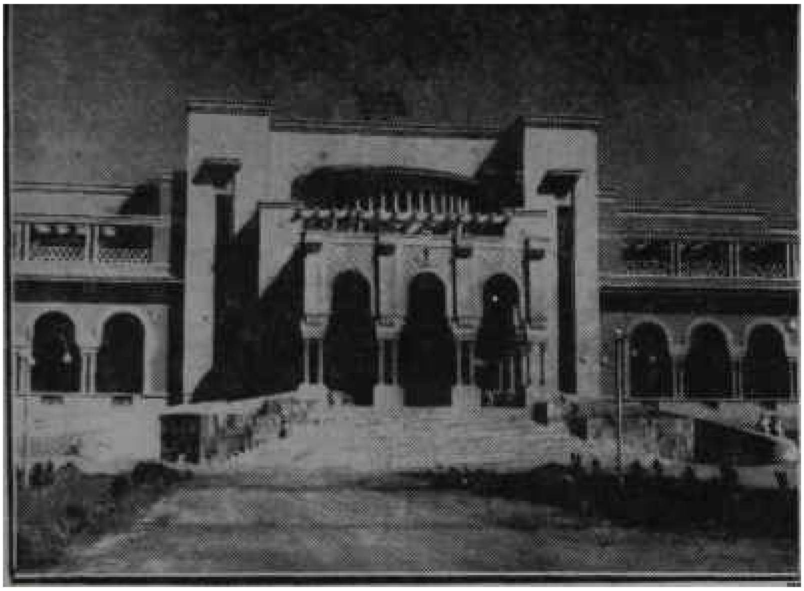
New York Metropolitan operasının patronu Rudolf Bing, Avrupa'da "istidat avına" çıktı. Bing, mümkün olduğu kadar fazla festivalde, konserde ve opera temsilinde hazır bulunup, keşfettiği istidatları Amerika'ya götürecektir.

İsviçreli bestekâr Rolf Liebermann'ın "Cazband ve Senfoni Orkestrası için Konserto"su, Chicago Senfoni Orkestrasından sonra, Dimitri Mitropulus idaresindeki New York Filârmonik Senfoni Orkestrası tarafından da çalındı. Her **iki** icraya da Sauter-Finegan caz orkestrası, konsertant grup'olarak, iştirak etti.

Arthur Honegger ile Albert Schweitzer, Amerikan Güzel Sanatlar Akademisi tarafından fahrî aza olarak seçildiler.

, Alman basını, devrimizin 'büyük orkestra şeflerinden Otto Klemperer-in 70 inci doğum yılını tesit etti. Klemperer, Breslau'da doğmuş, mesleğine Hamburg'da başlamış, 1933 de Amerika'ya hicret ederek Los Angeles Senfoni Orkestrası'nın şefi olmuş, ayrıca bir çok büyük orkestrayı idare etmiştir.

BUNLAR HEP HAKİKATTİR

Kral İbni Suud'un yeni sarayı
Çöl ortasında cennet

Kral İbni Suud, kendisine yeni bir saray inşa ettirmiştir. Saray inşasının bir an önce tamamlanabilmesi için iki bin işçi, geceli gündüzlü çalışmıştır. Bugüne kadar yapılan sarayların en muhteşemi ve büyüğü olan bu bina için milyonlar harcanmıştır.

Fakat, kral İbni Suud'un petrollerden senede 90 milyon kazandığı göz önünde tutulursa saraya sarfedilen miktarın fazla olmadığı anlaşılır.

•

Japon hükümetinin mankenler İçin çıkardığı bir kanundan sonra 7 milyon nüfuslu Tokyo şehrindeki manken adedi birdenbire 200'e inmiştir. Aynı kanun, mankenlerin 20 yaşından ufak ve 26 yaşından büyük olmalarına müsaade etmemekte, 26 yaşını dolduran mankenler kadro harici edilmektedir.

Ayrıca mankenler dört sınıfa ayrılmışlardır. Çok güzel vücuda sahip olmaları şart bulunan birinci sınıf mankenlere "krizantem" adı verilmiştir. Bu mankenleri çalıştıran müesseseler kendilerine aşağı yukarı 700 Türk lirası kadar bir ücret ödemeğe mecburdurlar. 450 lira kazanan ikinci sınıf mankenlere" sardunya", 350 liraya çalışan üçüncü sınıfa "menekşe" ve 250 lira aylık alan dördüncü sınıf mankenlere de "fulya" ismi verilmiştir.

(A. F.)

•

İtalya'nın Milano şehrinde, Armando isimdeki bir kasap, kasasındaki paraların kısmen çalındığını görmüş, fakat bütün aramalara rağmen bu insaflı hırsızı ele geçirememiştir. Nihayet kasap, kısa bir seyahate giderken kasaya patlayıcı maddeler yerleştirmiştir,

Armando, seyahatten döndüğü zaman kendisini karşılayan komşuları evde vuku bulan bir infilâk neticesinde sevgili karısının yüzünden ve ellerinden yaralandığını, bir kaç gündenberi de hastahanede tedavi edildiğini bildirmişlerdir.

• (U. P.)

Amerikan ordusu Münih ile Feurth şehirleri arasında bir hastahane treni ihdas etmiştir. Kışın, hastaları kar yolu ile nakletmek zor olduğundan Amerikan askeri makamları bu kararı almışlardır. Hasta ve yaralılar bu trenle Münih hastahanesine nakledilmektedirler.

•

Fransanın Limoges şehrinde 82 yaşındaki Marie Fleura ile 55 yaşındaki Louis Mauey evlenmişlerdir. İki ihtiyar biribirleriyle düşkünler evinde tanışmışlardır. Nikâhlarını düşkünler yurdunun rahibi kıymış ve karı kocaya iki odalı bir küçük pavyon tahsis edilmiştir. (A. P.)

•

Senelerden beri kayıp olan ve 30 bin İngiliz lirası kıymetindeki bir Stradivarius kemanı İngilterede mahallî bir içki imalâthanesi amelesi tarafından meydana çıkarılmıştır.

Keman senelerden biri, hakiki mahiyeti kimse tarafından bilinmeden imalâthanenin tatil zamanlarında bahçede milli oyunlar oynamakta olan işçilere müzik temin ediyordu.

Şikagolu bir keman mütehassısı Stradivarius'un sahibi bulunan Peroy Conley'e daha şimdiden 5. bin İngiliz lirası teklif etmiş bulunmaktadır. Peroy 30 sene kadar önce komanı bugün ölü bulunan bir eskiciden **ucuza** satın almıştı, ilk defa kemanın **hakiki** bir Stradivarius olabileceği 1952 senesinde aklına gelmiştir. Bir gazetede Maine'de aynı şekilde bir keman bulunduğunu okuduğu zaman şüphesi artmıştı,

Geçenlede Peroy ile yakın arkadaşları gizlice toplanarak kemanı ciddi bir tetkikten geçirdiler. İçinde, üzerinde tarihi yazılı bulunan ince bir kâğıt bulunuyordu. Eski stil yazıda şu ibare okunmaktaydı; "Antonuo Strativari, Cremona - fis Faciebat - 1716" Sağ tarafta ise içerde AS Harfleri yazdı bulunan bir daire vardı.

Elde edilen malûmata nazaran kemanı eskiciye bugün ölen bir şahıs 20 Türk lirasına satmıştı.

(New!-Week)

*

Amerikanın Newpeiping şehrinde Tom Bird adında kırk dört yaşında bir adam kaynanasının huysuzlukları yüzünden 23 yaşındaki karısından boşanmıştır. Bu talâktan bir hafta sonra eski kaynanası ile evlenen Tom Bird bu izdivaçtaki acaipliğe işaret edenlere şöyle demektedir:

"— Kaynana olarak veba denecek kadar kötü bir mahlûktu. Fakat zevce olarak dünyada belki de **eşi** bulunmayan ideal bir kadındır."

• (A. P.)

Fransanın Besançon şehrinde bir hayvan tüccarının mezbahaya sevketmek üzere çiftliğinde topladığı 30 kadar domuz yavrusu tüccarın cebinden düşürdüğü para çantasına hücum etmişler ve çantanın içindeki 350 bin frangı parçalamış, bir kısmını da yemişlerdir. Hayvanların ağızlarından sadece bir kaç tane bin franklık kurtarmak kabil olabilmiştir. Domuzların midesinde paraların bir kaç parçasını daha ele geçirmiye çalışan tüccar mezbahaya giderek hayvanları çok dikkatle kesmelerini rica etmiştir. (U. P.)

•

Amerikanın Montena şehrinde çalıştığı yerden iki seneden beri on para alamayan bir hizmetçi alacağının tahsili için mahkemeye müracaat etmiştir. Davalı taraf mahkemede bu hizmetçiyi on seneden beri kullandıklarını ve iki sene evveline kadar aylıklarını muntazaman verdiklerini, ancak iki seneden beri malî vaziyetleri iyi olmadığından aylıkları ödeyemediklerini mali durumları düzelince birikmiş ücretleri de ödiyeceklerini bildirmişlerdir. Hizmetçi alacağının tahsili için beklemeye razı olmadığından mahkeme heyeti borçlu tarafa 15 gün müddet vermiştir. Bu müddet zarfında ödemedikleri takdirde hizmetçilerinin göstereceği bir yerde, ücreti borçlarına mahsup edilmek üzere hizmet edecektir.

(News-Week)

Ankara

Programsızlıklar

Saat 20,30 u gösteriyordu. Elinde matbu, resmî bir program vardı ve batı musikisinin meraklısı idi. Programda 20.30 da başlıyan ve kırk beş dakika devam edecek olan bir , "senfonik müzik" programı bulunuyordu. Radyo gazetesinin bir takım sözlerinden sonra, radyoyu açtığı zaman senfonik musikinin yerini bir başka programın aldığını gördü. Spiker âdabından, tonundan ve anlatışından çok uzak bir sesin merhum Nurullah Taşkıran hakkında bir şeyler anlattığını işitti. Devlet operasının ve konservatuvarının kıymetlerinden olan ve Uç yıl önce vefat eden Nurullah Taşkıran hakkında radyodan bir konuşma yaptırmak, hayatı ve sanatı üzerinde durmak muhakkak ki, kadirşinaslığın bir numunesi idi. Bu noktaya kimsenin söyliyeceği bir şey bulunamazdı, kimse itiraz edemezdi. Hattâ, radyonun bu kabil hatırlamaları ön planda tutması temenni bile olunurdu.

Mesele bu değildi.Batı musikisini seven o insanın üzerinde durduğu nokta da bu değildi. On beş gün evvelden hazırlanıp, dağıtılmış olan radyo programlarına hâkim olan zihniyet onu üzüyordu. Defalarla yazılmış olmasına rağmen radyo idaresi o garip haleti ruhiyesinden sıyrılamamış, kendisine - eski günlerini hatırlatacak - bir çeki düzen verememişti. Hâlâ ve halâ şahsî kaprislerin ötesine gidilmemekte israr ediliyor, hâlâ ve hâlâ hiç değilse bir program tanziminde iyi ve müsbet bir yol tutulması için bir plân çizilmiyordu,

O radyo dinleyicisi biliyordu ki, bir devlet radyosunun ilân edilen programlarında akla esecek bir hareketle değişiklik yapılamazdı. Üstelik üç sene evvel ölmüş bir sanatkârın ölüm yıldönümü daha evvelden bilinebilirdi, buna göre program tanzim edilir, buna göre bir hareket tarzı takip olunabilirdi. Fakat, radyonun program tertip eden mesulleri takvimden habersiz imişçesine hareket ederlerse geçen Cumartesi günü bir saatte hatırlarına Nurullah Taşkıranın ölüm günü gelir ve derhal bir program tadili ile dinleyici huzuruna çıkarlardı. Bu nasıl bir işti ki, sanki radyo keyfi ve şahsî bir müessesedir. İsteyen, dilediği gibi programları değiştirir, dilediği gibi bir yeni program yapardı. Bunların önünü alacak bir mesul kimse, hadi diyelim ki, başta bir müdür vekili yok muydu? Radyoda aslında bir çok mesul kimse vardı. Bir defa makam olarak bir radyo müdür vekili, bunun Üzerinde de bir radyolar müşaviri bulunuyordu. Sanki radyolar müşavirinin - Refik Ahmet Sevengil - vazifesi kızdığı sanatkârların eserlerini çaldırmamaktan ibaretti. Sanki radyolar müşavirinin vazifesi, müdür vekili ile sıkı. bir mesai yapmadan odasında Amerikan sigarası içmekten başka bir şey değildi. Muvaffak olamıyorsa, bu kadar yüklü bir mesaiyi niçin kabul ediyordu, niçin uhdesine veriliyordu. Radyolar müşaviri olarak ayrıca sadece Ankara ile meşgul olmaması - eğer meşgul oluyorsa - lâzım gelirdi.

Bir defa olsun şu radyolar müşavirliği vazifesini diğer radyolar ile meşgul olmak suretiyle yerine getirmemişti. Ankara'dan diğer radyoları tanzim etmek cihetine gidiyordu ki eğer yapılıyorsa - bugüne kadar radyo müdürlerinin aldıkları kararlara bir yenisinin ilâvesine yardım edip etmediği şüpheli idi.

Bir program mikrofona konuluyor

Tıkanık sesler

Ragıp Tanju

Tekrar iş başına

Hiç değilse temenni edilir ki, radyolar müşaviri olarak - bırakalım diğerlerini - Ankara radyosu ile meşgul olmalı, bu radyodaki karışıklıkları önlemeli idi.

Hadisenin devamı

Pazartesi günü - sadece bir gün - radyoyu dinlemek ile o radyo hakkında bir fikir sahibi olmak mümkündü. Nurullah Taşkıran için tertip e d i l e n program zamanından - matbu programda ayrılan saatten önce nihayete erdi. Tarım saatlik bir konuşma ve Nurullah Taşkıran'a ait plâkların çalınmasından sonra spiker bir anons yaptı. "Hafif melodiler" çalınacağını bildirdi. O meraklı insan hafif melodileri dinlemek için radyoyu kapamadı. Fakat, radyodan O spikerin hafif melodileri yerine senfonik müzik çıktı. Bu defa radyo, Respigghi'nin "Roma çeşmeleri" adlı eserini çalıyordu.

Yarabbi ne büyük bir yanlışlık ve ne büyük bir tesadüf idi. Henüz radyonun batı musikisi şefi Erdoğan Çaplı - Nurullah Taşkıran için o konuştu - sözlerini bitirmişti ve radyo, batı musikisi ile ilgili büyük yanlışlıklarından birini yapıyordu. Spiker bilmiyor ise. - ki sebeb değil - batı musikisi şefinin bilmesi lâzım gelirdi. Ve nihayet zararın neresinden dönülürse dönülsün kârdı, hafif melodiler tâbiri on beş dakikalık neşriyatın sonunda düzeltilebilirdi. Spiker doğruyu söylemekle zevahiri biraz olsun kurtarabilirdi.

Yanlışlıklar bu kadarla kalsa, nihayete erse ve radyo normal bir müessese olarak çalışsa idi, "olan oldu" denilip geçilebilirdi. Fakat sanki radyo matbu programlar ile, bu matbu programları eline alan ve radyoyu takip etmek isteyen vatandaş ile alay ediyordu. Saat 23 de ajansın verilmesinden sonra matbu programa göre, Beethowen'in do minör kuarteti vardı. Halbuki radyo, do minör kuartet yerine milli piyangoda kazanan numaraları vermeğe başladı. Sanki yazdırma servisi yer değiştirmişti, spiker rakamları sindire sindire söylüyor, herkesin bir alinde kalem, bir elinde kağıt adeta rakkamları kaydetmesine yardım etmek istiyordu. Millî Piyango numaralarının radyodan verilmesinin aleyhinde kimse bulunamazdı. Fakat milli piyangonun bilmem hangi keşidesinin hangi gün çekileceği biliniyordu, program yapılırken buna göre hareket etmek ve radyo programım buna göre ayarlamak icap ederdi.

" Numaralar okunduktan sonra bir "guguklu vals" çalındı. Gene programa riayetsizlik kendisini gösterdi. Bu defa Bach'ın programda yazılandan başka bir eseri çalmıyordu.

Ve nihayet o radyo dinleyicisi ne kadar batı musikisinin hayranı olsa, ne kadar büyük bir gayretle bütün bu olanlara rağmen radyoyu dinlemek istese buna imkân bulamazdı. Bu bir sinir meselesi idi, radyoyu daha fazla dinlemesine imkân kalmamıştı. Çat diye radyoyu kapadı.

Yapılacak iş

Radyo programlarının kimin tarafından hazırlandığı hakkında AKİS'te geçen haftalar izahat verilmişti. Türk musikisini tedvire vazifeli kılman Muzaffer İlkar programlan tanzim ve tertip ediyordu. Bunda muvaffak olduğu söylenemezdi. Diğer taraftan Türk musikisinin bugün radyodaki hâli de ortadadır. Zamanı ve zemini tespit edilemiyen bir tarz Türk musikisine hâkim bulunmaktadır ve gayenin ne olduğu malûm değildir. Hiç değilse, bir radyoda iki büyük başarısızlık meydana çıkarmıyalım. Muzaffer İlkar'ı Türk musikisini tedvir vazifesinden alalım program işlerini "tedvir" ile vazifeli kılalım. Türk musikisi bakımından dinleyici kulağı rahatlar, belki Muzaffer İlkar'ın program meselesi üzerinde stajını tamamlaması ile radyo iyi bir eleman kazanır.

Radyoevine musiki şubelerini iyi ve güzel bir şekilde tedvir edecek elemanlar gelmiştir. Meselâ Ragıp Tanju gibi.. Fakat sonradan bu işten uzaklaştırılmıştır. Türk musikisinde Ragıp Tanju'nun muvaffak olamadığını söyliyecek pek az kimse vardır. Çalışması neticesi hiç değilse, Türk musikisine ait bir seri plâk ve banda alınmış hazır musiki bırakmıştır. Bu bile çalışmasının semereli olduğunu göstermeğe kâfidir.

Şahıslan bir işten uzaklaştırdıktan sonra tekrar geri almağa çalışmalıyız. Muvaffak olana o mevkiden ayrıldıktan sonra verilecek en iyi vazife budur. Muzaffer İlkar, yeni sahasında muvaffak olamıyorsa, kendiliğinden bu işi bırakmalıdır. Ragıp Tanju, bu işte muvaffak olduğuna emin ise, o mevkii tekrar istemelidir. İstemekte hakkı vardır. Kendisinden sonrakine nazaran her Saman bir rüçhan hakkı mevcuttur. İlgililer, bilhassa yüksek kademeler bu noktayı göze almak zorundadırlar. Bu suretle iyi çalışanı himaye etmek ve iyi niyetle her zaman hareket edildiğini ispat etmek imkânı ele geçmiş olacaktır. Bu da ne zamandır ihtiyacı olan bir meseledir.

Muzaffer İlkar bir programı idare ediyor
Yaaa!..

Ücretler'

Ogün radyoda ücretlerin dağıtılmasından sonra, iki sanatkâr karşı karşıya geldi. Bu iki sanatkâr radyoda ücret ile mesai yapıyorlar, iştirak ettikleri programlanıl fazlalığı nispetinde para alıyorlardı. Fakat şurası muhakaktır ki, radyoevinde bu kabil ücretlerin tevziinde eşit bir nispet göze çarpmıyordu. Bazı sanatkârlar vardı ki, her gün bir kaç defa neşriyata giriyor ve hakikaten beğenildiği için idare daima kendisinden istifade edebilmek yoluna gidiyordu.

Fakat bazıları da vardı ki, resmi kadronun içinde bulunuyordu. Fakat programlarda en az bunlara yer veriliyordu. Onlar maaşlı İdiler ve bu maaşlı olmak adeta kendilerine bir masuniyet veriyordu. Zaman zaman, haftada bir veya iki isimlerini işitmek kaabil oluyordu, sonrası yoktu. Radyodan gerek alaturkada, gerekse alafrangada ismini ziyadesi ile işittikleriniz, ücret ile çalışanlar idi.

Halbuki bir müessesenin çalıştırdıklarına karşı tutacağı yol herhalde bu olmamalı idi. Çünkü, bir radyo bir sanatkârı kadrosuna alıyorsa, ona resmi bir memuriyet gibi vazife veriyorsa, o sanatkârdan azami derecede istifade etindi idi. Halbuki radyoda aksi cereyan ediyordu. Bu tezatlar bununla kalsa, idarenin kendine mahsus o mühim, ve meşhur düşüncelerinden birisi karşısındayız denilir ve geçilirdi. Ancak tezatlara bir de resmî kadroda olanların aldıkları para ile, programlara iştirakleri nispetinde telif alanlar arasında "para farkı" ekleniyordu.

Resmî kadroda olup ta pek az nispette programa iştirak eden sanatkârlar yüksek ücret alıyorlardı. Halbuki, hergün bir kaç defa programda yer alan ve ancak ücretli olan bir' sanatkâr, diğeri ile kıyâs edilmeyecek miktarda az para alıyordu.

Bu kadar tezat içinde olan bir müessese ve bu kadar tezat içinde olan bir mesele görülmüş, işitilmiş değildir. Bu eğer talimatnamelerin yanlış hükümlerinden ileri geliyorsa, düzeltilmesi için tedbir almak ve çalışmak icap ederdi. Yok eğer talimatnamedeki hükümler pek beğeniliyorsa, o takdirde kadro isindeki sanatkârlardan da istenildiği gibi, diğerleri kadar istifade edilmek, yoluna gidilmelidir.

Ama ne çare ki, bütün bunlar bir büyük mesele halinde askıda bırakılmaktadır. Halli için işe el atan ne bir müdür vekili vardır, ne de radyolar müşaviri.. Aslını onlardan sorarsanız bir çok, binlerce mazereti rahatça bulabilirler, düzeltilmesini temenni edince de, talebinizi haklı bulorlar ve doğru derler..

Neticede hiç bir iş değişmez, hiç bir bozuk taraf düzeltilmez ve kör topal yürür gideriz.

B E L E D İ Y E C İ L İ K

Ankara

Secimler arefesinde

İlgili büyük makamlar, başmuharrirlerin Ankarada toplanmalarından bir müddet önce bir karar almışlardı. Memleketin içinde büyük ama pek büyük kalkınma hamlelerinin Ankara'da da bir şube açtığını göstermek, anlatmak istiyorlardı. Ankara gibi bir şehirde dahi kalkınma mevcuttu. Bu demekti ki, esasen büyük şehir vasfı ile her zaman bir harekete, genişlemeğe müsait bulunan, esasen her "Saman baş şehir olarak "'kalkınma" hamleleri yapan bu şehirde, daha geniş, daha büyük hareketlere girişilmişti.

Eğer hakikaten böyle hareketler varsa, hakikaten normal zamandan daha başka kalkınma hamlelerine girişilmişse, yapılanları göstermek ve bundan bir iftihar payı çıkarmak mümkündü. Takdire değerdi. Asıl olan bu noktaydı, hakikat ortada ise, bunu bütün vatandaşların gözleri önüne serilmesinde elbette fayda vardı. Böyle bir karar alındığı ve vatandaşlara bir büyük basın toplantısında bildirilmesinin kararlastığı anda, Ankaranın dışında oturanların, şehri bilmiyenlerin sevinmemesine imkân ve ihtimal yoktu. Nasıl sevinilmesin ki, iktidar kalkınma tutumunu o kadar geniş ölçüde ele alıyordu ki, en geniş tahsisatlar ile ihya edilmeğe çalışılan şehirleri bile ön plânda tutuyordu. Nasıl sevinilmesin ki, iktidar bir çalışkan belediyeye ve vilâyet idaresine sahipti, onların faaliyetlerinden bol bol istifade etmesini biiliyordu.

Görülenler

Başmuharrirlerin hemen hepsi Ankarayı bilirlerdi. Çünkü çok zaman muhtelif işlerle - ilân, kâğıt vesaire Ankaraya gelirler, temaslar yaparlar ve şehri görürlerdi. Büyük basın toplantısında "Ankarada yapılan imar faaliyetleri" nden bahsedildiği zaman, içlerinde bir kaç aydır bu şehre gelmiyenler bulunduğu için yapılanları derhal görmek arzusunu izhar ettiler. Demek ki, iki ay içinde bu şehirde birden, yerden bitercesine yenilikler olmuş, yeni binalar yükselmiş, şehrin - kendileri tarafından görülmeyen • bazı semtlerinde imar faaliyeti geniş nisbette fazlalaşmıştı.

Şehri takdim eden Vali Kemal Aygün, gezenler gazeteciler ve diğer ilgililer idi:

19 Mayıs Stadyomunda iki gecedir büyük bir faaliyet göze çarpıyordu. Hattâ Ankaralıların yadırgayacakları bir faaliyet Vardı. Çünkü bu güne kadar şehirde resmî bir inşaatta geceleri de çalışmanın devam ettiği görülmüş hadise değildi. Ne garip tesadüf idi ki, başmuharrirlerin Ankaraya gelişlerinden iki gün önce 19 Mayış Stadyomunun yanında inşa edilmekte olan kapalı spor salonunda geceleri de bir faaliyet kendisini göstermişti.

İşte şehrin çehresi değişiyordu. İki sene, hatta üç sene önce yapılması kararlaştırılan bir kapalı spor salonu şimdi acele bir inşa faaliyetine tabi tutuluyor, bir an önce bitirilmesi için "geceli gündüzlü" bir çalışma kendisini gösteriyordu.

Siz tesadüfün kötülüğüne bakmayın. Spor salonunun inşaatını geceli gündüzlü bir faaliyet ile tamamlamağa çalışan ve bu işi tam başmuharrirlerin ziyaretleri sırasına düşüren zihniyetin üzerinde durun. Ve artık bu şehirlerin büyük basın toplantılarındaki sözleri teyid etmek için istediklerine bir an önce kavuşabileceğini hesaplayın.

Ankara kalesi

Kalkınmaya ihtiyacı yok!

Ankaranın imar faaliyeti üzerinde gösterilen en büyük delillerden birisi kapalı spor salonudur, inşası hikâyesi de budur. Üç senelik bir gecikme, bir cümlenin teyidi için büyük bir sürate kalbedildikten sonra, bu şehirde büyük kalkınma hamlesinin olmadığını söyliyecek insan bulunamaz!

Yenileri

Geceli gündüzlü çalışmaların teksif edilmesi lâzım geldiği yerlerden bir tanesi de muhakkak ki, Ulus meydanında yapılmakta olan iş hanı idi.

Çünkü bu büyük ve muazzam olacağı anlaşılan binanın inşası ancak üç sene gibi bir müddet içinde bitecek, üç sene müddetle Ulus Meydanı her türlü düzenden art bir manzara arzedecektir. Eğer kalkınmamızın delilleri Avrupa'dakiler kadar büyük ve mükemmel ise, ayni tarz çalışma ile bunu fiilen ispat etmemiz lâzım gelirdi. Bu binanın inşasını Üzerine alan şirket ile de ayni tarz çalışma ile bunu fiilen ispat etmemiz lâzım gelirdi. Bu binanın inşasını üzerine alan şirket ile de aynı tarz bir anlaşmaya girmek, kapalı salon inşaatında olduğu gibi çalışma süratini göstermek için sadece bir başmuharrirler, toplantısını , beklememek icap ederdi.

Üç sene müddetin sonunda tamamlanacağı söylenen bu büyük bina Avrupada olduğu gibi geceli gündüzlü çalışma ve iki posta işçi kullanmak suretiyle azami bir buçuk, hattâ bir sene içinde tamamlanabilirdi. Bu suretle, şehrin göbeğindeki suratsızlık bir an önce ortadan kaybolur, buradaki işler bir an önce intizama girerdi. Ama, daha fazla paraya ihtiyaç varmış, ama daha çok masraf edilirmiş...

Kalkınmamız, bize pek o kadar ucuza mal olacak diye söylenmiş bir Söz yok, hattâ para bulmak, inşaatları, barajları tamamlıyacağımız hakkında nutuklarımızdaki maharet pek bol. Nutuklardaki bol söz maharetini fiiliyatta görmeği arzu edenler tahminlerin üstündedir. Ve şu ilgililer her hareketlerini seçim yıllarına göre ayarlamayıp, her yılı hakiki bir hizmet yılı olarak görebilseler, muhakkak ki işler üç senelik - 1958 - plânlardan önce bitecektir. Seçim nutuklarına malzemeyi nasıl olsa bulursunuz.

Diğerleri

Kalkınmanın diğer emarelerini aramak, bulmak bu şehirde zordur. Bilâkis vatandaş için her gün karşılaşılan zorluklar, aksilikler, esnafın kontrolsuzluğu vardır. Birinci plânda tutulması lâzım gelen meselelerin başlıçaları bunlardır. Bir şehri kalkındırmak, Ulus meydanına bir büyük bina, 19 Mayıs Stadyomunun yanma bir kapalı salon yapmak ile mümkün olmaz. O şehre, medenî memleketlerde görülen âdetleri, yolları ve hayatı vermek ile olur. Bütün bunlar bir yana bırakılırsa, yapılan iki binanın tek sebebi vatandaş gözünde bir seçim propagandası olmaktan ileri gidemez. Hele vatandaş yapılacak binaların tam seçimler arefesinde hızlandırıldığını, hele o vatandaş diğer büyük binanın 1958 de bitirileceğini öğrenirse, faydalar sağlıyacağı tahmin edilen bu hareketler kimseye büyük bir şans temin etmiyecektir.

S P 0 R

Atletizm

14. üncü Balkan Oyunları

Saat henüz 16,45 i gösteriyordu. Türk, Yunan, Yugoslav bayrakları ile süslü Mithatpasa stadının tribünleri tıklım tıklım dolu idi. Stad yapıldığı tarihten bu tarafa futbol maçları ve bazı organizatörler tarafından tertiplenen spor festivalleri hariç atletizm müsabakalarında bu derece bir kalabalık görmemişti. L tribününde spor otoriteleri kendi aralarında yaptıkları konuşmalarda, halkın gösterdiği rağbetin sebebini arayıp bulmaya çalışıyorlardı. Şeref tribününde ise Milli Eğitim Bakanı Celal Yardımcı, Umum Müdür Vekili Faik Binal, Vilâyet erkânı, Yugoslav ve Yunan Konsolosları yer almışlardı. Mevzuubahis hâdise geçen hafta Cumartesi günü Mithatpasa stadında yapılan 14. üncü Balkan Oyunları müsabakalarında cereyan ediyordu. L tribünündeki otoriteler halkın alakasını bir haftadan beri gazetelerin bu müsabakaların ehemmiyetini belirten yazılar yazmasında buluyorlardı. Evet; bu husus bir dereceye kadar doğru idi. Gazeteler iyi reklâm yapmışlardı. Fakat hakiki sebeb bu değildi. Ekremin Barcelon ve Atmada yapılan yarışlarda 1500 ve 800 metrede elde ettiği büyük muvaffakiyetler seyirci kütlesini Mithatpaşa stadına çekmişti. Hangi sebep doğru olursa olsun hadiseden memnuniyet duyulan taraf halkın atletizme gösterdiği alâka idi. Spor mahfilleri bu alâkanın atletizmin tarihinde bir dönemeç noktası teşkil edeceği kanaatindedirler. İnşaallah demek pek de yersiz olmaz..

Maarif Vekilinin konuşması

Deniz bandosunun sıra ile çaldığı millî marşlardan sonra müsabakalara Milli Eğitim Bakanı Celâl Yardımcının uzun süren bir konuşması ile başlandı. Bakan, Balkan oyunlarının tarihini kısaca sıraladı ve bu arada bu hayırlı teşebbüsün sahiplerine teşekkür etmeyi ihmal etmedi. Böylece bir zamanlar - güreş - çilerimizin profesyonel olduğunu söyliyerek olimpiyatlara gitmesine mani olan - Burhan Felek de ilk defa resmî bir ağızdan teşekkür almış oluyordu. Vakıa hadiseler sonradan Burhan Felek'i haklı çıkartmıştı. Amma o zaman hem efkârıumumiye ve hem de basın mensupları kendisini bir hayli hırpalamışlardı.

Bilindiği gibi harpten sonra yapılan Balkan oyunlarında iki defa Yugoslavlar birinci, Yunanlılar ikinci *ve* biz üçüncü olmuştuk. Bu müsabakalar ise bizim alacağımız derece merak mevzuu idi. Tribünleri dolduran binlerce meraklı şampiyonluk değil ama hiç olmazsa umumi tasnifte bir ikincilik bekliyordu. Yunanlıların kısa zamanda bu branşta ilerleme kaydettikleri bir hakikatti. Bizim ise - elimizde hakikaten iyi kıymetler varken - başarı gösteremememiz daha ziyade teşkilâtın lâkaydisine hamlediliyordu.

İlk günkü yarışlar

Müsabakalara 110 engelli yarışması ile başlandı. Ve sıra ile 100 metre kutlar, 400 metre, 100 metre erkekler, gülle atma, 1500 metre, uzun atlama, - kızlar - yüksek atlama, 5000 metre, disk atma - kızlar - cirit atma, uzun atlama yarışları ile sona erdi. Bu müsabakaların hiç birinde birincilik alamayışımız endişe ile karşılandı. Stada koşup gelenlerin en büyük arzusu 1500 metrede Ekrem ve Cahit'in Yugoslav Mugasa'yı mağlûp etmeleri idi. Fakat Ekrem kendisinden beklenilen bir dereceyi bu

Ekrem Koçak

Son senelerin en iyisi

yarışta Cahit'in peşi sıra ancak üçüncü olabildi. 100 metrede Muzaffer Selvinin deparda geri kalışı bizi bir birincilikten daha etti. Yugoslav Osloavkiç'in yaptığı 11,1 keza onu takiben Yorgopulos (Yunan) 11,1/3 lük derecesi, Selvi'nin İki hafta evvel Eskişehirde 10,6 lık derecesi ile mukayese edilemiyecek kadar düşüktü. Yüksek Atlamada Erdal Akkan'ın 1,90 ile Yunan Kolnis'e birinciliği kaptırması da ayrıca üzüntü mevzuu oldu. İlk günkü yarışmaların neticesinde Yugoslavlar 84 puvanla birinci, Türkiye 58 puvanla ikinci ve Yunanistan 57 puvanla üçüncü oldu.

Yarışmaların ikinci günü

Pazar günü Mithatpasa stadının tribünlerine şöyle bir göz atanlar bir gün evvelki kalabalığın mevcut olmadığım gördüler. Buna sebep yukarıda da izah ettiğimiz gibi Türk takımının ilk gün yapılan yarışmalarda bir tek birincilik elde edememesi idi. Fakat Pazar günkü müsabakalar hiç de beklenildiği gibi nihayet bulmadı. Milli takım 4x400, 800, **10.090** ve Maraton yarışlarında birincilik elde etti. Bunlar içerisinde hiç şüphe yok ki en iyi derece Ekrem'in **800** metrede 1,51 ile yaptığı Balkan oyunları rekoru idi. Ekrem bu başarısı ile bir **gün** evvel aldığı fena notu katbekat tashih etmiş oluyordu. Yarışhırslı ve arzulu başladı. Sert bir **tem**po ile sona erdirdi. 4x400 de Türkiye rekorunu kıran Ekrem Koçak, Yordanidis, Fahir Özgüder ve Hakan Heperden müteşekkil takımımız Yunan ve Yugoslav ekiplerini geride bırakarak 3,19,2 ile birinci oldu. 10.000 metrede Osman Coşgül rahat bir koşu ile 30,45,4 ile birinci, Mihaliç Yugoslav ikinci ve Hüseyin Topsakal üçüncü oldular. Maraton yarısında ise Haydar Erturan 2 saat 51 dakika 3,7 saniye ile birinci, Mustafa Erdem ikinci, Bosanaç Yugoslav üçüncü geldiler. Bir ara trafik müdürlüğünün müsaadesi olmadığı için Maraton müsabakasının yapılamıyacağı dedikodusu ortaya çıkmışsa da neticede bunun soğuk bir şaka olduğu anlaşıldı. İki gün yapılan çetin yarışmalar sonunda puvan tasnifinde Yugoslavya 169 puvanla birinci, Türkiye 126 puvanla ikinci ve Yunanistan 121 puvanla üçüncü oldu. Ondördüncü Balkan Oyunları tekrar söyliyelim ki bizim için muvaffakiyetli geçmiştir. Fakat burada bir nokta üzerinde kısaca durmak isteriz. Elde edilen başarılar teşkilâtın çalışmasından ziyade atletlerimizin fıtri kabiliyetlerinden doğmaktadır. Alâkalılar tarafından her fırsatta ileri sürülen halkın alâkasızlığı sözü bu müsabakalardan sonra artık ağızlarda dolaşan çürük bir sakız olmaktan kurtulmuştur. Şimdi federasyona düşen vazife halkın bu alâkasını kaybetmemek için var kuvveti ile çalışmak ve atletizmi ana spor mesabesine yükseltmek olmalıdır.

Güreş

Dünya vatandaşı

Aradan aşağı yukarı bir sene geçti. Geçen sene bu zamanlar Güreş Federasyonu Başkam Vehbi Emre spor yazarlarını Beyoğlunda bir lokantada akşam yemeğine davet etmişti. Saat 20.30 sıralarında idi. Lokantanın üst salonunda hemen hemen bütün İstanbul gazetelerinin spor yazarlarının hazır bulunduğu görülüyordu. Federasyon başkanı ve federasyon heyeti azaları da masada yerlerini almışlardı. Samimi yemeği müteakip federasyon başkam Vehbi Emre gazetecilere: "Benim size söyliyecek fazla bir sözüm yok. Sadece Tokyo'da yapılan Dünya serbest güreş karşılaşmalarının revanşının önümüzdeki günlerde yapılmasından memnuniyet duymaktayız. Federasyonumuz Avrupa çapındaki bu büyük organizasyonu karşılayacak tedbirleri almıştır. Soracağınız sualleri bekliyorum." demişti. Bunun üzerine gazeteciler kendisine bu mevzuda çeşitli sualler sormuşlardı. Bilindiği

Ali Yücel'in son güreşlerinden
Metih kudreti kuvvetti

gibi sonradan bu müsabakalar Rusların iştirak etmemesi neteicesinde yapılamadı. İşte o akşam, bir akşam gazetesinin muhabiri federasyon başkanına bu tatlı; sohbet ânında Mili güreşçi Ali Yücelin durumunu sordu. Başkan doğrusu istenirse bu sualin sorulmasından hiç de memnun kalmadı. Fakat bir kere mevzu açılmıştı. Bir şey söylemesi icap ediyordu. Kısaca: "— Ali Yücel'in durumunda bir değişiklik yoktur. Kendisine müebbed boykot verilmiştir. Elinde İsveç Sefaretinden hırsızlık yapmadığına dair bir kâğıt vardır. Fakat umumi durumu sporculukla kabili telif değildir. Ali Yücel son defa talebe cemiyetlerine müracaat ederek onları harekete geçirmiştir." dedi. Bu sözler orada bulunan gazeteciler tarafından hiç de tasvip edilmemişti. Ali Yücel'in İsveç sefaretinden hırsızlık fiili İle alâkası bulunmadığını bildiren bir kâğıt alması kendisini cemiyet içerisinde temize çıkartmaya kafi idi. Sporculukla kabili telif olmayan hareketlerine gelince: bütün bu sözler netice itibariyle bir dedikodudan ileriye gitmiyordu. Öyle ya, memlekette bir kanun Vardı, Ve Ali Yücel de her vatandaş gibi bu kanunlar içerisinde hareket etmek mecburiyetindeydi. Şayet adam dövmek, barda hadise çıkartmak Veyahut kadın kaçırmak gibi suçları işlemiş olsaydı o da ceza görecekti, işin garibi bu suçlara ait mahkeme tarafından kendisine en ufak bir ceza bile verilmemişti. Talebe cemiyetine müracaat edişi ise normal karşılanmalıydı. Çünkü ortada bir haksızlık vardı. İadeyi itibar edebilmek için her kapıya baş vurması en tabii hakkı idi. Buna rağmen Ali Yücel o günden bu tarafa davasında hak kazanamamıştı. Geride bıraktığımız hafta içerisinde bir sabah gazetesi Ali Yücel'e ait şöyle bir haber neşrediyordu: Türkiyeye Adnan Menderesten büyük bir Başvekil, benden büyük bir güreşçi gelmemiştir. Ya bana tekrardan güreşmek hakkımı verin, Yahut da beni dünya vatandaşı ilân edin." Bu sözler millî güreşçinin içişleri Bakanlığına yazdığı bir istidada vardı. Doğrusu istenirse Ali Yücel yerden göğe kadar haklıydı. Fakat; "büyüklük" meselesi münakaşa mevzuudur. Bakalım içişleri Bakanlığı Ali Yücel'e *no* cevap verecek.

Kulüpler

Hazırlık maçları

Bunaltıcı sıcağa rağmen futbolda heyecan arayanlar geçen hafta pazar günü Fenerbahçenin Kadıköyündeki sahasına daha pek erken saatlerde akın ediyorlardı. Mevsim açılalı topu topu 15 gün olmuştu. Buna rağmen Sarı-Lâciverttiler diğer kulüplerden hamarat çıkmışlar ve biri Hilâl, diğeri de Amatör Kümenin kuvvetli takımlarından olan Karagümrükle iki' hususi maç yapmışlardır. Maksat hem zayıflayan kulüp kasasına para temin etmek hem de kadroya ithal edilmiş olan futbolcuları denemekti. Antrenör Markoş yeni geldiği için futbolcular hakkında bir bilgiye sahip değildi. Bu sebeple iki karşılaşmada geçimini meşin toptan temin eden sporcular için bir imtihan mahiyetinde idi. İlk karşılaşma Hilâl takımı ile yapıldı. Bu maçı Fenerbahçeliler 9-1 kazandılar. Fenerbahçenin gönüllüleri zevk içerisinde idiler. Dokuz adet gol onları adeta büyülemişti. Fakat daha sonra Karagümrükle yaptıkları maç bu sevinenleri birden sukutu hayale uğrattı. Deplasmanlı Türkiye Amatör şampiyonasından yeni çıkmış olan Karagümrük eğer hakemin azizliği olmasaydı Fenerbahçeye mağlûp olmıyacaktı. 3-2 Sarı-Laclvertlilerin galibiyeti ile biten bu karşılaşmada bir evvelki maça nazaran daha kuvvetli olan bu kadro taraftarlar üzerinde müsbet bir tesir bırakmadı.

Basketbol

Keşmekeş

İstifa Ankarada verilmişti. Budapeştede yapılan Avrupa basketbol şampiyonası dönüşünde elde edilen kötü neticeler dolayısiyle basının tenkidlerine daha fazla dayanamıyan sportif oyunlar federasyonu başkanı Faik Gökay, "artık dinleneceğim, yerimi genç arkdaşlara bırakmaya karar verdim" diyerek istifa etmişti. Fakat İkinci Akdeniz oyunları arefesinde bu istifanın yersiz olduğunu düşünen Genel Müdür Vekili Faik Binal, Gökay'a vazifesine devam etmesini, Barselona dönüşü durumu bir kere daha tetkik ettikten sonra Bakana arzedeceğini söylemişti. Yorulduğunu söyliyerek istifa eden Gökay, Genel Müdür Vekilinin teklifini kabul ederek bir aylık yorucu bir seyahati göze alarak tekrar iş başına geçip yola çıkmıştı. Elde edilen neticeler malûm, bahsetmeye hiç lüzum yok. Fakat ya istifa ne oldu?

Barselona'da yapılan istişareler sonunda Faik Gökay'in istifasını geri almaya karar verdiği haberi hayretle karşılanmıştır. Gökay, çok samimi bir ahbabına, anlaşmazlıkların zail olduğunu, istifasını geri aldığı için arkadaşları ile tam bir anlayış havası içinde çalışmalarına devam ettiklerini söylemiş. Gökay, Federasyon üyeleri ile arasında bir anlaşmazlık olduğu için çekildiyse buna neden "yorgunluk" dendi. Yorgunluk dolayısiyle istifa edildiyse neden çok yorucu ikinci bir seyahatin mesuliyeti deruhte edildi? Yorgun bir kimse bu günkü şartlar içinde mesaisine nasıl devam eder? Zira, basketbolümüz Budapeşte ve Barselona maçlarından sonra oldukça hırpalanmıştır. Onu tekrar eski haline irca için çok büyük bir gayret ve mesai gerekir. Bu ise yorgun insanlar için oldukça zor bir hizmettir.

C.S

her
hesapsahibine
bir EV
MUHABANK